BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 AĞUSTOS 2024

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2024 08

FİYATI: 35 TL

Yahya Aksoy: **30 Ağustos Azmin Zaferi** S: 5

Yaşar Öztürk: **Ahmet Necdet Sezer Nice Yıllara** S: 55

Cengiz Özakıncı: 30 Ağustos 1922 Büyük Zafer ve **İstanbul’un İşgalden Kurtuluşu** S: 10

Gürbüz Evren: **III. Dünya Savaşı Başladı mı?** S: 39

Tekin Özertem: **Utanmaz Adam** S: 65

Murat Molu: **Sosyal Medya Bağımlılığı SMB** S: 95

Nice 100 Yıllara

İzlen Şen Toker: **Yasemin Kokulu Meran** S: 118

Bandırma Vapuru'nun Rotası 16 Mayıs 1919 Cuma

İngilizlerin şikâyeti üzerine Doğu Karadeniz'deki Müslüman çetelerin Rum halkı rahatsız ettiği iddialarını incelemek ve gerekli önlemleri almak göreviyle 9. Ordu Birlikleri Müfettişliği'ne atanan Mustafa Kemal Paşa, karargâhındaki 23 kişiyle birlikte Bandırma Vapuru'yla İstanbul'dan hareket etti. Paşa'ya verilen görev talimatında, Mondros Mütarekesi gereğince ordunun elindeki fazla silahları toplamak ve Doğu Anadolu'da kurulduğu söylenen şûra yönetimlerini dağıtmak da vardı.

Paşa'nın Rotası, Millî Mücadele yıllarının en hareketli dönemlerini gün gün görsel bir dille aktarıyor. Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'dan Samsun'a yola çıktığı 16 Mayıs 1919 günü başlıyor ve 23 Ekim 1922 tarihinde sona eriyor. Harita üzerinde işaretler ve dönem fotoğraflarıyla da Mustafa Kemal Paşa'nın üç buçuk yıl boyunca izlediği rotayı takip ediyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya 2000

1 AĞUSTOS 2024

Başkent Üniversitesi Adına Sahibi:
Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:
Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:
Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen ve Yayın Genel Yönetmeni Yardımcısı:
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:
Dr. Fatma Ataman

Düzeltme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:
Hatice Taygan

Bütün Dünya 2000 dergisi, Başkent Üniversitesi'nin kültür hizmetidir.

Seçiciler Kurulu:
Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz
Prof. Dr. Levent Peşkircioğlu
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:
Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Vahap Candan,
Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı, Barbaros Eneç,
Konur Ertop, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı,
İzlen Şen Toker, Cemal Türkmen, Necef Uğurlu,
Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:
10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:
Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103
Üsküdar, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:
Tel: (0541) 725 74 11
abone@butundunya.com.tr

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 27 / 07 / 2024

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
YIL: 26 SAYI: 314

İÇİNDEKİLER

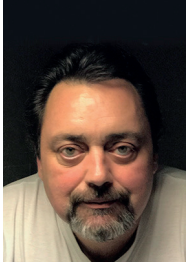
3 **Ruh Bedene Sığmıyor** *Dr. Ufuk Akyol*

10 **İstanbul'un İşgalden Kurtuluşu** *Cengiz Özakıncı*
19 **Yunan Ordusu Neden Yenildi?** *Dr. Cihangir Dumanlı*
25 **Atatürk ve Uzaydan Gelen Konukları** *Av. Ahmet Erdem Akyüz*
29 **Kuvay-ı Milliye İleri Gelenlerinin Tutuklanması** *Cengiz Önal*
34 **Hakimiyeti Milliye Yazıları**
35 **Düşünmezsen Mutlusun** *Mete Akyol*
38 **Üçüncü Dünya Savaşı Başladı mı?** *Gürbüz Evren*
43 **Canlıya Saygılı Çözüm** *Aybars Kuday*
47 **Selçuklu Döneminde Gayrimüslimler** *Vahap Candan*
55 **Ahmet Necdet Sezer "Nice Yıllara"** *Yaşar Öztürk*
61 **Uyutmak mı, Uyandırmak mı?** *Nuray Bartoschek*
65 **Utanmaz Adam** *Dr. Tekin Özertem*
70 **Kafkaslar'dan Balkanlar'a** *Mehmet Ünver*
75 **Odam Kireç Dutmeyyo!** *Ali Tekin Çam*
81 **Cehaletin Kör Bıçağı** *Odya Yılmaz Güller*
83 **Barbara McClintock ve Zıplayan Genlerin Keşfi** *Sabriye Aşır*
87 **"Bir Soğan, Ziyafet Sofrasından Daha İyidir!"** *Demir Aytaç*
95 **Sosyal Medya Bağımlılığı - SMB** *Dr. Murat Molu*
99 **Kabuklarınızı Kırın** *Cemal Türkmen*
104 **İlahi Komedya** *Berk Yüksel*
109 **Cumhuriyet Dönemi Petrol Faaliyetlerimiz** *Necdet Pamir*
115 **İnsanlığın Lüzumu Yok!** *Tayfun Yılmaz*
118 **Yasemin Kokulu Meran** *İzlen Şen Toker*
125 **Gastronominin Geleceği Kimin Elinde?** *Reha Tartıcı*
129 **Şiirin Doruklarında** *Sabri Kemal*
133 **Sindirim Sisteminin Nasıl Çalıştığı Bir Kurşun Yarası Sayesinde Öğrenildi** *Sabriye Aşır*
136 **Falih Rıfkı Atay**
137 **Yalnızlığın Kolay Tedavisi**
139 **Her Çocuk Bir Bilim İnsanıdır!**
141 **Barış Savaşının İlk Ödüllü Kadını** *Selma Atabek*
146 **Neler Olmuyor ki Dünyada** *Dr. Sezin San Sungunay*

4 *Beni Hatırlayınız*
37 *İlk Dersimiz Türkçe*
74 *Bilginizi Denetleyin*
117 *Sudoku*
151 *Çözümler*
152 *Yarının Büyükleri*
154 *Bulmaca*
156 *Satranç*
158 *Bize Gönderilen Kitaplardan*
160 *Bir Fotograf Bin Sözcük*

Metematik
Dr. Ufuk Akyol

Ruh Bedene Sığmıyor

Yaşı ilerledikçe insan durulur derler. Giderek ağırbaşlı, olgun ve bilge olurlar. Yüksek sesle kahkahalar atmaz, gülümserler. Daha genç olanların hatalarını görmezden gelir, çok daha kolay ve çabuk affederler. Soranlar olur, cevap verirler, danışanlar olur, akıl verirler. İyi güzel de, neden hep gençlik yıllarına özlem duyarlar? Neden hallerinden mutlu değil gibidir yaşlı insanlar?

Yaşlı insanlar toplumsal kuralların kendilerine biçtiği role büründükçe daha mutlu olmalı oysa; değil mi? Genel kabul gören kavramlara karşı çıkmamak, onların yolunda ilerlemek sonuçta bir huzur duygusuyla beraber gelmeli sanki.

Ama öyle olmuyor!

Yaş aldıkça beden zayıflıyor, küçülüyor ama ruh hep aynı. Hatta yaşamdan mutlu olmayı daha da bir öğrendikçe ruh bedene çok fazla geliyor. Ruh istiyor, beden yapamıyor. toplumsal kurallara uymak bir zorunluluk oluyor, ruh baskılanıyor, dışarı vurulamayan iç çatışmalar başlıyor.

Bu konformist yaşam düşündüğümüz kadar iyi bir şey değil korkarım. Hem öyle denmiyor muyudu?:

Kurallar yıkılmak için konulur. •

ufukakyol@butundunya.com.tr

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● *Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağı dereceye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez.*

● *Halbuki Türk'ün haysiyet ve izzetinefis ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir.*

● *Bundan ötürü, ya bağımsızlık, ya ölüm!... (Nutuk I, S. 13)*

● *Arzumuz dışarıda bağımsızlık, içeride kayıtsız ve şartsız millî egemenliği korumadan ibarettir. Millî egemenliğimizin hattâ bir zerresini bozmak niyetinde bulunanların kafalarını parçalayacağınızdan eminim. (1923) (Atatürk'ün S. D. II, S. 71-72)*

● *"Biz barış istiyoruz" dediğimiz zaman "tam bağımsızlık istiyoruz" dediğimizi herkesin bilmesi lâzımdır. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır. On sene, yirmi sene sonra aşağılaşarak ölmekten ise şimdiden şeref ve haysiyetle ölmeyi üstün tutmalıyız. (1923) (Atatürk'ün S. D. II, S. 89)*

● *Ben yaşayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evlâdı kalmalıyım. Bu sebeple millî bağımsızlık bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri icap ettiği takdirde, insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereği olan dostluk, siyaset münasebetlerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan sarfınazar edinceye kadar amansız düşmanıyım.*

K. Atatürk

Yahya Aksoy

30 Ağustos
Azmin Zaferi

"…Her safhasıyla düşünülmüş,hazırlanmış, yönetilmiş ve zafere ulaştırılmış olan 30 Ağustos Başkomutan Meydan Muharebesi, Türk ordusunun, Türk subayları ve komuta heyetinin yüksek gücünü ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden çok büyük bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin özgürlük ve bağımsızlık düşüncesinin ölmez bir anıtıdır. Bu eseri yaratan bir milletin çocuğu ve onun yiğit ordusunun Başkomutanı olduğum için, ilelebet mesut ve bahtiyarım." **Mustafa Kemal Atatürk »**

Tarihçi, yazar İlber Ortaylı 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın 97. yılı etkinlikleri kapsamında Kütahya'da yaptığı konuşmada, dünyayı kendilerine göre düzenlemeye kalkışan devletleri hizaya getiren "Türklerin Büyük Bayramı, Büyük Zafer" olarak nitelendirdiği Büyük Taarruz'un tarihinin başlangıcı olan 26 Ağustos için şöyle bir tespitte bulunuyor:

İlber Ortaylı

"26 Ağustos günü için size yazılı olmayan bir belge vereyim. Türk büyükelçisi Müfit Özdeş, 26 Ağustos tarihinin Mustafa Kemal Paşa tarafından kasten seçildiğini söylemiştir. Çünkü 26 Ağustos 1071'in (Malazgirt Zaferi) ve Ağustos 1526'nın (Mohaç Zaferi) tekrarlanmasını istiyor. Birisinde Sultan Alparslan Anadolu kapılarını açtı; ikincisinde Kanuni Süleyman Hazretleri Mohaç Ovası'nda, çok iyi savaşçıları ve kudretli Macar ordularını yeksan etti bir günde. İşte bu, şimdi de vatanın son parçasına saldıran düşmanını durduruyor ve atıyor. Bu çok önemli bir olay. Onun için bu tarih böyle tespit edilmiştir."

Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün anlatımıyla 30 Ağustos:

"Dünya, bir sınav alanıdır. Biz,-bunca yüzyıllardan sonra, bir sınav vermeye hazırlanıyorduk. Bağımsızlık sınavı verecektik. / Düşman bizi siyasal oyunlarla aldatmak yurdumuzu yarı bağımlı bir duruma getirmek istiyordu. Buna göre, daha Anadolu'ya çıktığımız ilk günlerde verdiğimiz 'Ya bağımsızlık, ya ölüm!' kararını uygulamaktan başka kurtuluş yolu yoktu. / Düşmanla kesin sonuçlu bir meydan savaşı yapmak istiyorduk…"

Saldırı planı ana hatları:

"…23 Temmuz 1922 günü Akşehir'e gittim. 28-29 Temmuz günü bir saldırı planı üzerinde görüştük… 28-29 Temmuz gecesi, bütün ordu komutanlarıyla Akşehir'de bir saldırı planı üzerinde görüştük. 30 Temmuz günü Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa ve Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile yeniden görüşerek, saldırının nasıl yapılacağını, ayrıntılarıyla belirledik… İsmet Paşa, 6 Ağustos 1922'de ordulara gizli olarak saldırıya hazır olmalarını bildirdi… Ankara'ya dönerek Bakanlar Kurulu'na saldırı emrini anlattım. Onlar da düşüncelerimi onayladılar… 20-21 Ağustos gecesi Genelkurmay Başkanı, Batı Cephesi Komutanı ve ordu komutanlarıyla saldırının nasıl yapılacağını, harita üzerinde yeniden görüştük.

Saldırımız, bir baskın biçiminde olacaktı. Yürüyüşler gizlice ve geceleri olacaktı. Düşmanın en ufak şeyden haberi olmayacaktı… 24 Ağustos'ta, çalışma merkezimizi değiştirdik. Akşehir'den ayrılıp Afyon Şuhut kasabasına geldik. Bir gün sonra Şuhut'tan Kocatepe'nin güneybatısındaki çadırlı ordugaha gittik. 26 Ağustos'ta Kocatepe'de bulunuyorduk. Sabah saat 5.30'da topçularımızın ateşleriyle saldırı başladı.

26-27 Ağustos günlerinde, Afyonkarahisar'ın güneyinde bulunan Yunan cephelerini düşürdük. Kaçan düşman ordusunun büyük bir kısmını Aslıhanlar yöresinde çevirdik. 30 Ağustos'ta büyük bir meydan savaşı yaptık. Düşmanın ana gücünü yok ettik. Başta Yunan Başkomutanı Trikupis olmak üzere, birçoğu da tutsak oldu.

31 Ağustos günü İzmir'e doğru kaçan düşman kuvvetlerini kovalamaya başladık. Ordumuza, 'İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!' emrini verdim. Ordularımız 9 Eylül 1922 günü İzmir'deydi.

Her evresiyle düşünülmüş, hazırlanmış, yönetilmiş ve zaferle sonuçlanmış olan bu savaşlar, ordumuzun ve subaylarımızın eşsiz yiğitliğinin yeni bir örneğini verdi. Bu yiğitliği yaratan bir ulusun çocuğu ve onun yiğit ordusunun Başkomutanı olduğum için sevincim ve mutluluğum sonsuzdu." **Atatürk -** *Büyük Nutuk*

"Umumi kaide şudur ki, genel durumu yönetme ve yürütme sorumluluğunu üzerine alanlar, en önemli

Gazi Mustafa Kemal:

30 Ağustos'ta büyük bir meydan savaşı yaptık. Düşmanın ana gücünü yok ettik. Başta Yunan Başkomutanı Trikupis olmak üzere, birçoğu da tutsak oldu.

Gazi Mustafa Kemal: **“Biz, mücadelemize başlarken işgalci düşmanları kendi kuvvetimiz ve Allah’ın yardımına dayanarak kovacağımıza emin idik.”**

hedefe ve en yakın tehlikeye mümkün olduğu kadar yakın bulunurlar. / Biz, mücadelemize başlarken işgalci düşmanları kendi kuvvetimiz ve Allah’ın yardımına dayanarak kovacağımıza emin idik. / Milli hakimiyete dayalı, bağımsız yeni bir Türk Devleti tesisi etmek kararı verdi. Ancak, mücadelenin dayanağı halk kitlesi 1912 Balkan Savaşları ve diğer savaşlar nedeniyle büyük yönetim hataları yüzünden insan kaynağı önemli kayıplara uğramış yorgun ve yoksul düşmüştü. Her evde bir şehit veya gazi vardı. Türk halkı, tarihi geçmişinde yaşadığı tüm olaylarda dirençli, azimli iradesi ile ümidini en olumsuz koşullarda bile yitirmemişti. Karşılaşılan ağır koşullar karşısında çözüm silahlı mücadele idi. /

Zafer bir düşüncenin elde edilişine hizmeti oranında değer ifade eder.” diyen Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Türk ulusunun vatan ve özgürlük tutkusuna inanmış, güvenmiş ve zafere erişmiştir.

“…Büyük devrimci Mustafa Kemal Paşa’nın başlattığı hızla, mutlakıyetçi sultanlar rejimi yıkılmış ve gerçekten laik bir devlet kurulmuştur. Millet tümüyle çağdaş uygarlıkların önünde yer almak için şevk ile ilerleme yolunda bir atılım

yapmıştır..." **Venizelos-**[1]

"Atatürk, yalnız yeni Türkiye'nin sembolü değil, aynı zamanda çağımızın liderlerinden biridir. Türkiye, bugün de onun izinde yürümektedir." **G. Leone**[2]

"Atatürk, kılıcı ile ulusunu kurtaran, kalemi ile de onu yükselten, içten, özden, yüreği açık bir Ata idi…"

A. Dilaçar [3]

Nutuk son sayfası adeta bir vasiyet gibidir. Mustafa Kemal Atatürk şöyle demektedir:

"Saygıdeğer efendiler, sizi günlerce işgal eden uzun ve teferruatlı nutkum, nihayet geçmişe karışmış bir devrin hikâyesidir. Bunda milletim için ve gelecekteki evlatlarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayabilecek bazı noktaları belirtebilmiş isem kendimi bahtiyar sayacağım.

Efendiler, bu nutkumla, millî varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin, istiklalini nasıl kazandığını, ilim ve tekniğin en son esaslarına dayanan millî ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım.

Bugün ulaştığımız sonuç, asırlardan beri çekilen millî felaketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir.

Şu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum."

Tarihin söylediği gibi *"Topların çelik ağzı, çaldı bir hücum marşı… / Süvari Başkomutan'la birlikte, süvarileri ve Türk ordusu 9 Eylül'de İzmir'e ulaştı, İzmir'in dağlarında çiçekler açtı… / Ordular Büyük Zafere ulaştı."*

Tarihin altın sayfasında yerini alan 30 Ağustos Zafer Bayramımızın 102. yılını gurur ve mutlulukla kutlarken, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü, silah arkadaşlarını ve şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyoruz.

Tarih ve dil bilgisi ve bilinci bir ulusun varlık kaynağıdır. Bu varlığa sahip çıkmak, canlı tutmak her Türk evladının ulusal görevidir. •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

1- Venizelos-Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermek için, Norveç'in başkenti Oslo'da bulunan Nobel Ödülü Komitesi Başkanlığı'na, 12 Ocak 1934 tarihli üç sayfadan oluşan Fransızca olarak yazılmış bir mektup göndermiştir. **2-** Giovanni Leone, 1963 İtalyan Başbakanı/ **3-** 4 A. Dilaçar-Ankara, 10.11.1971, Türk Dil Kurumu Başuzmanı)

"Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne pahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferdinin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler."

1928 (Atatürk'ün S. D. II, S. 249

M. Kemal Atatürk

Otopsi
Cengiz Özakıncı

LOZAN
Yalanlar ve Gerçekler
2

30 AĞUSTOS 1922 'BÜYÜK ZAFER' VE

İSTANBUL'UN İŞGALDEN KURTULUŞU

26 Ağustos 1922 Büyük Taarruz ve 30 Ağustos 1922 Büyük Zafer; yalnız Anadolu'nun batısını ve İzmir'i Yunan işgalinden kurtarmakla kalmamış; o tarihte Yunan işgali altında bulunan Doğu Trakya'yı ve İngiliz, Fransız, İtalyan işgali altında bulunan İstanbul'u tek kurşun atmadan geri almamızı sağlamıştır.

Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda birlikleri denetliyor.

İşgal Kuvvetleri Komutanları: General Mombelli (İtalya), General Harington (İngiltere), General Charpy (Fransa). 1922

Ordumuz Başkomutan Atatürk'ün *"Ordular ilk hedefiniz Akdenizdir, ileri!"* komutuyla Yunan ordusunu denize döktükten sonra, onun gösterdiği ikinci hedefe, işgal altındaki Doğu Trakya'yı ve İstanbul'u kurtarmaya yönelmiştir. Birliklerimiz Çanakkale boğazından Trakya'ya geçip Doğu Trakya'yı Yunan işgalinden kurtarmaya yöneldiğinde, İstanbul'da bulunan İşgal Kuvvetleri Komutanı General Harington buna engel olmak üzere elindeki birlikleri Çanakkale'ye yönlendirmiş, Malta'dan, Mısır'dan askerler getirtmiş; Çanakkale boğazının her iki yakasında güçlü bir savunma hazırlamaya koyulmuştu.

Ordumuzun İzmir'e girmesinden bir gün sonra, 10 Eylül'de Lord Curzon İstanbul'a İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold'a gönderdiği telgrafta; eğer Türkler Trakya'ya geçmeye kalkarsa, İstanbul'u Yunan'a işgal ettiririz tehdidinin Ankara'ya iletilmesini istiyordu. 11 Eylül'de dominyonlardan asker isteyen İngiltere hükümeti aynı gün Harington'a gönderdiği talimatta, Çanakkale'deki birlikleri gerekirse Gelibolu'ya kaydırabileceğini, Türklerin Çanakkale boğazından Trakya'ya geçişinin İngiliz donanmasınca engellenebileceğini bildiriyordu.
12 ve 13 Eylül günlerinde hava, deniz, kara birliklerinden oluşan

İstanbul'u işgal eden İngiliz, Fransız, İtalyan askerleri Taksim'de.

binlerce İngiliz askeri Çanakkale'de konuşlanıyor; çabucak bir havaalanı yapılıyor, savaş uçakları geliyordu. Bu sırada Ermeni çeteleri İzmir'de daha önce hazırladıkları plan uyarınca evleri yakmaya başlıyor; alevler rüzgarın etkisiyle yayılıyor ve tarihe Büyük İzmir Yangını adıyla geçecek yangın başlıyordu. 14 Eylül'de Rumbold, Lord Curzon'a gönderdiği raporda *"Mustafa Kemal'in ilk hedefi Akdeniz'di; ikinci hedefi Trakya'dır; onu durduracak tek şey Barış Konferansı'na çağırmaktır; bu şimdi yapılmalıdır, sonra çok geç olabilir,"* diyordu. 15 Eylül'de Fransız Amiral Dumesnil, yanmakta olan İzmir'de Mustafa Kemal ile görüşürken, Türk birlikleri Ezine'ye yöneliyor; İngiliz Albay Shuttleworth birliklerimizin "tarafsız bölge"ye girmesi halinde ateş açacağını bildiriyordu. Fransız General Pelle 18 Eylül'de İzmir'e geliyor, Atatürk'le görüşüyor; ordunun "tarafsız bölge"den uzak durması koşuluyla, ileride toplanacak konferansta Fransa'nın

İşgal birlikleri Karaköy'de.

Türk isteklerini destekleyeceğine söz veriyor; buna karşılık Atatürk, Pelle'ye "tarafsız bölge" tanımıyoruz, diyor. Her an çatışma çıkabilecek bu gergin ortamda İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold, Türk ordusunun Trakya'ya geçmesini donanma engelleyecek olursa bunun Mustafa Kemal'i daha kamçılayacağını; onu durdurmanın ancak isteklerinin görüşüleceği bir konferansa çağırmakla mümkün olacağını bildiriyor. Müttefik devletler (İngiltere, Fransa ve İtalya) temsilcileri 20 Eylül 1922 günü Paris'te toplanarak Türk birliklerinin Trakya'ya geçip Yunan birlikleriyle çatışmasını nasıl engelleyebileceklerini tartışıyorlar. Üç gün süren ve birbirlerine ağır hakaretler yağdırdıkları şiddetli tartışmalardan sonra 23 Eylül günü Türk ordusunun Trakya ve İstanbul üzerine yürüyüşünü durdurması koşuluyla, Yunan işgali altında bulunan Doğu Trakya'nın ve de işgalleri altındaki İstanbul'un Türklere geri verilmesi üzerinde anlaşıyorlar. İngiltere, Fransa ve İtalya'nın 23 Eylül 1922 günü TBMM Hükümeti'ne gönderdikleri nota özetle şöyle:

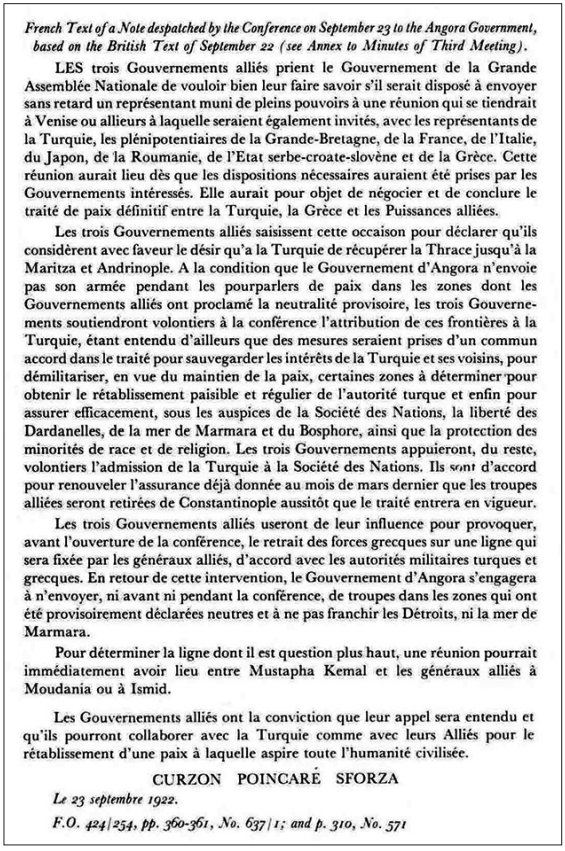

İşgal birlikleri Galata köprüsü civarında, yürüyüşte.

Üç müttefik Hükümet (İngiltere, Fransa, İtalya) Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nden, Venedik'te ya da başka bir yerde yapılacak ve Türkiye, Büyük Britanya, Fransa, İtalya, Japonya, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ve Yunanistan'ın tam yetkili temsilcileriyle birlikte çağrılacağı bir toplantıya gecikmeksizin tam yetkili bir temsilci göndermeye hazır olup olmadıklarını bildirmesini rica eder. Bu toplantı, ilgili Hükümetler tarafından gerekli düzenlemeler yapılır yapılmaz gerçekleştirilecektir. Amacı, Türkiye, Yunanistan ve Müttefik Güçler arasında Nihai Barış Antlaşması'nı görüşmek ve sonuçlandırmak olacaktır.

Üç Hükümet, Türkiye'nin Trakya'yı Meriç ve Edirne'ye kadar geri alma isteğini olumlu karşıladıklarını beyan ederler.

Ankara Hükümeti'nin barış görüşmeleri süresince ordularını Müttefik Hükümetlerin geçici olarak ilan ettikleri "tarafsız bölge"lere

French Text of a Note despatched by the Conference on September 23 to the Angora Government, based on the British Text of September 22 (see Annex to Minutes of Third Meeting).

LES trois Gouvernements alliés prient le Gouvernement de la Grande Assemblée Nationale de vouloir bien leur faire savoir s'il serait disposé à envoyer sans retard un représentant muni de pleins pouvoirs à une réunion qui se tiendrait à Venise ou allieurs à laquelle seraient également invités, avec les représentants de la Turquie, les plénipotentiaires de la Grande-Bretagne, de la France, de l'Italie, du Japon, de la Roumanie, de l'Etat serbe-croate-slovène et de la Grèce. Cette réunion aurait lieu dès que les dispositions nécessaires auraient été prises par les Gouvernements intéressés. Elle aurait pour objet de négocier et de conclure le traité de paix définitif entre la Turquie, la Grèce et les Puissances alliées.

Les trois Gouvernements alliés saisissent cette occaison pour déclarer qu'ils considèrent avec faveur le désir qu'a la Turquie de récupérer la Thrace jusqu'à la Maritza et Andrinople. A la condition que le Gouvernement d'Angora n'envoie pas son armée pendant les pourparlers de paix dans les zones dont les Gouvernements alliés ont proclamé la neutralité provisoire, les trois Gouvernements soutiendront volontiers à la conférence l'attribution de ces frontières à la Turquie, étant entendu d'ailleurs que des mesures seraient prises d'un commun accord dans le traité pour sauvegarder les intérêts de la Turquie et ses voisins, pour démilitariser, en vue du maintien de la paix, certaines zones à déterminer pour obtenir le rétablissement paisible et régulier de l'autorité turque et enfin pour assurer efficacement, sous les auspices de la Société des Nations, la liberté des Dardanelles, de la mer de Marmara et du Bosphore, ainsi que la protection des minorités de race et de religion. Les trois Gouvernements appuieront, du reste, volontiers l'admission de la Turquie à la Société des Nations. Ils sont d'accord pour renouveler l'assurance déjà donnée au mois de mars dernier que les troupes alliées seront retirées de Constantinople aussitôt que le traité entrera en vigueur.

Les trois Gouvernements alliés useront de leur influence pour provoquer, avant l'ouverture de la conférence, le retrait des forces grecques sur une ligne qui sera fixée par les généraux alliés, d'accord avec les autorités militaires turques et grecques. En retour de cette intervention, le Gouvernement d'Angora s'engagera à n'envoyer, ni avant ni pendant la conférence, de troupes dans les zones qui ont été provisoirement déclarées neutres et à ne pas franchir les Détroits, ni la mer de Marmara.

Pour déterminer la ligne dont il est question plus haut, une réunion pourrait immédiatement avoir lieu entre Mustapha Kemal et les généraux alliés à Moudania ou à Ismid.

Les Gouvernements alliés ont la conviction que leur appel sera entendu et qu'ils pourront collaborer avec la Turquie comme avec leurs Alliés pour le rétablissement d'une paix à laquelle aspire toute l'humanité civilisée.

CURZON POINCARÉ SFORZA

Le 23 septembre 1922.

F.O. 424/254, pp. 360-361, No. 637/1; and p. 310, No. 571

İngiltere, Fransa ve İtalya'nın Ankara Hükümeti'ne 23.09.1922 tarihli notası.

göndermemesi koşuluyla, üç Hükümet, konferansta bu sınırların Türkiye'ye atfedilmesini gönüllü olarak destekleyecektir.

Türkiye ve komşularının çıkarlarının korunması, belirli bölgelerin barışın korunması amacıyla silahsızlandırılması, Türkiye'nin otoritesinin barışçıl ve düzenli bir şekilde yeniden kurulması için ortak mutabakatla adımlar atılacaktır.

Çanakkale Boğazı'nın, Marmara Denizi'nin ve Boğaziçi'nin serbestliği yanı sıra dini ve ırksal azınlıkların korunması etkili bir şekilde güvence altına alınacaktır. Üç Hükümet Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabulünü gönüllü olarak destekleyecektir.

Geçen Mart ayında verdikleri, ***Barış Antlaşması yürürlüğe girer girmez birliklerinin İstanbul'dan çekilmesi yönündeki güvenceyi yeniden teyit etmekte*** *görüş birliği içerisindedirler..*

Üç Müttefik Hükümet, konferansın açılışından önce, Yunan kuvvetlerinin, Yunan ve Türk askeri yetkilileriyle anlaşarak Müttefik generallerce belirlenecek bir hatta çekilmesini sağlamak için nüfuzlarını kullanacaklardır. Buna karşılık Ankara Hükümeti, konferanstan önce veya konferans sırasında geçici olarak tarafsız ilan edilen bölgelere asker göndermemeyi, Boğazlar'ı veya Marmara Denizi'ni geçmemeyi taahhüt edecektir.

Yukarıda belirtilen hattı düzenlemek için Mustafa Kemal ile İtilaf Devletleri generalleri arasında Mudanya'da veya İzmit'te derhal bir

toplantı yapılabilir.

Müttefik Hükümetler, çağrılarının dikkate alınacağına ve tüm uygar dünyanın özlemini duyduğu barışı yeniden tesis etmek için Türkiye ve Müttefikleriyle işbirliği yapabileceklerine inanıyorlar. [1]

*

İngiltere, Fransa ve İtalya'nın (Üç Müttefik Hükümet'in) 23 Eylül tarihli bu notası birkaç gün sonra TBMM Hükümeti'ne ve İzmir'de bulunan Atatürk'e ulaşacaktı. Atatürk, Nutuk'ta: *"29 Eylül 1922 tarihinde, bu notaya verdiğim kısa bir cevapta, Mudanya Konferansını kabul ettiğimi bildirdim. Fakat, Meriç nehrine kadar, Trakya'nın derhal bize iadesini talep ettim. 3 Ekim'de toplanmasının uygun olacağını söylediğim Mudanya Konferansına, Başkumandanlık adına olağanüstü yetkili olmak üzere Batı Cephesi Orduları Kumandanı İsmet Paşa'yı delege olarak atadığımı bildirdim. Bu notaya hükumetçe de 4 Ekim 1922 tarihli ayrıntılı bir yanıt verildi."* diyordu. [2]

Türk Ordusunun 6 Ekim 1923'te İstanbul'a girişi

Hükümetin bu notaya 4 Ekim 1922 günü verdiği yanıt özetle şöyleydi:

TBMM Hükümeti üç müttefik Hükümete, bildirdikleri 23 Eylül 1922 tarihli notadan dolayı teşekkür eder ve bu notaya kaynak olan düşünceyi, - yani TBMM Hükümeti'nin bağımsızlık mücadelesine başladığı andan bu yana açıkladığı ve duyurmaktan geri kalmadığı azim ve iradelere o denli tam bir biçimde uygun olan adil ve sürdürülebilir bir barış istemini- bütünüyle olumlar.

Nota iki konuya ilişkin bulunmaktadır. ı- Şimdiki askeri durum; ıı- bir barış antlaşması için görüşmeler yapılması.

Askeri durum konusunda görüşümüz 29 Eylül 1922 tarihli nota ile bildirilmişti. Bu notanın

Türk ordusunun İstanbul'a girişi 6 Ekim 1923

sonucu olan Mudanya Konferansı 3 Ekim'de toplanmıştır. Bu konferansın alacağı kararların, onu imzalayan Hükümetlerce tümüyle uygulanacağı doğaldır.

İkinci noktaya gelince: TBMM Hükümeti, Türkiye ile Müttefik Devletler ve Yunanistan arasında Kesin Barış Antlaşması'nı görüşmek ve imzalamak amacıyla yapılacak olan toplantıya delegelerini göndermeyi acilen kabul eder.

Hükümetim, (...) konferansın İzmir'de toplanmasını pek yararlı gördüğünden bu kentin toplantı yeri olmasını ve toplanma tarihinin 20 Ekim 1922 olmasını önerir.

Üç müttefik hükümetçe konferansa çağırılan devletlere gelince; (...) Rusya, Ukrayna ve Gürcistan'ın unutulmuş olmasını Hükümetim şaşkınlıkla karşılamaktan kendini alamaz. (...) anılan cumhuriyetlerin delegelerinin de tasarlanan konferansa çağırılmalarını TBMM Hükümeti özel olarak önerir ve konferansın yakın olan toplanmasına dek bu çağırının yapılacağını umut eder.

*Hükümetim, **Trakya üzerindeki tartışılması olanaksız haklarının teslim edilmiş olmasını** memnuniyetle kayıt ve bu münasebetle müttefik hükümetlere teşekkür eder. (...)*

TBMM Hükümeti Milletler Cemiyeti'ne kabul konusunda verilen yardım sözünden dolayı üç müttefik hükümete teşekkür ve bu konuya ilişkin görüşünü uygun zamanda bildireceğini ekler.

Türk ordusunun İstanbul'a girişi 6 Ekim 1923

TBMM'nin 4 Ekim 1922 günlü bu yanıtından bir hafta sonra 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi imzalanacak; Yunan işgal birlikleri 14 Ekim'de yürürlüğe giren mütareke hükümleri uyarınca Doğu Trakya'dan çekilecek ve Doğu Trakya TBMM'nce çatışmasız olarak geri alınacaktı.

Müttefikler 23 Eylül 1922 günlü notalarında İstanbul'daki işgal birliklerinin de Barış Antlaşması yürürlüğe girer girmez çekileceği sözünü vermişlerdi.

İngiltere, Fransa ve İtalya işgal birlikleri, işte bu nota uyarınca ve Lozan Barış Antlaşmasının ilgili protokolünün yürürlüğe girmesiyle birlikte, İstanbul'u çatışmasız olarak terk edeceklerdi.

"İngilizler İstanbul' dan neden tek silah atmadan gittiler?!.. İngilizler buraya gelmiş, burada bir rejim şey yapıp gidiyor, ne yapacak İstanbul'u?!" diyenlerin dikkatine. •

(Sürecek)

cengizozakinci@butundunya.com.tr

*Hükümetim, İslam Hilafeti'nin başkenti olan **İstanbul'un müttefik askerlerinden boşaltılmasına ilişkin güvencenin yenilenmesini büyük bir memnuniyetle senet olarak kabul eder.** Bununla birlikte hükümetim, bu sözün bir an önce gerçekleşmesinin ne ölçüde sabırsızlıkla beklendiğini müttefik devletlerin değerlendirmekte olduğuna inanmaktadır.*

Müttefik hükümetlerin notası sonundaki hitap, TBMM Hükümetini şiddetle duygulandırmıştır. Meşru haklı istemleri karşılanacak olan Türkiye'nin bütün uygar insanlıkça istenen bir barışın kurulması ve sürdürülmesi konusunda her bakımdan yardım edeceğine ve çarpışmanın açtığı yaraları iyileştirmek için herkesin yerine getirmek zorunda olduğu barışçı etkinliklere onun da tam bir bağlılıkla içtenlikle katılacağına devletler inanabilir ve güvenebilirler[3] ***

[1] Bilal N.Şimşir, İngiliiz Belgelerinde Atatürk, TTK y., 1984, c. 4, s. 525, 526.

[2] TBMM 04.10.1922, Açık Celse Tutanağı, s. 276. Ayrıca, Bkz: Nutuk, 1934, c. 2, s. 177. "İtilaf devletlerinin 23 Eylül 1922 tarihli mütareke teklifi".

[3] TBMM 04.10.1922, Gizli Celse Tutanağı, s. 861.

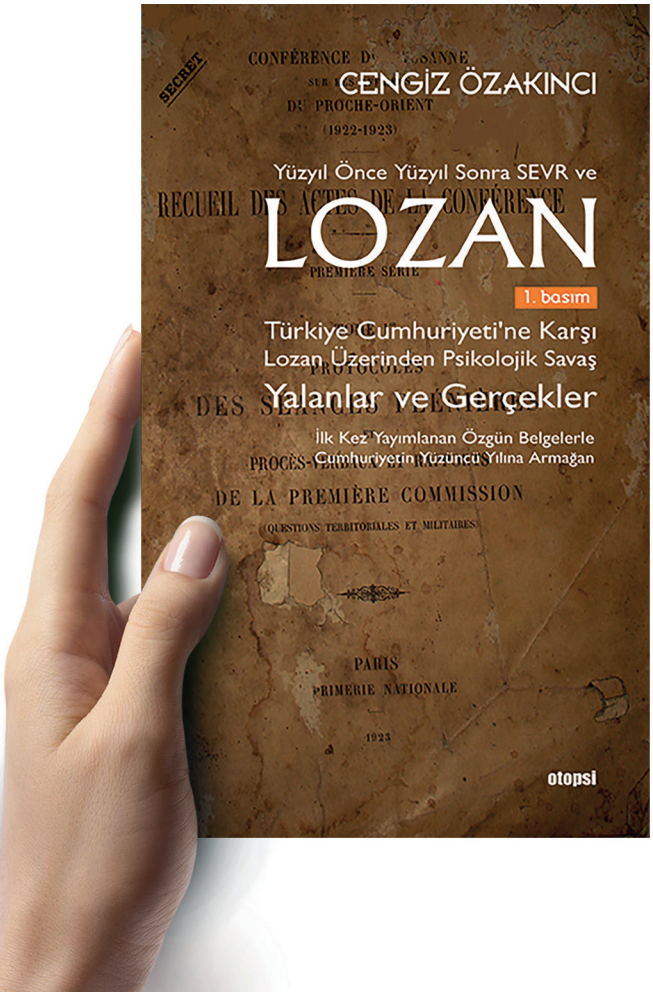
Yüzyıl Önce Yüzyıl Sonra SEVR ve LOZAN

Türkiye Cumhuriyeti'ne Karşı Lozan Üzerinden
Psikolojik Savaş

Yalanlar ve Gerçekler

İlk Kez Yayımlanan Özgün Belgelerle
Cumhuriyetin Yüzüncü Yılına Armağan

Otopsi Yayınları

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Kurtuluş Savaşı'nda **Yunan Ordusu Neden Yenildi?**

Alınacak Dersler

Kurtuluş Savaşımızda emperyalist devletlerin her türlü desteği vererek üzerimize gönderdiği Yunan ordusunun büyük kısmı kesin bir yenilgiye uğratılarak imha ve tutsak edilmiş, kalanları yurdumuzdan kaçmıştır.

Harp tarihi çalışmalarında genellikle Kurtuluş Savaşımız bizim açımızdan incelenmekte, Kuvay-ı Milliye direnişi ile başlayan ve düzenli TBMM ordusu ile devam ederek zafere ulaştıran muharebeler ele alınmaktadır. »

Olaya bir de karşı taraf açısından bakmak, Yunan ordusunun neden yenildiğini incelemek, alınacak dersler bakımından yararlı olacaktır.

*

1- Emperyalist Devletlerin Oyuncağı Oldular.

Çanakkale'de ve Kutülamare'de küçümsediği Osmanlı ordusu karşısında beklemediği yenilgiye uğrayan ve büyük savaştan yorgun çıkan İngiltere bir kez daha yenilgi riski almak istememiş, Anadolu'yu işgal görevini Yunanistan'a vermiştir. Yunanistan'ın Büyük Yunanistan (Megalo İdea) hayali peşinde koşan o zamanki Başbakanı Venizelos da İngiltere'nin her istediğini yapmaya hazırdır. Bu nedenlerle Yunan ordusu 15 Mayıs 1919'da İngiltere'nin desteği ile İzmir'e çıkarak Anadolu'yu işgale başlamıştır.

Yunan ordusu başlangıçta ordusuz kalmış bir ulusun kendiliğinden ordulaşarak oluşturduğu Kuvay-ı Milliye karşısında Bursa-Uşak hattına kadar ilerlemiştir. Buradan Eskişehir-Afyon hattına ilerleme girişimi İnönü mevzilerinde yeni kurulmuş olan düzenli TBMM ordusu tarafından iki kez durdurulmuştur. (Ocak ve Mart 1921)

Yunan ordusu İnönü'de iki kez yenilgiye uğradıktan sonra İngiltere Yunanistan'a desteğini azaltmış, Sakarya yenilgisinden (Eylül 1921) sonra tamamen kesmiş, Başbakan Gunaris'in destek istemlerini karşılamayarak Büyük Taarruz karşısındaki ağır yenilgisine (Ağustos 1922) seyirci kalmıştır.

İngiltere'nin Yunanistan'a desteğini kesmesinin nedeni gittikçe güçlenen Türk ulusal direnişi karşısında Yunan ordusunun başarılı olamayacağını öngörmesidir.

İngiltere'nin Yunanistan'a desteğini kesmesinin nedeni gittikçe güçlenen Türk ulusal direnişi karşısında Yunan ordusunun başarılı olamayacağını öngörmesidir.

Bundan çıkarılacak ders: "Emperyalizme güvenilmez, kendi

Strateji ustası Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın hedefini gücüne uygun olarak Misak-ı Milli ile sınırlamış ve elde etmiştir.

gücün yoksa başkasına güvenerek savaşa girme" dir.

*

2- Hedef-Güç Dengesini Gözetmediler.

Stratejinin temel kuralı güce göre hedef seçmek veya hedefe göre güç geliştirmektir. Tarihte bu dengeyi gözetmeyen Napolyon'dan Hitler'e kadar pek çok komutanın yenilgileri görülmüştür. Strateji ustası Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın hedefini gücüne uygun olarak Misak-ı Milli ile sınırlamış ve elde etmiştir.

Yunanistan'ın ve İngiltere'nin siyasi hedefi Türk ulusal direnişini kırmak ve İstanbul'u işgal ederek Padişah'a kabul ettirdikleri Sevr Anlaşması'nı ulusalcılara da kabul ettirmektir. Bu siyasi hedefi gerçekleştirecek olan askeri hedef ise ulusal direnişin ve kurulmakta olan yeni devletin merkezi olan Ankara'dır.

Oysa Yunan ordusunun başlangıçtaki gücü Ankara'yı ele geçirmeye yeterli değildir. Yunan ordusu 15 Mayıs 1919'da İzmir'e 100 bin kişilik bir güçle çıkmış, sonraki bir yıl Milne Hattı denilen Ayvalık-Akhisar-Salihli-Aydın hattında beklemiştir.

Ordu Anadolu içlerine ilerledikçe cephesi genişlemekte, uzayan ikmal yollarının güvenliği için güç ayırmak zorunda kalmakta ve 1921 başından sonra TBMM ordusunun gittikçe artan direnci ile karşılaşmaktadır. Doğuya doğru ilerledikçe güç ihtiyacı artmaktadır. Bu nedenle İnönü mevzilerinde iki kez yenildikten sonra seferberliğini tamamlayarak Anadolu ordusunun gücünü 200 bine çıkartmak zorunda kalmış, o güç de Sakarya'da tüketilerek (Eylül 1921) Ankara'ya ulaşmaya yetmemiştir.

Yapması gereken doğru hareket ileride güç ihtiyacının artacağı düşünülerek başlangıçta askeri hedefe uygun bir güçle işgali başlatmak olmalı idi.

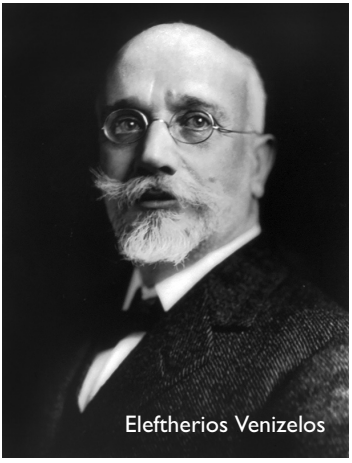
*

3. Orduya Siyaset Girmiştir.

Yunan ordusunun yenilgisine neden olan en önemli etken orduya

siyasetin girmesidir.

Meşruti (anayasalı) monarşi ile yönetilen ülkede Almanya yanlısı Kral Konstantin ile İngiltere yanlısı Başbakan Venizelos arasındaki siyasal çekişme orduya da yansımıştır.

Eleftherios Venizelos

Venizelos 1917'de Kral'a karşı bir darbe yapınca Konstantin yurt dışına kaçmış, bu dönemde Venizelos 2300 karacı, 3000 jandarma ve 880 denizci subayı "Konstantinci" oldukları gerekçesi ile ordudan atmıştır.

Konstantin'in yerine tahta çıkan oğlu Aleksander ölünce 1920 yılında yapılan seçimi kralcı Ahali Partisi kazanmış ve sürgündeki Kral Konstantin üç yıl sonra ülkesine dönmüştür.

Konstantin'in dönünce yaptığı ilk iş Venizelos'un ordudan attığı "Konstantinci" subayları rütbelerinin üzerinde görev vererek yeniden orduya almak olmuştur. Bu da ordu da Venizelosçu subaylarla Kostantinci subaylar arasında düşmanlık yaratmıştır. Bu düşmanlık erbaş ve erlere kadar uzanmış, ordunun temel nitelikleri olan birlik ruhu ve disiplin bozulmuştur. (Benzer bir gelişme bizde Balkan Savaşı'nda ittihatçılar ve itilafçılar arasında yaşanmış, Balkan bozgununa neden olmuştur).

Kral Konstantin Venizelos tarafından ordudan atılan ve üç yıl emeklilik hayatı yaşayan kendisine bağlı subayları tekrar orduya alırken yeteneklerine bakmaksızın salt kendisine bağlı oldukları için önemli görevlere getirmiştir. Bunlar arasında İnönü'de (iki kez) ve Sakarya'da yenilen General Populas ve Büyük Taarruz'da bozguna uğrayan yarbaylıktan ordu komutanlığına yükseltilen General Hacianesti de bulunmaktadır.

Alınacak Dersler:

• Orduya siyaset sokulmamalıdır.

• General ve subayların atama ve yükseltilmelerinde iktidara bağlılık değil, mesleki yeterlilik esas alınmalıdır.

• **Komuta kadrosu yetersizdir.**

Yunan ordusunun Anadolu'daki yenilgisinin başlıca nedeni yukarıda anlatıldığı gibi komuta kadrosunun yeteneklerine bakılmaksızın salt "kralcı" oldukları için atanmaları ve savaş deneyimine sahip olmamalarıdır.

Buna karşılık Mustafa Kemal başta olmak üzere Türk ordusunun komutanları askeri ortaokuldan başlayan, askeri lise, harp okulu ve harp akademisi ile devam eden çok iyi bir askeri eğitimden geçmiş ve Balkan

Savaşı'nda, Libya'da, Birinci Dünya Savaşı'nın çeşitli cephelerinde savaş deneyimi kazanmışlardır.

Kurtuluş Savaşı'nda bizim en önemli "kuvvet çarpanımız" Yunanistan'ın tersine komutanların üstün mesleki nitelikleridir. Komutanların niteliklerindeki fark sonucu belirleyici olmuştur.

Kurtuluş Savaşı'nda bizim en önemli "kuvvet çarpanımız" Yunanistan'ın tersine komutanların üstün mesleki nitelikleridir. Komutanların niteliklerindeki fark sonucu belirleyici olmuştur.

Kesin sonuçlu muharebe olan Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'ni Başkomutan Mustafa Kemal en ileri hatlardan yönetirken Yunan Başkomutanı ve "kralcı" olduğu için yarbaylıktan bu göreve getirilen Hacianesti 300 kilometre geride İzmir'de Kordon'da demirli lüks bir yattan yönetmiştir. Sonuç Türk ordusunun zaferi, Yunan ordusunun ağır yenilgisidir.

Alınacak Ders:

Subay eğitiminin niteliği ordunun başarısında en önemli etkendir. Subaylar askeri okullarda (liseden başlayarak) iyi bir eğitim almalı ve mesleki yeterliliğe göre atanmalıdır.

Başkomutan Atatürk'ün savaş deneyimlerine dayanarak söylediği gibi *"Bir ordunun kudreti zabitan ve kumanda heyetinin değeri ile ölçülür."*

• **Askerler arasında isteklendirme** (motivasyon) **farkı vardır:**

Yunan ordusunun askerleri (erden ordu komutanına kadar) emperyalist bir amaçla yabancı toprakları işgal ederken Türk ordusunun askerleri kendi yurtlarında bir ölüm kalım savaşımı vermişlerdir. Bu da her iki ordunun savaşma azim ve istencini, dolayısı ile savaşın sonucunu belirlemiştir.

• **Düşmanı Küçümsediler.**

İngitere'nin ve Yunanistan'ın diğer bir hatası Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmakta olduğunu, büyük savaştan ağır bir yenilgi ile çıktığını, askeri ve ekonomik gücünün zayıf olduğunu düşünerek Türkiye'yi ve Türk ordusunu kolayca yeneceklerini sanmalarıdır.

Devletin çökmekte olduğu ve ordunun Mondros'ta teslim edildiği gerçektir. Ancak Yunanlılar ve İngilizler Atatürk gibi büyük bir önderin bu zorluklara karşın zaferi kazanabileceğini düşünememişlerdir.

Alınacak ders:

Düşmanını küçümseme!

Sonuç:

Kurtuluş Savaşımızda Yunan ordusunun kesin bir yenilgiye uğramasında yukarıda belirtilen hataları etkili olmakla birlikte sonucu belirleyen asıl etken başta Atatürk olmak

Kurtuluş Savaşı'nın sonucunu belirleyen asıl etken başta Atatürk olmak üzere Türk ordusunun komutanlarının yetkinliği, Mehmetçiğin ve Türk ulusunun olağanüstü özverileridir.

üzere Türk ordusunun komutanlarının yetkinliği, Mehmetçiğin ve Türk ulusunun olağanüstü özverileridir.

Yunan tarihine "Küçük Asya Felaketi" olarak geçen Anadolu macerası bu günkü Türkiye açısından da alınacak derslerle doludur.

Özetle;

• Orduya siyaset sokulmamalıdır. TSK, devletin ordusudur.

• General ve subayların yükseltilmesinde ve askeri okullara öğrenci alımında mesleki nitelikler esas olmalıdır. Bu nedenle Yüksek Askeri Şura (YAŞ) asker ağırlıklı olmalıdır.

• Subay eğitiminin niteliği yükseltilmeli, 15 Temmuz hain darbe girişiminden hemen sonra çıkartılan kanun hükmünde kararnamenin (KHK) subay eğitim sistemini değiştiren hükümleri iptal edilmeli, bu kapsamda;

• Askeri liseler açılmalı,

• Harp okulları kuvvetlerinin kuruluşuna geri verilmeli,

• Harp akademileri 2016 öncesindeki konuma döndürülmelidir.

• Bu bir ulusal güvenlik sorunudur. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

"Bizim telâkkimize göre, siyasî kuvvet, millî irade ve egemenlik, milletin bütün halinde müşterek şahsiyetine aittir, birdir. Taksim edilemez, ayrılamaz ve başkasına bırakılamaz." (1930) **M. Kemal Atatürk**

Av. Ahmet Erdem Akyüz

Atatürk ve Uzaydan Gelen Konukları

Atatürk ve iki Amerikalı pilot: Atatürk'ün solunda John Polando, sağında Russell Boardman. *Yalova / (01.08.1931)*

Fotoğraf: isteataturk.com

Cumhurbaşkanlığı döneminde hiçbir yurt dışı gezisi yapmamış olmasına rağmen Atatürk'ü, çok sayıda devlet başkanı, bakan, yönetici, asker, gazeteci ziyaret etmişlerdir. Ancak bunlardan ikisini "gökyüzünden-uzaydan gelen konuklar" olarak tanımlayabiliriz.

Yeryüzünde ilk olarak ve en uzun uçuşu 1931 yılında tamamlayan ve rekor kıran pilotların yolculuklarında seçtikleri güzergâh Türkiye olmuş, Türk topraklarına indikten sonra ziyaret ettikleri, ilk ve tek lider Atatürk olmuştur.

Buna benzer bir diğer ziyaret, tarihte ilk kez Ay'a gittikten sonra uzaydan dönen astronotların, »

dünyaya döndüklerinde, ilk ziyaret ettikleri ülkelerden biri Türkiye ve Atatürk'ün manevi mekânı olan Anıtkabir olmuştur.

DÜNYA UZUN UÇUŞ KONUKLARI

Amerikalı iki sivil havacı olan Russel N. Boardman ve John L. Polando, kıtalararası uzun uçuş rekoru kırmak amacıyla New York'ta başladıkları uçuşta 8.065 kilometre mesafeyi, ara vermeksizin 49 saat 8 dakikada tamamlayıp İstanbul'a indikten sonra, ilk ziyaret ettikleri lider Mustafa Kemal Atatürk oldu.

Pilotlar, Atlas Okyanusu'nu aştıktan sonra İrlanda, Londra, Paris, Münih, Salzburg ve Belgrad üzerinden İstanbul'a indiler. Tek motorlu Bellanca tipi uçakla olan yolculukları iki gece sürmesine rağmen daima doğuya doğru gittikleri için geceler kısalmıştı ancak Alp Dağları'nda yakalandıkları gece karanlığından kurtulmak için saatlerce dönüp durmuşlar ve saatler sonra rotalarını İstanbul Yeşilköy Havaalanı'na çevirebilmişlerdi.

Gazetecilerin *"Uçuş rotası için neden İstanbul'u seçtiniz?"* sorusuna Amerikalı pilotlar "*Türkiye'de çok yeni ve iyi şeyler yapıldığını işittik. Bunları yerinde görmeye ve selamlamaya geldik."* şeklinde cevap verdiler.

31 Temmuz 1931'de İstanbul'a gelen Amerikalı pilotlar büyük coşkuyla karşılanır, Atatürk tarafından 1 Ağustos 1931'de Yalova'da kabul edilirler. Pilotlar, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Hoover'ın mektubunu ve konu ile ilgili New York Times Gazetesi'ni Ata'ya sunarlar. Amerikan Büyükelçisi tarafından takdim edilen konuklara Başbakan İsmet İnönü tarafından madalyaları verilir.

Gazi, konuk havacıları takdir ve tebrik ederek şunları söyler: *"Başarınız, bilim ve tekniğin, ustalık ve cesaretin, insan gücünün benzersiz bir zaferidir. Kıtaları birleştirirken, ulusları da yakınlaştırıyorsunuz. Kişiliklerinizde Amerikan ulusunu, Amerikan bilgi ve tekniğini,*

Amerikalı pilotlar Türkiye'de coşkuyla karşılandı

Amerikan havacılığının kahraman temsilcilerini selamlarım."

Bu büyük iltifatı Amerika büyükelçisi havacılar adına şu şekilde cevapladı:

"Sayın Cumhurbaşkanı; iltifat ve verdiğiniz değerden gerek havacılar, gerekse ben çok duygulandık. Minnettarız. Siz, kendinizde ve Türk ulusunda mevcut olan evsaf ve hasletleri başkalarında gördüğünüz zaman değerlendirmesini ne kadar iyi biliyorsunuz. Türk ulusunun yüksek niteliklerini nefsinde toplayan Devlet Başkanı'nın bu iltifatını hiçbir zaman unutmayacağız. Bu olay Türkiye - Amerika arasındaki dostluğu güçlendirecek nitelikte olduğu için seviniyorum."

Russel Boardman, John L. Polando Fotoğraf: isteataturk.com

Pilot Boardman Atatürk hakkındaki hislerini soran bir basın habercisine şu cevabı verir:

"Türkiye'nin liderini görmekle çok duyguluyum. Bu öyle bir lider ki, görüşü ve kudreti ile yeni ve genç bir Türkiye yaratmıştır. Cumhurbaşkanınız tarafından kabul edilmekle çok mutluyuz. Lideriniz o kadar mükemmel bir zekâyı gösteren zattır ki, bu zekâ kendi konuşmalarından anlaşılmaktadır. Bu konuşmalar Türk ulusunun bizi şereflendirdiğini açıklamış olmakla da büyük anlamları içine almış bulunmaktadır."

Konuk havacılar ise izlenimlerini yazılı ve imzalı bir belge ile basına açıklamışlardır. Bu belgenin Türkçeye çevirisi şöyledir:

"Öngörü ve kişiliği ile modern Türkiye'yi yaratan yüce insanla görüştüğümüzden dolayı derinden duyguluyuz. Kendileri güçlülüğün tam, somut sembolüdür."

İşte, uzak bir kıtadan hareket ederek, gökyüzünde geçen ilk, uzun, zorlu ve önemli bir uçuştan sonra "uzay konukları" böyle karşılanmışlardır.

UZAY YOLCULARI

Ay yüzeyine ilk insanlı uzay uçuşunu yapan astronotlar Neil Armstrong, Buzz Aldrin ve Michael Collins 20 Temmuz 1969 günü aya ayak basan ilk insanlar olmuşlardır. Böylece Atatürk'e izafe edilen ve 1930'lu yıllarda söylendiği ifade edilen ***"Çok değil 100 yıla kalmaz insanoğlu Ay'a gidecektir."*** sözü de gerçekleşmiştir.

Ay'a ayak basarken Armstrong, Atatürk'ün sözüne benzer şekilde,

Neil Armstrong, Mike Collins ve Buzz Aldrin Anıtkabir ziyaretlerinde mozeleye çelenk koydular.

"Bir insan için küçük, insanlık için büyük bir adım." ifadesini kullanmış, kendisine 19 dakika sonra katılan Aldrin de Ay'a adım atan ikinci insan olmuştur.

Neil Armstrong, Aldrin ve Collins dünyaya döndükten sonra 1969 yılında ilk ziyaret ettikleri ülkelerden biri Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Ankara'ya gelen astronotlar, Mustafa Kemal Atatürk'ün manevi huzuruna çıktılar ve Anıtkabir'i ziyaret ettiler. Atatürk'ün huzurunda saygı duruşunda bulunup mozeleye çelenklerini koyduktan sonra Şeref Defteri'ne şunları yazdılar:

"Atatürk'e;

Modern Türkiye'nin kurucusu büyük Atatürk'e saygı ve hayranlıkla.

20 Ekim 1969

Neil Armstrong, Buzz Aldrin, Michael Collins"

Armstrong ve ekibinin Anıtkabir'i ziyaret etmelerinin ve saygı duruşunda bulunmalarının hatırlattığı bir diğer durum, Atatürk'ün eğitim için yurt dışına gönderdiği Türk uçak mühendisi Necdet Erarslan'ın oğlu Alev Erarslan ve diğer bir kısım Türk yazılımcı ve mühendislerinin, uzay programını hazırlayan ekipte bulunmaları ve çalışmalara katkıda bulunmuş olmalarıdır. Atatürk bu eylemi ile vefatından seneler sonra yapılacak bir uzay programına da katkıda bulunmuş oluyordu.

Bütün dünya insanlarının ve liderlerinin hayranlığı kazanan Atatürk, bir başka kıtadan, aydan ve uzaydan gelen konuklarını da bu şekilde karşılıyor, sevgi ve saygılarını kazanıyordu.

Ne söylesek az. Atam, seninle gurur duyuyoruz

Eserlerine sahip çıkacağız ve sonsuza dek yaşatacağız.•

erdemakyuz@butundunya.com.tr

Kaynakça:
1.- 365 Gün Atatürk
2.-New York'tan İstanbul'a 28-30 Temmuz 1931, Russel Boardman, John L. Polando
3.- Hürriyet.com.tr Kokpit, Uğur Cebeci
4.-whoisatatürk.com
5.- Hâkimiyet-i Millîye Gazetesi

"Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir."

M. Kemal Atatürk

Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 63

Kuvay-ı Milliye İleri Gelenlerinin Tutuklanması İçin Londra'nın Talimatı

Efendiler!

Şimdi isterseniz, yeniden İstanbul'a dönelim. Rauf Bey 11 Mart 1920 günlü bir telgrafla şu bilgiyi veriyordu: 10 Mart 1920 günü öğleden sonra İtilâf Devletleri temsilcileri bir toplantıda bir araya gelmişler. Toplantıda Londra'dan gelen ve İstanbul'daki Kuvayı Milliye ileri gelenlerinin tutuklanmasıyla ilgili bir talimat üzerinde görüşmeye başlamışlar ve sonunda talimatı harfiyen uygulamaya karar vermişler.

Bu bilgi, güvenilir bir kişiye sağlam bir yerden gizlice verilmiş ve Kuvayı Milliye ileri gelenlerinin bir an önce İstanbul'dan uzaklaşmaları gerektiği bildirilmiş. İlgililer, bu konuyu çeşitli olasılıklara göre

inceledikten sonra, işin sonuna dek İstanbul'da kalarak namus görevini yapmaya karar vermişler. Sadrazam Salih Paşa, bile bile bu duruma yol açmaktaymış. Onun için hükümeti düşürmeye çalışacaklarmış. Başaracaklarına güveniyorlarmış.

Rauf Bey'in bu telgrafının arkasından, yine o gün gelen kısa bir telgrafında:

"Son bildirdiklerimize karşı ve hükümetin durumu üzerine hiçbir düşünce bildirmediğiniz için, telgrafın size ulaşmamış olmasından ve sağlığınızdan haklı olarak kaygılıyım. Cevabınızı gözlüyoruz…" denilmekteydi.

Sadrazam Salih Hulusi Paşa

Rauf Bey'e ve bilgi için On Beşinci ve Üçüncü Kolordulara 11 Mart 1920 günü şu bilgiyi vermiştim:

"11 Mart 1920,

Dün akşam, yani 10-11 Mart 1920'de Ankara'da Fransız Temsilcisi Yüzbaşı Boizeau'nun tercümanı olup bize öteden beri gizlice haber ulaştıran bir kişi, Ankara'daki İngiliz Temsilcisi Withall'in, aldığı bir telgraf üzerine, eşyası, ağırlıkları ve yanındaki adamlarıyla birlikte bugün Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a gideceğini ve bu trenden sonra İngilizlerin, demiryolu ulaşımını durduracaklarını bildirdi.

Adı geçen Withall, gerçekten bugün, habere uygun olarak, yola çıktı. Bu bakımdan, demiryolu ulaşımının da durması kuvvetle umuluyor. Bu işin, İtilâf Devletleri'nce İstanbul'da alınan önlemlerle ilgili bulunduğu kuşku götürmez. Mustafa Kemal."

Rauf Bey'in son yazısına da şu yanıtı vermiştim:

"Hükümete güvensizlik oyu vererek sizlerin atılım yapmanız o denli güçlü bir nedene bağlanamayacaktır. Grubun dayanışma ve direnme gücü ve işbirliğindeki kesin tutumu üzerine açık bir görüşe ve kanıya varmadıkça, Salih Paşa'nın Grup Yönetim Kurulu ile görüşmeksizin iş görmesini bir meşrutiyet sorunu yapma yolundaki kararınız üzerine hiçbir düşünce ileri süremem.

İngilizlerin tutuklama kararına karşı Meclis'in, sonuna değin yiğitçesine görevini yapması pek yararlı ve isabetlidir. Ancak, sizinle birlikte, varlıkları ilerideki girişimlerimiz ve eylemlerimiz için çok gerekli olan arkadaşların, sonunda bize katılabilmeleri kesin olarak güven altına alınmalıdır.

Yoksa Grubun birlik ve kararlı olarak iş görmesini düzenleyebilecek kişileri şimdiden görevlendirerek sizlerin hemen buraya gelmeniz çok gereklidir. Buraya gelecekler arasında ülkeyi temsil niteliğinde olanlarla, gerektiğinde hükümet kurmaya ve yönetmeye yeterli kişilerin bulunması önemlidir. İtilâf Devletleri'nin zorlama önlemlerine başvuracakları kuşku götürmez. Mustafa Kemal."

Hüseyin Rauf *(Orbay)*

Efendiler!

Rauf Bey'i ve öteki kişileri tam zamanında çağırmış olduğumuz, olayların tanıklığıyla ve hem de üç-dört gün geçmeden belli oldu. Ama ne yazık ki, bu çağrımız gerektiği kadar önem ve ağırlıkla dikkate alınmadı.

Rauf Bey ve Vâsıf Bey gibi kişiler, en sonunda tam bir uysallıkla Malta'ya gittiler. Bunu biliyorsunuz.

Son dakikaya değin Anadolu'ya geçmek ve Ankara'ya gelmek yolunun ve önlemlerinin kimi arkadaşlarca hazırlandığı ve sağlandığı bana anlatılmıştır.

Eğer böyleyse, bu kişilerin Ankara'ya gelmeyi kabul etmeyip, İngilizlere teslim olmayı ve Malta'ya gitmeyi yeğlemelerindeki neden ve özür gerçekten incelenmeye değer.

Doğrusu, Türkiye durumunun ve geleceğinin kuşkulu, karanlık, ölümcül görüldüğü kuramına göre, bu karanlık tehlike içine atılanların, korkunç ve ürkünç bir sonuçla karşılaşmaları kuruntusunun etkisi altında, en sonunda herhangi bir zindanda bir süre kalmak üzere düşmana teslim olmayı yeğleyebilecekleri uzak görülemez. Bununla birlikte, ben burada böyle ağır bir yargıya varmaktan çekinirim. Bu düşünce iledir ki, bu kişileri Malta zindanlarından kurtarmak için her yola başvurarak, elden gelen girişimleri yapmaktan geri durmadım.

İstanbul'un İşgali *(16 Mart 1920)*

İstanbul'da Onuncu Tümen Komutanı'ndan Ankara'da Yirminci Kolordu Komutanlığı'na 9 Mart 1920 gün ve 465 sayılı, şifre ile kapatılmış bir yazı, 14 Mart 1920 günü geldi. Yazının açılmış şekli şöyleydi:

"Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

İngilizlerin Türk Ocağına el koymaları üzerine, Milli Talim ve Terbiye binasına taşınan Ocağın bu yeni taşındığı yer de dün öğleyin gene İngilizlerce yeniden işgal edilmiştir efendim. 9 Mart 1920 / Hamdi."

Buna ilaveten, 16 Mart 1920 günü öğleden önce saat 10.00'da, makine başında şöyle bir telgraf verildi:

"İstanbul, 16 Mart 1920,

Ankara'da Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

Bu sabah Şehzadebaşı'ndaki Mızıka Karakolu'nu İngilizler basıp, oradaki askerlerle çatışmışlar. Sonunda, şimdi İstanbul'u işgal altına alıyorlar. Bilgilerinize sunulur. Manastırlı Hamdi."

Ben bu telgrafın altına kurşun kalemle **"Acilen Kolordulara benim imzamla, Mustafa Kemal"** işaretini koyduktan sonra, bu telgrafı gönderenden açıklayıcı bilgi almaya başladım. Manastırlı Hamdi Efendi de durmadan bilgi vermeyi sürdürdü:

"Bizim en güvendiğimiz bir arkadaşımız var ki, yalnız o değil herkes, yani gelenler söylüyorlar. Şimdi de Harbiye'ye girdiklerini haber aldık. Dahası, Beyoğlu Telgrafhanesi'nin önünde İngiliz erleri olduğunu öğrendik. Fakat Telgrafhaneyi işgal edip-etmeyecekleri belli değil."

Efendiler!

Bu esnada Harbiye Telgrafhanesi'nden görevli Ali bilgi vermeye başladı:

"Sabahleyin İngilizler basarak, altı kişi şehit oldu, on beşe yakın da yaralı var.

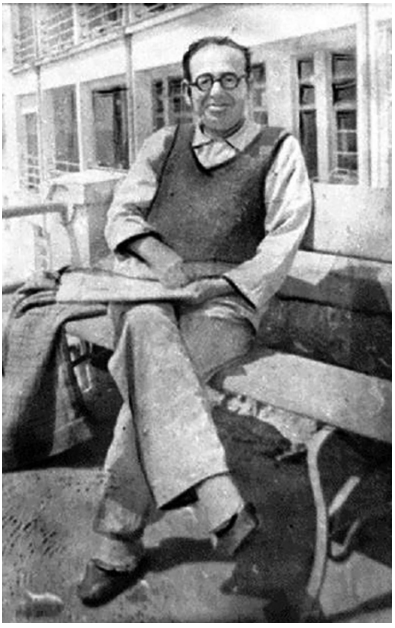
Şimdi İngiliz erleri dolaşıyor. İşte İngiliz erleri Harbiye Nazırlığı'na giriyorlar. Nizamiye kapısındalar. Teli kes! İngilizler buradadır."

Manastırlı Hamdi Efendi bizi yeniden buldu:

"Paşa Hazretleri,

Harbiye Telgrafhanesi'ni de İngiliz deniz erleri işgal edip teli kestiği gibi, bir yandan da Tophane'ye giriyorlar. Zırhlılarla sürekli olarak asker çıkarılıyor. Durum ağırlaşıyor efendim. Sabahki çarpışmada 6 şehit, 15 yaralımız vardır. Paşa Hazretleri, yüce buyruklarınızı bekliyorum.

16 Mart 1920. Hamdi."

Manastırlı Hamdi Bey
(Ahmet Hamdi Martonaltı)

Hamdi Efendi telgrafı şöyle sürdürdü:

"Sabahleyin bizim erler uykuda iken, İngiliz deniz erleri

karakola giriyor. Erlerimiz uykudan şaşkın kalkınca çarpışmaya başlanıyor. Sonunda bizden altı kişi şehit oluyor, on beş kişi de yaralanıyor. Bunun üzerine, önceden bu alçaklığı tasarlamışlar ki, hemen zırhlıları rıhtıma yanaştırıp Beyoğlu bölgesini ve Tophane'yi işgal etmişler. Bir yandan da Harbiye Nazırlığı'nı işgal etmişler. Dahası, şimdi ne Tophane ve ne de Harbiye Telgrafhanesi bulunamıyor. Şimdi de haber almış olduğuma göre, Derince'ye dek yayılıyorlarmış efendim. İşte Beyoğlu Telgrafhanesi de yok. Orasına da el koydular sanırım. Tanrı korusun. Buraya da gelmesinler. İşte Beyoğlu telgraf görevlileri ve müdürleri geldiler. Kovmuşlar. Bir saate dek burası da işgal olunacaktır. Şimdi haber aldım efendim."

Rahmetli Hamdi Bey, ilk haberi veren telgrafı üzerine, benim yaptığım işarete uygun olarak, verilen bilgileri özetlemiş. Bu bilgileri, Rumeli ve Anadolu'daki bütün komutanların adreslerine çektiriyordu. Bir an önce İstanbul üzerinden Edirne'ye çektirilmesini de söylemiştim.

Hamdi Efendi: **"Yüce buyruklarınız yerine getiriliyor. Edirne'ye yazıyorum, bütün merkezleri hazır ettirdik."** diye bildirdi.

Hamdi Efendi'den: **"Milletvekilleri için bir haber aldınız mı? Meclis-i Mebusan Telgrafhanesi ile haberleşme oluyor mu?"** diye sordum.

Hamdi Efendi: **"Evet oluyor. On Dördüncü Kolordu Komutanı hazır. Paşa istiyordu, verelim mi?"**

Bundan sonra artık Hamdi Efendi'nin sözünü işitmedik. İstanbul Telgraf Merkezi'nin de işgal edilmiş olduğu kanısına vardık.

Manastırlı Hamdi Efendi!

Efendiler!

Bu yurtsever ve yiğit Manastırlı Hamdi Efendi olmasaydı, İstanbul'da geçen bu acı olayları öğrenmek için kim bilir ne zamana kadar bekleyip duracaktık?

İstanbul'da bulunan nazır, milletvekili, komutan ve örgütümüz adamlarının içinden bir kişi çıkıp da zamanında bize haber vermeyi düşünememiş olduğu anlaşılıyor. Demek, hepsi heyecanlanmış ve paniğe kapılmışlardı. Bir ucu Ankara'da bulunan telin İstanbul'da bulunan ucuna yanaşamayacak denli şaşkın bir duruma gelmiş oldukları yargısına varmak, bilmem ki doğru olur mu?

Telgraf memuru Hamdi Efendi sonradan Ankara'ya gelerek kargâhımız telgraf memurluğunu yapmıştır. Kendisine borçlu olduğum teşekkürü burada açıkça söylemeyi ulus ve yurt görevlerimden sayarım. •

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: ***İstanbul'un İşgali Üzerine Türk Ulusu'na Yapılan Duyuru!***

Hakimiyeti Milliye

Ulusal Tasarruf

Önceki gün, İş Bankası'nın İstanbul Şubesi'nde, Ulusal Tasarruf düşüncesi etrafında, hararetli bir toplantı yapıldı.

Bir-iki gün sonra bu toplantının ikincisini Ankara'da göreceğiz.

Gittikçe hız kazanacak ve yükselecek bu hareketin bütün ülkeyi sarması, kısa bir zaman sorunudur.

Ulusal Tasarruf düşüncesi, saygı duyduğumuz ve de bundan böyle duyacağımız geleneklerimizin en yücesi olmalıdır.

Ekonomik uyanıklığımız tam zamanında gerçekleşti.

Bugün, öteden beri teori halinde ortaya sürülen bütün fikirlerin, milletçe deneyim alanına konulacağı zamandır.

Gününü gün etmek anlayışının iflasına, İngiliz lirasının bin yüz elliye varması yeterli oldu.

Bu acı gerçeğin nedenlerini aradığımız zaman, karşımızda kendimizi ve kadınımızı bulduk.

Türk kadını ve Türk erkeği, bundan sonraki giyiniş ve yaşayış tarzı ile eleştiri ve övgümüzün karşısındadır.

Paramızı dışarıya göndermemek ve dolayısıyla da yerli mallara daha çok ilgi göstermek, senelerden beri dudaklarımızdan eksilmeyen bir şarkı gibidir.

Galiba bu şarkıya hareketlerini tek uygulayan da Ahmet Vefik Paşa olmalı ki, bu alandaki ünü zamanımıza kadar gelebilmiştir.

Ulusal Tasarruf, gerçek bir gelenek halini aldıktan sonra, iki çeşit gönenç doğuracaktır:

Bunlardan birisi genel olanı, diğeri ise aileye özgü olanıdır.

Bugünkü hareket, ciddi nedenlerin ürünüdür.

Bunun için, alınan önlemlere, ülkenin mutluluğunu isteyen herkesin saygı göstereceği hususunda kuşku duyulmamaktadır.

Başında, "ulusal" sıfatını taşıyan her husus gibi, bu tasarruf da kutsaldır. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
27 Aralık 1929

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Düzenzedeler adlı kitabından)

Düşünmezsen Mutlusun

Mutlu anınızda, mutlu olduğunuzdan başka hiçbir düşünceye yer vermeyeceksiniz kafanızda...

Mutsuz anınızda ise neden mutsuz olduğunuzu düşünmeyeceksiniz.

Konya'da, sebze ve meyve halinde satıcılık yapan iki kardeşten öğrendim bu mutluluk felsefesini.

Onlar o gün, o an, mutlu idiler. Tanımlaması olanaksız bir mutluluk içinde, "keyif çayı" içiyorlardı.

"Keyfin yerine gelmişse nasıl oldu da keyiflendim diye düşünmeyeceksin" dedi Kemal Gündüz. "Onu düşünmeye başladın mı, insanın kafasına, (acaba ne kadar devam eder bu keyfim) düşüncesi de geliyor. O zaman da, keyfin birden kaçıyor. Onun için, keyfin yerine gelince, keyfinden başka bir düşünceye yer vermeyeceksin kafanda. Keyfine bakacaksın. Ancak o zaman keyfinin keyfini sürebilirsin."

"Ya mutsuz isek?"

"Yani keyifsizsen?... O zaman da, neden keyifsiz olduğunu düşünmeyeceksin. Çünkü seni keyifsiz yapan sebep aklına ne kadar çok gelirse, keyifsizliğin de o kadar çok artar."

"Siz şimdi, yani şu an, keyiflisiniz, değil mi?"

"Evet."

"Her zaman böyle keyifli olmak istemez misiniz?"

Kemal Gündüz de, Halis Gündüz de, birlikte cevap verdiler:

"İstemez olur muyuz?" dediler *"Tabii ki isteriz"*

"O halde sizi keyifli yapan nedeni düşünüp, hep o nedeni yaratmaya çalışsanıza."

Kemal Gündüz, kaşlarını, gözlerini, kafasını oynatarak karşı geldi bu söylediklerime:

"Biz bugün iki kardeş, Konya'nın bugüne kadarki tarihinde yazılmamış bir iş yaptık" dedi. *"Sabahtan bu öğle vaktine kadar, bütün malları, hem de eziği çürüğü de dahil, hepsini sattık. 0 zaman da keyiflendik, tabii. Şimdi de bu keyfimizin üstüne birer çay içiyoruz."*

"Peki bu sabahki çalışmanızı yarın da yapsanız ve yarın da keyifli olsanız ya."

"Mümkün değil ki böyle bir şansın her gün gelmesi." dedi Halis Gündüz *"Demin de dedik ya, bugünkü satışımız, Konya'nın bugüne kadarki tarihinde yazılmamış bir meseledir. Yarın bugünkü gibi olmaz ki.."*

Kemal Gündüz katıldı konuşmaya:

"Keyifli olduğun zaman, neden keyifli olduğun üzerinde düşünmek yok dediğimde işte bunu demek istemiştim." dedi. *"Bak demin ne güzel keyfimizi sürdürüyorduk. Keyifli olup da, keyifli oluşundan başka bir şey düşünmediğin zaman, keyfinin keyfini sürebiliyorsun. Sen şimdi bize neden keyifli olduğumuzu sordun. Biz de söyledik. Sonunda ne geldi? Bugünkü işimizi yarın aynen yapamayacağımız düşüncesi geldi; keyfimiz de hemen kaçıverdi. Şimdi işin yoksa, yarın ne olacağını düşün dur."*

Bir çay da bana söylediler. Bir çay da ben içtim. Ve yarın ne olacağını düşünmemeye çalışarak, o an ben de keyifli olmayı denedim. •

"Mutluluk bir armağandır ve işin sırrı onu beklemekte değil, geldiğinde memnun olmaktadır."

Charles Dickens

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınayın.

1- Bloke *(Fr.)*
a-Hızlanmak
b-Biçimlenme
c-Parça
d-El konulmuş

2- Otomasyon *(Fr.)*
a-Soyutlamak
b-Özişler
c-Büyüleyici
d-Kurultay

3- Nötralizm *(Fr.)*
a-Yansızlık
b-Tatbilir
c-Tutmalık
d-Gerdirme

4- Montajcı *(Fr.)*
a-Uzman
b-Kiralama
c-Kurgucu
d-Zihniyet

5- Menajer *(Fr.)*
a-Pazarlama
b-Mecaz
c-Yönetici
d-Yönleyici

6- Kotasyon *(Fr.)*
a-Özlemli
b-Geçer değer
c-İmce
d-Parçacık

7- Parametre *(Fr.)*
a-Değişken
b-Yapımcı
c-Verimli
d-İyileştirme

8- Korelasyon *(Fr.)*
a-Bağıntı
b-Kötümser
c-Bindirim
d-Bölüm

9- Hijyen *(Fr.)*
a-Görevdeşlik
b-Yazılım
c-Destekleyici
d-Sağlık bilgisi

10- Frikik *(Fr.)*
a-Çıkartma
b-Güldürü
c-Serbest vuruş
d-Yoğunluk

11- Dripling *(İng.)*
a-Yerinde vuruş
b-Hacim
c-Geçgeç
d-Top sürme

12- Fütürist *(Fr.)*
a-Çarpıcı
b-Gelecekçi
c-Gözde
d-Bellenim

13- Envanter *(Fr.)*
a-Döküm
b-Dilim
c-Anlık
d-Yerleştirme

14- Defans *(Fr.)*
a-Atıcı
b-Yan
c-Savunma
d-Eğilim

15- Kamufle *(Fr.)*
a-Gizlenmiş
b-Durdurucu
c-Eğilim
d-Sarsıntı

Yanıtlar: 151. sayfada

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

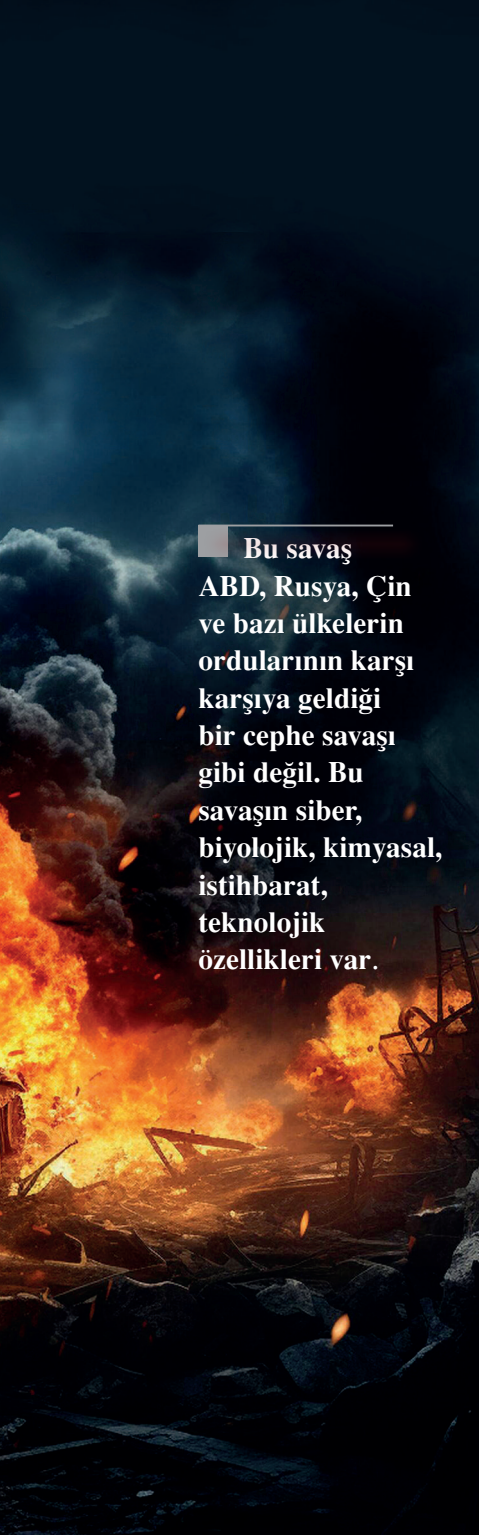
ÜÇÜNCÜ DÜNYA SAVAŞI BAŞLADI MI?

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Bu savaş ABD, Rusya, Çin ve bazı ülkelerin ordularının karşı karşıya geldiği bir cephe savaşı gibi değil. Bu savaşın siber, biyolojik, kimyasal, istihbarat, teknolojik özellikleri var.

Türkiye ve uluslararası kamuoyunda uzunca bir süredir 3. Dünya Savaşı çıkar mı? Üçüncü Dünya Savaşı çıkarsa tarafları kimler olur ve Türkiye hangi kampta yer alır soruları sıklıkla soruluyor.

Bu sorular televizyon kanallarında tartışılırken, felaket senaryoları yazılıyor.

Yukarıdaki sorulara 1. ve 2. Dünya Savaşlarının sebep sonuç ilişkilerini değerlendirip, bunun üzerinden yanıtlar vermek mümkün değil.

Savaş teknolojilerinin ve nükleer silahların geldiği nokta, konuyu farklı bakış açılarıyla ele almamızı gerektiriyor.

Ama hepsinden önce 3. Dünya Savaşı çıkar mı sorusuna yanıt vererek başlayalım.

Üçüncü Dünya Savaşı zaten başladı.

Bu ABD, Rusya, Çin ve bazı ülkelerin ordularının karşı karşıya geldiği bir cephe savaşı gibi devam etmiyor.

Bu savaşın siber, biyolojik, kimyasal, istihbarat, teknolojik özellikleri var.

Ayrıca nükleer güç gösterileri üzerinden yapılan karşılıklı tehditlerin dünya kamuoyuna saldığı tehdit ve korku yanı var.

Söz konusu savaşın öncekilerden farkını sayfalar dolusu analizlerle anlatabiliriz.

Bu yazıdaki önceliğim farklı olduğu için hemen asıl konuya girmek istiyorum.

Başlayan 3. Dünya Savaşı özellikle ve ağırlıkla 2 cephede devam ediyor.

İlk cephe Ukrayna-Rusya Savaşı olarak Türkiye'nin kuzeyinde 24 Şubat 2022 tarihinde açıldı.

İkinci cephe ise İsrail-Hamas Savaşı olarak 6 Ekim 2023 tarihinde, Türkiye'nin güneyinde Gazze Şeridi'nde açıldı.

Olası bir diğer cephenin ise tansiyonun her an yükselebildiği Asya-Pasifik hattında, Güney Çin Denizi'nde Çin ile Tayvan arasında açılma riski var.

Bunların dışında daha birçok sıcak nokta var ve bunlar yeni cepheler olarak önümüzdeki dönemlerde karşımıza çıkabilir.

Biz ilk cepheye yani Ukrayna-Rusya Savaşına dönelim. Bu cephede Rusya'nın karşısında sadece Ukrayna yok. Amerika Birleşik Devletleri'nin başını çektiği Batılı bir blok var. Savaşın bu cephesi Avrupa Birliği ülkelerini tamamen içine almış durumda.

Ama ABD'nin savaşta kullandığı olanaklar ağırlıklı olarak NATO'ya ait.

Ukrayna'nın savaşı olabildiğince sürdürebilmesi için bu ülkeye, ABD'den, Avrupa Birliği'nden, NATO'dan her türlü silah ve mühimmatın yanı sıra kimi kaynaklara göre 250 milyar doları bulan mali destek aktarıldı. Amaç, Rusya'nın askeri gücünü tüketmek, ekonomisini yıkmak, zayıflatarak, kontrol edilebilir bir ülke haline getirmek.

Ukrayna-Rusya Savaşı'nın amacı, Rusya'nın askeri gücünü tüketmek, ekonomisini yıkmak, zayıflatarak, kontrol edilebilir bir ülke haline getirmek.

Ama üçüncü yılına giren savaşta görüldü ki, ağır maliyete, uygulanan

ambargoya ve alınan yüzlerce yaptırım kararına rağmen Rusya ekonomisi büyüyerek yoluna devam ediyor. Buna karşılık, Avrupa Birliği'nin savaşı finanse edecek kaynakları azaldı, üye ülkelerin ordularının depolarındaki silah ve mühimmat bitti. Hepsinden önemlisi moral motivasyonları tükendi.

Ayrıca çoğu NATO üyesi de olan Avrupa Birliği ülkeleri kendi aralarında ayrışmaya başladılar.

Savaşta yavaş yavaş ilerleyen, yeni topraklar kazanan Rusya ise Azov Denizi'ni Ukrayna'ya tamamen kapattı.

Şimdi sırada Odessa'yı kontrol altına almak var. Bu da gerçekleşirse Ukrayna'ya Karadeniz de kapatılmış olacak. Anlayacağınız Ukrayna için tam bir felaket senaryosu gerçekleşiyor.

Kısacası Şubat 2022'den bu yana devam eden savaşta Amerika Birleşik Devletleri kaybeden taraf olmaya yakın. Bunu gören Amerikan yönetimi, daha tehlikeli adımlar atmaya başladı. Bu kapsamda Ukrayna'ya, Rusya içlerindeki hedefleri vurabilecek menzile sahip füzeler vermeye başladılar.

Ayrıca Karadeniz üzerinde daha çok İnsansız Hava Aracı (İHA) uçurdukları faaliyetleri artırdılar. Bu hava araçlarının hemen hepsi Rus savaş uçakları tarafından düşürüldü.

Bu savaşta Rusya'nın yanında ise Çin var. Ayrıca başta İran, Kuzey Kore, Beyaz Rusya olmak üzere bazı ülkeler de Rusya tarafında saf tutuyor. Çin'in giderek daha güçlü ve açık bir şekilde Rusya'nın yanında tavır alıyor ve destek veriyor olması, ABD'nin askeri ve ekonomik gücünü sarsıyor.

Bu savaşta Rusya'nın yanında ise Çin var. Ayrıca başta İran, Kuzey Kore, Beyaz Rusya olmak üzere bazı ülkeler de Rusya tarafında saf tutuyor.

Zaten başlamış olan 3. Dünya Savaşı'nın en aktif ikinci cephesi İsrail-Hamas hattında da saflar belli.

İsrail'e askeri, istihbari, mali ve siyasi her türlü desteği veren Amerika Birleşik Devletleri, bu cephede başat aktör durumunda. ABD ve İsrail'in karşısında ise Hamas'a açıktan ya da dolaylı destek veren ülkeler var. Buradaki başat aktörlerden biri de İran.

Bu ülkenin bölgedeki vekil

güçleri Lübnan'da Hizbullah, Yemen'de Husiler, Irak'ta Haşdi Sabi ve Suriye'deki bazı milis güçlerdir. Söz konusu güçlere Rusya'nın silah ve mühimmat desteği devam ediyor. Çin ise dolaylı yollardan yardımlarını sürdürüyor.

Hamas'ın 6 Ekim 2023'teki saldırısı sonrası Gazze Şeridi'ni en fazla 1 ayda ele geçireceğini ilan eden İsrail, ABD'nin sonsuz desteğine rağmen bunu başaramadı. Ve görüldü ki, İsrail, ABD desteği olmadan bırakın diğer güçleri sadece Hamas'a karşı bile bu savaşı sürdüremeyecek hale geldi.

İsrail, Gazze Şeridi'nde tam kontrolü sağlayamamışken, Refah'taki operasyonu tamamlayamamışken, Netzarim Koridoru'nda yeterince asker tutamamışken bir de Lübnan'da Hizbullah'a karşı cephe açması mümkün değil. Çünkü asker sayısı ve ordunun gücü buna müsaade etmiyor.

Yemen'deki Husilerin, dünya deniz ticaretinin yüzde 33'nün geçtiği Kızıldeniz girişindeki Babu'l Mendeb Boğazı'nda ticari gemilere saldırıları, İsrail ve ABD için cephe içinde yeni cephe olarak ortaya çıktı. ABD bu nedenle, Asya-Pasifik bölgesinde bulunan bazı savaş gemilerini buraya çekmek zorunda kaldı. Bu da Güney Çin Denizi'ndeki cephede, Çin, Kuzey Kore ve Rusya karşısında ABD için zafiyet anlamına geliyor.

ABD, dünyadaki yüksek tansiyonlu, sıcak çatışmalı bölgelerde askeri güç bulundurmakta denge tutturamadığı bir sürece girdi. Bunun en somut göstergesi, uçak gemilerinin sorunlu bölgelerde kalış süreleridir. Uçak gemisi Eisenhower yaklaşık 8 ay kaldığı Doğu Akdeniz'den ayrılarak üssüne dönüyor. Bu 8 aylık süre, bir ABD uçak gemisi için rekordur. Onun yerine Roosvelt uçak gemisi gelecek.

İsrail-Hamas Savaşı'nın sürdüğü Gazze cephesinin Lübnan'ı, Suriye'yi, Yemen'i, Irak'ı da içine alacak şekilde genişleme olasılığı her zaman var. Ama bu savaşta İsrail'in yanında yer alan birçok ülkenin tavrındaki değişikler de net bir şekilde ortaya çıktı. Bunun nedeni İsrail'in soykırımcı, katliamcı, sınır ve savaş hukuku tanımaz eylemleridir.

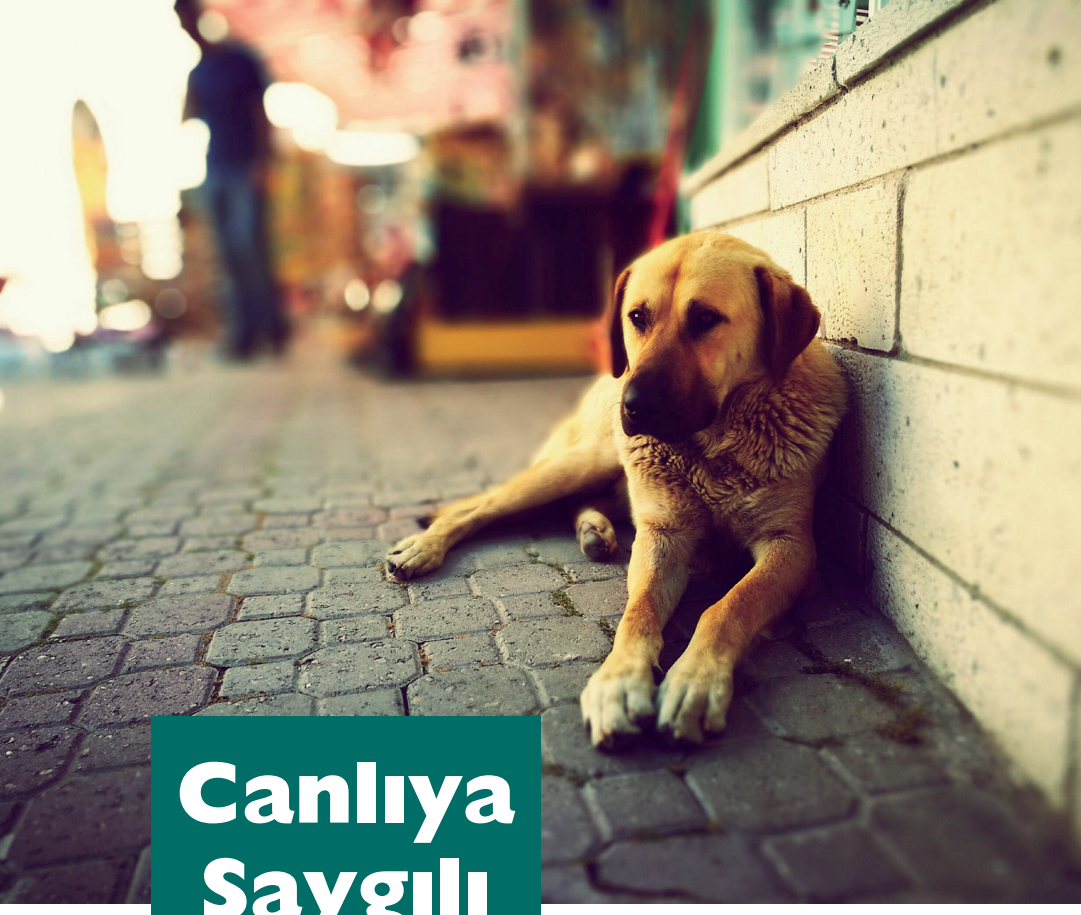
Bu da başta Avrupa'dakiler olmak üzere birçok dünya ülkesini Filistin Devleti'ni tanımaya itti.

İsrail Başbakanı Netanyahu hakkında, Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından çıkarılan yakalama kararı da siyasi-diplomatik dengelere etki etti.

Kısacası, 3. Dünya Savaşı'nın vekil güçler arasında devam ettiği Ukrayna-Rusya ve İsrail-Hamas cephelerinde ABD'nin başını çektiği Batılı ülkelerin ciddi sıkıntılar yaşadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu iki cephenin tam ortasında bulunan Türkiye'nin durumunu ise bir başka yazıda incelemeye çalışacağız. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Canlıya Saygılı Çözüm

Son günlerin gündeminde sokak hayvanları için hazırlanan sahiplenilmeyen köpeklerin öldürülmesi anlamına gelen (uyutma) planı Türkiye'de geniş kesimlerin tepkisiyle karşılaştı.

Yazan: AYBARS KUDAY

Geçmişte de farklı dönemlerde İstanbul'un sokak köpeklerinden arındırılması adına benzer girişimlerde bulunulmuştu.

1800'lerin başlarında Sultan II. Mahmud iktidarında, Galata'da karşısına çıkan köpeklerden korkan bir İngiliz'in duvardan düşüp ölmesi ve İngiliz elçiliğinin baskıları sonucu köpeklerin toplanıp Sivriada'ya sürülmelerine karar verilir. Köpekleri adaya götüren mavna bir anda ortaya çıkan fırtına sonrasında adaya yanaşamaz ve şehre geri döner. »

Halk tarafından ilahi bir uyarı olarak görülen bu olay neticesinde köpeklerin sürülmesi kararından vazgeçilir.

1870'te bu sefer Sultan Abdülaziz çağdaşlaşmak adına köpekleri toplatma kararı verir ve köpekler toplanır ve bir kez daha Sivriada'ya sürgün edilir. Ama köpeklerin gidişinden hemen sonra İstanbul'un en büyük yangınlarından biri gerçekleşir. 5 Haziran 1870'te Galata ve Beyoğlu semtinde 5 bin ev ve dükkân kül olur ve 150 kişi ölür. Daha önceki yıllarda olduğu gibi ilahi bir ceza olarak değerlendirilen bu olay neticesinde karardan yine vazgeçilir ve köpekler İstanbul'a geri getirilir.

1910 yılında Sivriada'ya sürülüp kaderlerine terk edilen köpekler

1910'da hükümetin aldığı bir karar ile sokaktaki hayvanların toplatılmasına ve öldürülmesine karar verilir ve bu alınan karar halkın büyük tepkisini çeker, karar şiddetli bir şekilde protesto edilir. Buna cevaben de hükümet alternatif bir çözüm olarak sokak köpeklerini toplatıp Sivriada'ya göndermeye karar verir. 80,000 köpek çok gayri insani şartlarda ve çok ızdırap verici usullerle şehrin belirli yerlerinde toplanır, Sivriada'ya yollanır ve bu ıssız adada tamamen kendi kaderlerine terk edilirler.

İstanbul halkı adaya bir süre kendi imkânlarıyla yiyecek taşır ama sonra bu da sürdürülemez bir hale gelince köpekler açlıktan ve susuzluktan can çekişmeye başlar. Köpeklerin haykırışları şehrin sahil kısımlarında aylarca yankılanır. Hayatta kalmak için başka çaresi kalmayan köpekler birbirlerini yemeye başlarlar. Ulumalar, ölen hayvanlar ve etrafa yayılan koku öyle bir hale gelir ki halkın bir kısmı sahildeki evlerini terk etmeye bile başlar.

Köpeklerin adaya sürülmesinden iki yıl sonra Marmara Denizi'nde büyük bir deprem meydana gelir, Balkan Savaşları çıkar ve neticesinde de büyük toprak kayıpları yaşanır. Halkın önemli bir kısmı bütün bu yaşanan olumsuzlukları

köpeklerin adaya gönderilmesine bağlar ve Sivriada'nın ismi de Hayırsızada olarak anılmaya başlanır.

Bugün yaşadıklarımız da bunların tekrarından başka bir şey değil. Sokak köpeklerinin yine benzer şekilde gayri insani şartlarda toplanılması ve uyutulması öneriliyor. İlk önce şunu söylemek gerekir, uyutulmak diye bir şey söz konusu değil. Uyutmak demek öldürmek demektir.

Gündemdeki bu soruna medeni koşullarda insanlığa yakışacak bir şekilde, bilimsel yollarla, canlıya saygılı şekilde bir çözüm bulunmalıdır.

Bazı kesimler baştan sona yanlış bir ifadeyle ötenazi kelimesini kullanıyor. Ötenazi yaşamından umut kesilen, öleceği kesinlikle bilinen bir hastanın, acısını bir an önce dindirmek amacıyla ve hastanın isteği üzerine, yaşamına bir hekimce son verilmesi biçiminde gerçekleşen ölüm anlamına gelir. Bir başka deyişle hastaların kendi istekleriyle hekimler tarafından yapılır ve amacı sağlıklı bir hayatı sonlandırmak değil acıyı sonlandırmaktır. Kaldı ki ülkemizde zaten bu hem sosyal olarak hem kanun olarak hem de dini açıdan da yasaktır.

1889 Sultan 2. Abdülhamit döneminde de Alman İmparatoru Kaiser 2. Wilhelm'in şehre gelişi öncesinde de benzer bir şekilde sokak köpeklerinin toplatılması gündeme gelmiştir.

Ancak Sultan 2. Abdülhamit köpeklerin sürgününe ferman vermek yerine başka tedbirler düşünülmesi için ferman vermeyi tercih eder. Köpekleri basitçe öldürmek yerine halkın asıl rahatsızlık duyduğu kuduz problemini çözmeye odaklanan Sultan Fransa'ya Pasteur Enstitüsü'ne bir heyet gönderir ve dünyadaki üçüncü Kuduz Enstitüsü İstanbul'da kurulur ve hatta kuduz aşısının mucidi Pasteur de İstanbul'a dâvet edilir.

Bir canın değerini çok iyi bilen, saatlerini, günlerini hatta hayatını bir canlının sağlığına kavuşması için feda etmiş ve etmekte olan hekim bir ailenin mensubu olarak benim de beklentim gündemdeki bu tatsız hadiseye yukarıdaki gibi bir yaklaşımla ileri medeniyetlere ve insanlığa yakışacak bir şekilde, bilimsel yollarla, canlıya saygılı bir şekilde bir çözüm bulunmasıdır. •

Yahya Aksoy, yer kürenin en eski ve en önemli karayolu olan İpek Yolu'nda okuyucuya kültürel bir yolculuk sunuyor. Kırk yıl önce çalışkan bir öğrenci olarak tanıdığım ve daha sonraları üstlendiği görevlerde başarılarına ve olayları sunuştaki becerisine yakından tanık olduğum Aksoy'un yazdıklarının okuyucuyu saracağına eminim.-

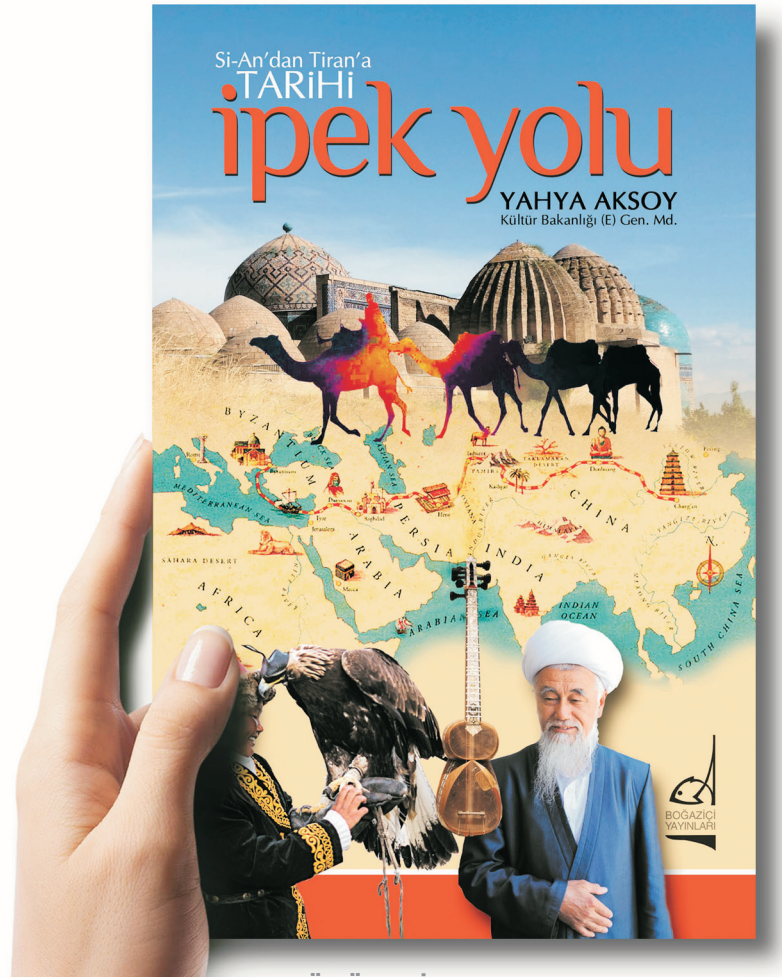
Prof. Dr. ŞerafettinTuran, *(E.) Kültür Bakanlığı Müsteşarı-*

Tarih çok bilgenin adını saydı, Kimisi güneşti, kimisi aydı...Bunlardan bir Yahya Aksoy vardı ki;Tarihi İpek Yolu'na kültürü yaydı...

Prof.Dr.İbrahim Agah Çubukçu, *(E.) Türk Tarih Kurumu Bşk. Vekili-*

Sayın Yahya Aksoy bu eseri ile bu alandaki ölümsüzler arasına girmiştir. Çalışmasında, ilgili literatür ile beyin arşivini birleştirmiş, bize sosyal bilimlerin birçok dalında kaynak olabilecek çalışmasını kazandırmıştır.

Dr. Yaşar Kalafat, *Araştırmacı / Yazar-*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Arayış
Vahap Candan

Selçuklu Döneminde Gayrimüslimler

Türkler, 11. yüzyıl ortalarından itibaren Anadolu'nun doğusuna geldiklerinde Ermeniler, Bizans hakimiyeti altında bulunuyorlardı. Bizans'ın bölgedeki hakimiyeti, bölgede yaşayan insanları yönetmek, onları korumak ve onlardan vergi almaktan ibaret değildi. Baskıcı bir egemenlik anlayışı söz konusuydu. Ermenilere yapılan baskıların ana nedeni ise onların, Hristiyanlığı farklı yorumlamalarıydı. Hristiyanlığı, Bizans Ortodoks Kilisesi'nden farklı yorumlamaları Gregoryen olarak anılan mezhebin doğmasına yol açmıştı. Bizanslı yöneticiler, Ermenilerin Ortodoks »

kilisesine bağlanmaları için çeşitli asimilasyon yöntemlerine başvurdular. Kimi zaman, Ermenilerin önde gelen aile liderleri, aileleriyle birlikte bölgeden uzuklaştırıldı. Kimi zaman Ermeniler kitleler halinde Anadolu'nun içlerine ya da Trakya'ya sürüldü. Göç ettirilenlerin yerine başka bölgelerden getirilen insanlar yerleştirildi. Gregoryen kiliselerinde bulunan kutsal kitaplar yakıldı. Ermenice kitaplar yazılmasına izin verilmedi. Ve halk ağır vergiler ödemeye mecbur edilerek, ekonomik alanda da baskı altına alındı.

Alparslan'ı tahtta gösteren minyatür

Doğu Anadolu'ya gelen Türkler, 1071 yılında Sultan Alparslan önderliğinde, Bizans ordusunu yenip bölgede hakimiyet kurarken, Ermenilerden kayda değer bir direnç görmediler. Hatta Selçuklu hakimiyetini bir tür kurtuluş olarak gördüler. Dönemin tarihçilerine göre Ermeniler, "Bizans yönetimi yerine Türk hakimiyetini" tercih ettiler. Tarihçiler bunu, Türk hakimiyet anlayışının Bizans hakimiyet anlayışından farklı olmasına bağlıyorlar.

İslamiyet'in kabulünden önceki devirlerde kurulan Türk devletlerinde egemenlik hakkının kişiye, Tanrı tarafından verildiğine inanılıyordu.

732 tarihinde dikilen Orhun yazıtlarından açıkça anlaşıldığına göre, Türk kağanlarının hakimiyet hak ve yetkileri sınırsız değildi. Kağan Töre (yasa) hükümlerine göre hareket etmek ve halka karşı yükümlülüklerini yerine getirmek zorundaydı. Söz konusu sorumlulukların neler olduğu, 732 tarihli Türk yazıtlarında ve Balasagunlu Yusuf Has Hacip adlı Türk düşünürün 1069 yılında kaleme aldığı Kutadgu Bilig (Kutlu Bilgi) adlı kitabında da açıkça görülmektedir. Orhun yazıtlarında kayıtlı Türk yönetim anlayışına göre, bütün insanların hükümdarı olarak görevlendirilen Kağan, töreyi düzenlemekte, titizlikle ve ayrım gözetmeden uygulanmasını sağlamaktaydı. Kutadgu Bilig'de ise "yasa karşısında bütün insanların eşit olduğu, hakimiyetin temelinin eşitlik üzerine kurulu olduğu" açıkça belirtilmekte. Kutadgu Bilig'de belirtildiğine göre devletin

yıkılmasına sebep olan iki şey vardı. "Görevi ihmal ve insanlara zulüm..."

Halkı, töre (yasa) hükümlerine göre yönetmek zorunda olan kağan, Orhun yazıtlarında belirtildiğine göre, "halkın refah içinde yaşamasını sağlamakla da" yükümlüydü.

Türk Sultanı Alparslan 1071 yılında Doğu Anadolu'ya hakim olmadan önce, bölgedeki Ermeniler, Bizans egemenliği altında yaşıyorlardı ve Ortodoks olmaları için baskı görüyorlardı.

Asya'nın içlerinden Anadolu'ya gelen Türklerin, eşitlikçi yönetim anlayışını Anadolu'ya da taşıdıklarını tarihin tozlu rafları açık bir şekilde ortaya koyuyor. Örneğin Doğulu gezgin El İsfahani'nin ifadesine göre, 1070 yılında Diyarbakır'a gelen "Sultan Alparslan, devrin geleneği gereğince bölgenin hakimi Nasr Mervan tarafından kendisine sunulan 100 bin altının halktan zorla toplandığını öğrenince, paraların alınan kimselere geri verilmesini emrederek, yapılan haksızlığı gidermiştir..."

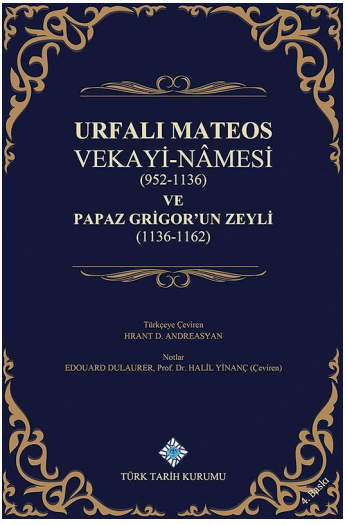
Yukarıda belirttiğimiz gibi Türk Sultanı Alparslan 1071 yılında Doğu Anadolu'ya hakim olmadan önce, bölgedeki Ermeniler, Bizans egemenliği altında yaşıyorlardı ve Ortodoks olmaları için baskı görüyorlardı. Hatta zaman zaman zorunlu göçe tabi tutuluyorlardı. Türk döneminde ise baskıların hepsi ortadan kalkacaktı. Aynı zamanda ağır vergilerden dolayı çok sıkıntı çeken Ermeniler, Türk yöneticilerinin adil davranışlarından ve vergileri hafifletmelerinden dolayı da Türklere karşı direnç göstermemişlerdi. İç işlerinde serbest bırakılan Ermenilerin, Türklere karşı direnç göstermemelerinin en önemli sebebi ise din ve mezhep baskısının sona ermesiydi. Türk yönetimi, Ermenilerin, Türk devletine bağlı prenslikler kurmasına ve iç işlerinde serbest hareket etmelerine izin verdi. Ayrıca, Ermeni din adamlarını ve kiliseleri vergiden muaf tuttular. Türk sultanları, Ermenilerin din ve ibadette özgür olduklarını, din ve mezhep özgürlüğünün Türklerin koruması altında olduğunu ve Ermenilerin

Bizans'ın ağır vergilerinden çok sıkıntı çeken Ermeniler, Türk yöneticilerinin adil davranışlarından ve vergileri hafifletmelerinden dolayı da Türklere karşı direnç göstermemişlerdi.

diledikleri gibi ticari faaliyetlerde bulunabileceklerini bildiren fermanlar yayımladılar. Tarihsel kayıtlardan anlaşıldığına göre Selçuklu döneminde Ermeniler ve diğer gayrimüslimler, serbestçe ticari faaliyette bulunuyorlardı ve Hristiyan unsurların bir kısmı da zanaatkarlıkla uğraşıyordu.

12. yüzyıl sonlarında yazdığı kroniğinde, dönemin tarihsel olaylarını ele alan Hristiyan Tarihçi Suriyeli Mihael, Türklerin, dinler ve mezhepler arasında bir ayrım gözetmediklerini ve dini baskı yapmadıklarını memnuniyetle, şöyle dile getiriyor:

"...İnsanların nasıl ibadet ettiğini araştırmak ve bu nedenle bir kimseyi cezalandırmak gibi hareketler Türklere çok ters gelen bir şeydir. Bu yönden Bizans yönetiminin tam tersidirler..."

Urfalı Mateos / Vekayı-Namesi

Ermeni tarihçi Urfalı Mateos ise 12. yüzyılda yazdığı Vekayı-Namesi'nde şunları söylüyor:

"...Büyük Türk Sultanı Melikşah 1086'da bölgeye geldi. Evrenin sahibi Melikşah, Bizans illerine doğru ilerledi. Kalbi Hristiyanlara karşı merhamet ve sevgi doluydu. Bütün kent ve eyaletler ona tabi oldular. Ermeni toplumuna barış ve refah getirdi..."

Ünlü Fransız tarihçi Claude Cahen 1968 yılında Londra'da yayımlanan ve sonra Türkçeye de çevrilen, "Preottoman Turkey" adlı kitabında, 11. ve 13. yüzyıl arasında Ortadoğu'da yaşayan tarihçi ve coğrafyacıların, Türk yönetimi hakkında kaydettiklerinin önemli bir kısmını kitabına yansıtmış. Profesör Cahen'ın, dönemin belgelerini inceleyerek vardığı sonuçtan kısa bir alıntı yapalım:

"...Grek olmayan Hristiyanlar genellikle, Türklerin egemenliği altındaki durumlarından çok memnundular. Çünkü artık Bizans Kilisesinin sıkıcı baskısından kurtulmuşlardı... Suriyeli Mihael özellikle bu konuya değinmekte ve memnunluğunu dile getirmektedir..."

Prof. Cahen'in söz konusu belgelerden alıntı yaparak belirttiğine göre, 11. ve 12. yüzyıllarda Haçlı Seferleri'ne rağmen, ***"Türk hakimiyetindeki Ortodoks din adamları serbestçe faaliyetlerini yürütüyorlardı. Hatta Ortodoks piskoposlar, Ortodoksluğun merkezi İstanbul'a dahi gidip gelebiliyorlardı..."*** Hatta

ve hatta Profesör Cahen'e göre, ***"Teodore Balsamon gibi kimi Ortodoks din adamları, 'insan ruhuna saygı duyan Türklere teslim olmayı, insanların ruhunu tehdit eden Haçlılara teslim olmaya yeğ tutmuşlardı'..."***

Selçuklu dönemini anlatan Hristiyan tarihçiler Selçuklu döneminde, herhangi bir Hristiyan topluluğun zorunlu göçe tabi tutulduğu konusunda bir kayıt düşmemişler.

İlginç bir husus daha var: Dönemin Hristiyan tarihçileri Ermenilerin Roma ve Bizans dönemlerinde sık sık göçe tabi tutulduklarını kaydetmişler. Selçuklu dönemi olaylarını anlatan Hristiyan tarihçiler ise Selçuklu döneminde, herhangi bir Hristiyan topluluğun zorunlu göçe tabi tutulduğu konusunda bir kayıt düşmemişler. Daha da ötesi, Türklerden kurtulmak için kaçan Hristiyanların olduğunu belirten bir ifadeye de rastlanmıyor...

Günümüzde tarihçiler, "Selçuklu döneminde, Hristiyanlar topluca göç etmiş ya da ettirilmiş olsalardı, dönemin tarihçileri bundan mutlaka söz ederlerdi" diyorlar ve bundan da "Selçuklu döneminde herhangi bir göç olayı yaşanmadığı" sonucuna varıyorlar.

Dönemin Ermeni tarihçilerinin de kaydettikleri barış ve huzur dönemi çok uzun sürmedi. 11. yüzyıl sonuna doğru Haçlı Seferleri başladı. Papa 2. Urbain 1095 yılında Hristiyan dünyasına seslenerek "İsa'nın doğum yeri olan toprakların Müslümanlardan geri alınması gerektiğini" ilan etmişti. Modern tarihçiler, "Haçlı Seferleri'nin asıl amacının aslında dinsel olmadığını, Doğu'nun zenginliğine hakim olma düşüncesi ve refah kaynaklarını ele geçirme düşüncesi olduğunu" ifade ediyorlar. Dinsel gerekçeler büyük sömürgecilik döneminde de gündeme getirilecekti. 3. Napoleon'un danışmanı Tarihçi Conte Riant 19. yüzyıl ortalarında şunları söylemişti:

"...Kafirlere yani Müslümanlara ve putperestlere karşı ekonomik, politik ve sömürge amaçlı savaşlar, daima kutsal mekanların kurtarılması adı altında nitelendirilmelidir." demişti.

1. Haçlı Seferi 1096 yılında başladığında Kudüs ve civarı Fâtımîlerin yönetimi altında bulunuyordu. Haçlı ordusu 1100 yılında Kudüs'e ulaştı ve Müslüman ve Yahudileri kılıçtan geçirdi.

Haçlı Seferleri döneminde Ermenileri Katolikleştirmeye çalışan Haçlılar, Ermenilerden azami ölçüde yararlanmaya çalıştılar. Ancak asıl amacın Doğu'nun zengin kaynaklarının elde edilmesi olduğu çok geçmeden anlaşıldı. Haçlı orduları

Bizans ve Selçuklu ülkesini yağmalayarak geçtiler. Örneğin 1204 yılında, 4. Haçlı Seferi sırasında Bizans'ın başkenti İstanbul, Haçlı ordularınca üç gün boyunca yağmalanmış ve Bizans İmparatorluk merkezi İznik'e taşınmak zorunda kalmıştı.

Dördüncü Haçlı Seferi sırasında Haçlıların İstanbul'a girişini tasvir eden tablo. *(Louvre Paris)*

Bu olaydan sonra İstanbul, 1261 yılına kadar Latin egemenliğinde yani Haçlılar'ın idaresi altında kaldı. Bizans İmparatoru 8. Mikhael, 1261 yılında yeniden ele geçirdi ve İstanbul yeniden Bizans'ın başkenti oldu. Bu olay, "Haçlı seferlerinin aslında sadece dinsel amaçlı yapılmadığının bir göstergesi" olarak yorumlanıyor. Tarihçiler, bu dönemde sadece Müslümanların değil, Musevilerin ve Katolik olmayan Hristiyanların da zulüm gördüklerini, acı çektiklerini kaydediyor. Özellikle, Kudüs'te barış içinde yaşamakta olan Müslüman, Musevi ve Hristiyanlar zarar görmüşlerdi Haçlı Seferleri'nden.

200 yıl süren Haçlı Seferleri, kendini ve Doğu'nun mazlum halklarını savunan Selçukluların yorgun düşmesine neden oldu. Haçlı Seferleri sürerken Moğol saldırıları başladı. Türk devleti, 1242 yılında Moğolların büyük saldırısına dayanamayarak yenilgiye uğradı.

13. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'ya bir süre karmaşa hakim olacak, dağılan Selçuklu devletinin yerine irili ufaklı Türk beylikleri kurulacaktı. Osmanlı devletinin kuruluşundan itibaren ise 19. yüzyıl ortalarına kadar sürecek olan barış ve huzur dönemi yeniden tesis edilecekti.

Toparlamak gerekirse, Selçuklulardan önce Ermeniler, Bizans İmparatorluğu'na bağlı iki feodal prensin yönetiminde yaşamlarını sürdürmekteydiler. Yani bağımsız bir Ermeni devleti söz konusu değildi. Bizans'ın eyaleti

durumundaydılar. Bizans imparatorları mezhep ayrılığı yüzünden, zaman zaman Ermenilere karşı askeri müdahalelere başvurdular ve sonunda söz konusu iki prensliği ilhak ettiler. İlhaktan sonra bölgede yaşayan halkın önemli bir kısmını İç ve Güney Anadolu'ya sürdüler. Dolayısıyla Selçuklular Anadolu'ya geldiklerinde bir Ermeni devleti mevcut değildi. Her şeyden önce sayısal olarak buna imkân yoktu. Çünkü Ermeniler, hiçbir zaman olmadığı gibi o dönemde de Anadolu'nun hiç bir yerinde çoğunluk oluşturamamışlardı.

Bizans vatandaşı olarak yaşayan Ermeniler özellikle dini inanç ve faaliyetlerine hiçbir şekilde müdahale etmeyen Selçukluları âdeta bir kurtarıcı olarak karşıladılar.

Bizans'ın baskı ve tahakkümü altında siyasal birlikten yoksun oldukları halde ve yalnızca Bizans vatandaşı olarak yaşayan Ermeniler, özellikle dini inanç ve faaliyetlerine hiçbir şekilde müdahale etmeyen Selçuklular'ı âdeta bir kurtarıcı olarak karşıladılar. Hristiyan Bizans egemenliği altında yaşamayı değil de Müslüman Türk yönetimi altında kalmayı tercih ettiler. Selçuklu döneminde, Selçuklular'a bağlı diğer topluluklar gibi Ermeniler de iç idarelerinde bağımsız olarak ve hiçbir surette baskı görmeden yaşamlarını sürdürdüler. Bu söylediklerimizi Ermeni tarihçiler başta olmak üzere dönemin Hristiyan tarihçileri açıkça not almışlar. •

vahapcandan@butundunya.com.tr

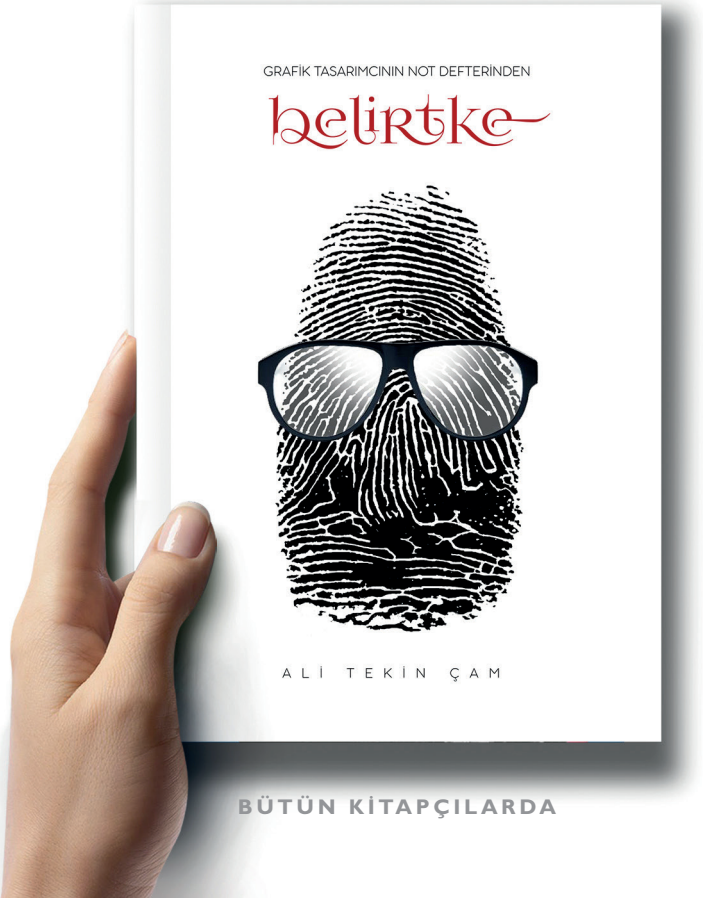
KAYNAKLAR
*Mehmet ERSAN, "Türk Yönetim Tarzı, Ermenilerin Türk İdaresini Kabulü ve Kendilerine Tanınan Haklar", Bildiri, Uluslararası Türk-Ermeni İlişkileri Sempozyumu,24-25Mayıs 2001"
*Mehlika Aktok KAŞGARLI, "Haçlı Seferleri ve Ermeniler" Bildiri, Türk Ermeni İlişkileri, 6-7.10.1999, Iğdır
*Claude CAHEN, "Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler"
*Ali SEVİM, "Selçuklu-Ermeni İlişkileri"
*Davut KILIÇ, "Osmanlı İdaresi Arasında Ermeniler Arasındaki Dini ve Siyasi Mücadeleler"

"Şimdi sivil savaşın ne olduğunu gördükten sonra biliyorum ki, savaş eğer bir gün biterse herkes şunu sormalıdır: "Peki ya şehitleri ne yapacağız? Neden öldüler?" Ben ne yanıt vereceğimi bilemezdim. En azından şimdi bilemiyorum. Başkalarının da bildiğini sanmıyorum. Bunu bilenler belki de bir tek ölülerdir ve savaş yalnızca onlar için gerçekten bitmiştir." ***Tepedeki Ev*** **- Cesare Pavese**

LOGOLARIN GÜCÜ ADINA!

Dünyamızı ele geçiren uzaylılar gibi, her yerdeler; dünyayı sahipleri adına değiştirmek için her şeyi yapabilecek "şeyler" onlar… Onları biz yapıyoruz! Yaparken ne kadar bilgi, beceri ve emek harcarsak, o kadar etkili oluyorlar. Logoların gücü tartışılmaz ama çoğu zaman kendi başlarına değil. İyi bir ürüne kötü logo, iyi bir atletin kötü bir ayakkabıyla koşması gibi, ayağının acıması, performansının düşmesine neden olsa da, o yine iyi koşuyor ama çabuk yoruluyor. Kötü bir ürüne muhteşem bir logo ise yaramaz bir çocuğun ayağındaki lüks ayakkabı gibi, kısa sürede dağılıp, şatafatını yitiriyor. Logo, markanın yalnızca bir parçası. Bütünün ifadesini bulduğu bir simge: "Güçlü", "Atılımcı", "Çılgın", "Yenilikçi", "Geleneksel" gibi kavramlar form ve renk ilişkileriyle kendini göstermeye çalışıyor. Ama bir sorun var: milyonlarca markanın paylaştığı bu iddialar, bir o kadar tasarımcının elinden geçerken, bir "olmazsa olmaz"a varmak zorunda: Farklı ve diğerlerinden ayrışan bir şey üretmek. Bu kadar etrafımızı sarmış ve görünmek için çabalayan logo arasından sıyrılıp öne çıkacak bir şampiyon yetiştirmek, her logo tasarımcısı için heyecanlı bir macera. Büyük ödül ise, diğer tasarımcıların "Ahhh! Bunu ben yapmalıydım!" diyeceği bir logo tasarlamak, ya da diğer markaların "Ahhh! Bizim logomuzu da bu tasarımcı yapmalıydı!" diyeceği

Yaşar Öztürk

Hukukun Yılmaz Savunucusu Ahmet Necdet Sezer

"Nice Yıllara"

Cumhuriyet tarihi, düzenin kilit makamı Cumhurbaşkanlığı tarihidir. Yeni yüzyıla ve bin yıla adım atmanın sancısını yaşayan dünyanın kilit ülkesi Türkiye'nin gündeminde bir de Cumhurbaşkanlığı seçimi vardı. Siyasi ve silahlı kuvvetler dışında bir aday düşüncesi ağırlık kazandı. TBMM'de grubu bulunan siyasi parti genel başkanları bir araya geldi. İmzaladıkları bir uzlaşıyla Çankaya'da bir hukuk insanının bulunması için Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer'i aday gösterdiler. Atatürk'ün makamı Çankaya'da oturmanın gururunu yaşayan ve yaşatan, Türkiye Cumhuriyeti'nin 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Meclis, siyaset dışından seçilen ilk ve tek cumhurbaşkanı oldu.

Sezer, ilk görev yeri olan Diyarbakır'ın Dicle ilçesinden Çankaya'ya uzanan görevi boyunca hep "müdafaa-i hukukçu" yani hukukun

yılmaz savunucusu oldu. Dicle'de adaletin dışlayıcı, yaralayıcı değil kucaklayıcı, iyileştirici olduğunu gösterdi. Yargıtay'a atanan en genç hakim oldu.

"Hukuk devletini ve hukukun üstünlüğü ilkesini gerçekleştirmenin en önemli öğelerinden biri yargı bağımsızlığıdır. Yargı bağımsızlığını tam olarak sağlayamayan, anayasa demokratik hukuk devleti ilkesini yaşama geçirmeyi başaramaz..."

Göreve başladıktan üç gün sonra 19 Mayıs'tı. 10. Cumhurbaşkanı olarak Atatürk Uluslararası Barış Ödülü'nün 10.'sunu, ileride ilk yurtdışı gezisini yapacağı KKTC'nin Cumhurbaşkanı Denktaş'a verdi. Vefaya önem veren Sezer, Cumhurbaşkanlığı görevini devraldığı Demirel'e "Devlet Şeref Madalyası"nı sundu. 17 Ağustos depreminin yıl dönümünde de halkın yanındaydı Sezer… Görevi süresince Anayasa'yı anlattı:

"Türkiye Cumhuriyeti'nin değiştirilemez temel ilkeleri, lâik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olmasıdır. Bunlar, yüce Atatürk'ün öncülüğünde, büyük bir tarihsel birikime dayalı olarak Anayasamızda benimsenen ilkelerdir. Ve bu ilkelere dayanan Türkiye Cumhuriyeti, ulusumuzun tüm varlığını ortaya koyarak kazandığı bir Kurtuluş Savaşı sonrasında kurulmuştur. Toplumların gelişme düzeyleri ile hukuklarının gelişme düzeyleri bağlantılıdır. Demokratik hukuk devleti, kurallar ve kurumlar rejimidir. Hukuk devleti ilkesi, çağdaş demokrasilerin belirleyici niteliğidir. Lâiklik, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesinden gelen bir ilkedir. Bu ilkenin Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılması, her şeyden önce demokratik hukuk devletinin varlığını koruması yönünden zorunludur.

Hukuk devletini ve hukukun üstünlüğü ilkesini gerçekleştirmenin en önemli öğelerinden biri yargı bağımsızlığıdır. Yargı bağımsızlığını tam olarak sağlayamayan anayasa demokratik hukuk devleti ilkesini yaşama geçirmeyi başaramaz. Kimse hukukun üstünde değildir; hukukun üstünlüğü herkesi bağlar. Özgürlükçü demokrasilerin en önemli ilkesi, insanın devlet için değil, devletin insan için var olduğu

anlayışıdır. Demokratik hukuk devleti, çağdaş insan hak ve özgürlüklerini korumak ve yaşama geçirmekle yükümlüdür."

Valilerle buluşan, Sezer yöneticilere çağrı yaptı:

"Sizlere düşen en büyük görev, ülkemizin olduğu kadar vatandaşlarımızın sorunlarına da yakın ilgi göstermeniz, devletin sıcaklığını ve şefkatini onlara hissettirmenizdir. Valiliği, vatandaşlarımızın sorunlarının çözümü için kapısını rahatça çalabilecekleri bir makam durumuna getirmelisiniz. Valilik sorun yaratan değil, çözüm üreten bir makam olmalıdır."

İlk yurtdışı gezisi için öncelik KKTC, ardından Azerbaycan oldu. Türk Cumhuriyetlerini tek tek sevindirdi. Nijerya'dan Türkiye'ye devlet başkanı düzeyinde ilk ziyareti kabul etti. Filistin Devlet Başkanı "kardeşim" dediği Yaser Arafat'ı doğum gününde ağırladı. Çek Cumhurbaşkanı yazar, düşünür "Güçsüzlerin Gücü" adlı yapıtıyla dünyada yeni bir yönelimin öncüsü olan Vaclav Havel dahil 63 devlet başkanı, kral ya da kraliçenin görmeye geldiği Sezer, "iade-i ziyaret" adına bile olsa devlet kesesinden turistik gezi yapmadı. Basın dahil hiçbir kesimi geziye götürmedi.

63 devlet başkanı, kral ya da kraliçenin görmeye geldiği Sezer, "iade-i ziyaret" adına bile olsa devlet kesesinden turistik gezi yapmadı. Basın dahil hiçbir kesimi geziye götürmedi.

BM Binyıl Zirve Toplantısı'nda dünyaya seslendi Sezer: **"Yoksulluktan kurtulma, korkudan arınma ve gelecek kuşakların kendi yaşamlarını sürdürebilme özgürlüğü, insanlığın daha fazla gelişmesini sağlamanın birbirini tamamlayan üç hedefini oluşturuyor.**

Ümidin çaresizlikle yan yana durduğu, fırsatların yoksulluk ve büyük güçlüklerle çarpıştığı ve sevincin çoğu kez hüzün tarafından gölgelendiği bir dünyada yaşıyoruz. Günümüzün belki de en çarpıcı çelişkisi, küresel topluluk olarak elimizdeki kaynakları hâlâ büyük ölçüde hem iyi hem kötü amaçlar için harcamakta olmamızdır.

Küreselleşme insanlık için yeni fırsatlar vaat etmektedir. Ancak yine de zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul kılmamak için özen göstermeliyiz. Demokrasinin sınırlarının genişletilmesini ve bugüne kadar daha iyisi bulunamamış olan bu yönetim biçiminin her türlü aşırı akım ve fanatizme karşı korunmasında sivil toplumun giderek daha önemli bir rol oynamasını sağlamamız gereklidir.

Uluslarımız arasında giderek artan karşılıklı bağımlılık bir zayıflık değil, bir zorunluluk olup, bu süreci besleyen evrensel değerleri gözetmemiz gerekmektedir.

İster güney ister kuzey yarımkürede, nerede olurlarsa olsunlar, en başta güvensizlik ve yoksulluk tehdidi altında bulunan çocukların daha iyi bir geleceği hak ettiklerini belirterek sözlerime son vermek istiyorum."

NATO ve uluslararası toplantılarda terör sorununu hep vurguladı Sezer: **"Devletin resmi dili, bayrağı, sınırları, egemenlik hakları her türlü tartışmanın üstünde olup, bunların korunması devletin meşru hak ve görevidir. Hiçbir devletin kendi anayasal düzeninin yıkılmasına ve ülkenin bölünmesine hoşgörüyle yaklaşmasına olanak yoktur. Amacı ne olursa olsun terörizmin hiçbir türünün haklı görülmesi düşünülemez."**

Asya'dan Avrupa'ya, Afrika'dan Güney Amerika'ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış, üye sayısı bakımından BM'den sonra ikinci büyük örgüt konumundaki İSDEAK toplantılarında "kendini bil ve tanı", birlik, dayanışma ve şeffaflık çağrısı yaptı:

"Dünyanın en zengin doğal kaynaklarına, en köklü kültürüne sahip Ortadoğu bölgesi, uyuşmazlık ve çatışma ortamının yarattığı sıkıntılar içinde yaşamaktadır. Yoksullukla birlikte ülkeler arasında, hatta ülkelerin kendi içlerinde, aşırı ölçülerde büyüyen gelir uçurumu, toplumların barış ve istikrarına ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Yoksulluk kısır döngüsüne kapılan toplumların karşılaştıkları diğer ivedi sorunlarla başa çıkmaları olanaksız duruma gelmektedir. Uluslararası toplumun bu duruma ilgisiz kalması, yoksul toplumların yalnızlığa itilmesi anlamına gelmektedir. Bunun sonucu olarak da küreselleşmenin yanında bir marjinalleşme olgusuyla karşı karşıya bulunmaktayız."

Bir başka sorunu daha dile getirdi Sezer: **"Devletin siyasal, toplumsal, hukuksal ve ekonomik düzenini değiştirerek, dini esasları temel alan teokratik bir düzen kurulmasını amaçlayan irtica, devlete sızma özelliği ve silahlı eylem yeteneğiyle ulaştığı yüksek tehdit düzeyi ile toplumumuzda haklı kaygılar uyandırmaktadır. Anayasa'da belirtilen demokratik, laik sosyal yapımızı yıkmayı amaçlayan her tehdidi olduğu gibi, irtica tehdidini de önlemek devletin ana görevleri arasındadır."**

Bilim ve teknolojiye dikkat çekti Sezer: **"Koşulların her geçen gün farklı bir boyut kazandığı yepyeni bir dünyada yaşıyoruz. Bir zamanlar, insanlık için bir düş olmaktan öteye geçemeyeceği sanılan pek çok düşünce, artık günümüzde yaşama geçirilmiş bulunmaktadır. Uygarlık bir yarıştır ve bu yarışın da sonu yoktur.**

Çünkü bilgi ve teknoloji alanındaki ilerlemeler, her geçen gün daha da hız kazanmaktadır. **Türkiye mutlaka teknolojiyi satın alarak kullanan değil, teknoloji üreten bir ülke konumuna yükselmelidir."**

Siyasal alanın dışında kalma ilkesinin sınırları laik, sosyal, hukuk devletinin yaşaması ve yaşatılmasıydı. Sezer'in **seçildikten sonra ilk girişimi "Anayasa'da cumhurbaşkanına tanınan yetkilerin, siyasal sorumsuzlukla bağdaşmadığını, yetkilerinin parlamenter rejimin isterlerine göre kısıtlanmasını"** istemek oldu.

Sezer, geri çevirdikleri Meclis'te aynen kabul edilirse Anayasa Mahkemesi'ne başvurup iptal davaları açtı. Hukuku siyasallaştırmak yerine, siyaseti hukuk kurallarına uygun yapmaya çağırdı.

Kendisine Çankaya'nın kapısını açanların onay, imza, mühür memuru olmadı. Yıllardır yapılagelen yasama, yürütme, ekonomi, siyasal alanlarındaki sorunların biriktirilmesi, ertelenmesi, halı altına süpürülmesi, perdelenmesi kolaycılığına katılmadı. Gerçeklerin halktan gizlenmesine, işlerin kapalı kapılar ardında yürütülmesine karşı çıktı. Devleti iktidarın güçsüzlüğünden de güç zehirlenmesinden de korumaya çalıştı. Yıkıcı, çürütücü sonuçlara yol açabilecek yasal değişikliklerde çok özen gösterdi. Demokrasi ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak kişiye özgü düzenlemelerden kaçındı. Hukuka aykırı bulduğu yasa, Bakanlar Kurulu kararı ve müşterek kararnameleri onaylamadı. Geri çevirdikleri Meclis'te aynen kabul edilirse Anayasa Mahkemesi'ne başvurup iptal davaları açtı. **Hukuku siyasallaştırmak yerine, siyaseti hukuk kurallarına uygun yapmaya** çağırdı. Sezer, özellikle devletin işleyişi açısından son derece önemli olan işini bilen, işgüzarlık değil iş yapan, gözünü, kulağını ve ağzını kapayan değil açıp görevini yapan çalışanların atanması konusunda seçici davrandı.

Basına "Anayasa kitapçığı fırlatma olayı" olarak yansıtılan, tarihe bu biçimde yerleştirilmeye çalışılan, "Meclisin kendi seçtiği Cumhurbaşkanı'nın kendine tabi olması" gerektiğine ilişkin sözlere ve "nankör" denilmesi üzerine "Siz seçtiniz diye susmam mı lazım?" diyerek hukuksuzluğa karşı duran Sezer, gizli, kapalı kapılar ardında, senlibenli ilişkilerden kaçındı. **Işığı ve rehberi Atatürk**'ün gerçekleri halktan gizlemeyin ilkesine uydu. Cumhurbaşkanlığının sadece onay makamı

olmadığını gösterdi.

Çankaya'da bulunduğu sürece her anlamda örnek tavır takınan, tutum izleyen Sezer har vurup harman savurmadı.

"Enflasyonla savaşımın yükünün, toplumun değişik kesimlerinin üzerine, bunların ekonomik gücüne göre dengeli dağıtılmasına özen gösterilmelidir. Dar ve sabit gelirliler üzerindeki enflasyon baskısının azaltılması yerinde olacaktır" diyerek ülke ekonomik sıkıntılar içindeyken maaşına zam yapılmasını istemedi.

Bütçeyi tutumlu kullandı. Ek ödenek istemediği gibi artırabileni hazineye geri verdi. Cumhurbaşkanlığına gelen armağanları şahsına değil kamuya ait saydı. Kayıt altına alarak Çankaya Köşkü'nde bıraktı. Sözde, gösteriş için halkla birlikte olmak yerine örnek biçimde içten, candan tutumla görev ve konum açısından farklılıkları öne çıkarmadan eşitlik duygusunu yaşattı.

Eşi, üç çocuğuyla basına manşet olmadı. Ayrımcılık, aracılık, kayırmacılık, "devlet malı deniz…" hastalıklarına karşı amasız savaş veren Sezer, kamusal ile özel alanının sınırlarını çizdi.

Giyim kuşamdan, ailesine özel durumlarda harcamaları kendisi karşıladı. Annesinin cenaze törenine, hastaneye gidişte makam araçlarını kullanmadı.

Makam araçlarının, güvenlik dahil Köşk görevlilerinin, danışmanların sayısını düşürdü. Evi Çankaya'da oğlunun düğününü yaptı. Köşk çalışanlarını izne ayırıp davetliler arasına aldı. Hediye getirilmemesini özellikle istedi. Düğün boyunca kullanılan elektrik ve su bedelini, hizmet sunan dışarıdan gelen çalışanların ücretlerini kendisi karşıladı.

Çankaya dışındaki Cumhurbaşkanlığına ait yazlık vb. yerleri hiç kullanmadı.

Kırmızı ışıkta duran, kendi alışverişini kendisi yapan, hastanede yurttaşla sıraya giren, kitap okuyan, edebiyatı, sanatı, kültürü yakından izleyen bir Cumhurbaşkanıydı.

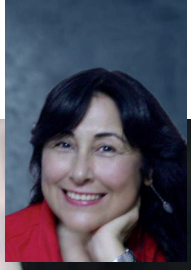
"Eğitim, ülkemizi geleceğe taşıyacak ve aydınlık günlerin kapılarını açacak tek anahtardır" anlayışıyla yurtiçi ve yurtdışında üniversitelere gidip gençlerle söyleşti Sezer… Sevda-Cenap And Müzik Vakfı, TEMA gibi sivil toplum örgütlerini **"Bir toplumun uygarlık düzeyi, o ülkenin insanlarının çağdaş sanata katılımları ve evrensel sanata katkıda bulunabilmeleriyle yakından ilişkilidir. Çünkü toplumlar ancak sanatlarıyla birlikte gelişirler."** diyerek etkinliklerine katıldı.

Mustafa Kemal'in doğup büyüdüğü topraklardan göçüp Afyon'a yerleşen bir ailenin çocuğu olarak 13 Eylül 1941 günü doğan, **hukukun yılmaz savunucusu**

Sayın Ahmet Necdet Sezer, "Nice yıllara!" •

yasarozturk@butundunya.com.tr

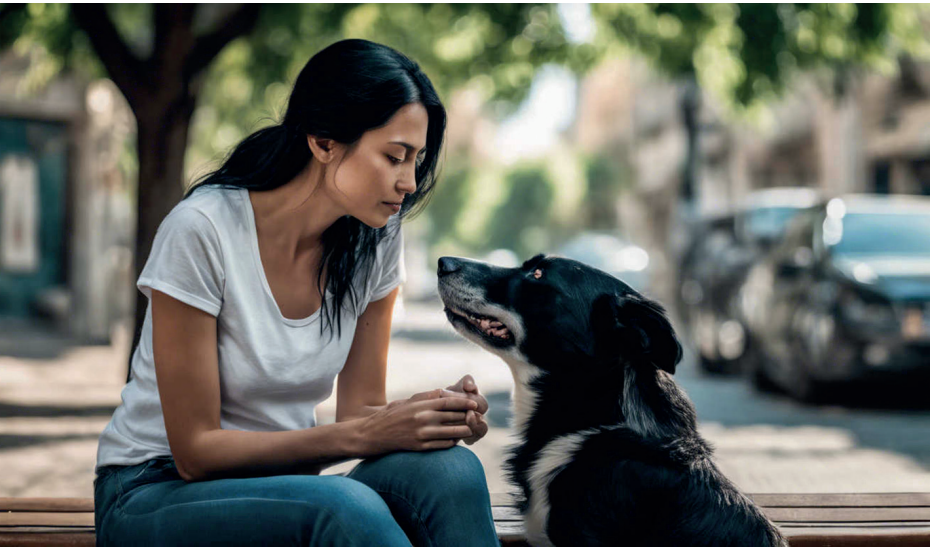
Nuray Bartoschek

UYUTMAK MI, UYANDIRMAK MI

Aylardır hep aynı sokakta karşılaşıyordum onunla. İri kara gözleriyle öyle sıcak, öyle dost bakışı vardı ki, kimi zaman onu görmek için yolu uzatmayı göze alıp o sokaktan geçiyordum. Sonra o sancılı süreç başladı. Haberleri izledikçe, okudukça yüreğim sıkıştı, çaresiz hissettim kendimi. Onunla göz göze gelmemek için yolumu değiştirdim bir süre. Sonunda dayanamadım, dün yine ayaklarım ve yüreğim beni o sokağa yönlendirdi.

İşte orada, her zamanki ağacın altında uzanmış yatıyordu. Beni görünce heyecanla yanıma geldi. Dayanamayıp başını okşadım. Yanımda getirdiğim mamasını ağacın altına bıraktım, suyunu doldurdum. Gözlerime sevgi ve minnetle »

baktıktan sonra *"Kaç gündür neden gelmediğini biliyorum."* dedi ve devam etti *"Haydi lütfen otur şu banka biraz dertleşelim, buna gerçekten ihtiyacım var."*

Şaşırdım ama benimle konuşmasına değildi şaşkınlığım. Sevginin dili evrenseldi bunu biliyordum. Evrensel derken, öyle herkes anlayamaz sevgi dilini, yalnızca sevgi dolu yürekler bir çiçeğin, bir köpeğin, bir kuşun, bir ağacın fısıltısını duyabilirler.

Beni şaşırtan kaç gündür gelmeyişimin nedenini bildiğini söylemesiydi.

Usulca oturdum banka. O da, tam karşıma oturup gözleri gözlerimde *"Geçen gün evi olan bir arkadaşla karşılaştım parkta, bana acıyan gözlerle bakıp 'Bunu sana söylemek istemezdim ama televizyonda izledim, sizi uyutmak için yasa çıkartmayı düşünüyorlarmış.' dedi. Uyutmanın ne anlama geldiğini hepimiz biliriz. Sizlerin 'uyutmak' dediğiniz şey düpedüz ölüm! Bu da sanırım insanların vicdanlarını rahatlatmak için buldukları bir kılıf. Öldürmek deyince kulağa cinayet gibi geliyor oysa uyutmak daha yumuşak değil mi? Ölüm sözcüğünü kullanmadan uyutmak denilince sanırsınız öldürmeyecek, çocuklarını uyuttukları gibi ninnilerle uyutacaklar bizleri!'*

Söyler misin bana, hemcinsleriniz için de ölüm ya da öldürmek yerine uyutmak sözcüğünü kullanıyor musunuz?"

Gözlerim doldu, ne diyebilirdim ki? *"Üzgünüm, gerçekten çok üzgünüm."* diyebildim yalnızca.

Başını dizlerime koyup *"Biliyorum,"* dedi. *"Zaten sitemim sana ve*

tüm insanlara değil. Senin gibi yüreği sevgi dolu pek çok insan var biliyorum ve hepsi bizim için endişeli , üzgün. Seni suçlamak değil amacım, ilk başta dediğim gibi senden istediğim dertleşmek ve insanları anlamama yardımcı olman."

Kafasını iki yana sallayarak *"Yani gerçekten anlayamıyorum "* dedi. *"Canımızı tehlikeye atarak enkaz altından kurtarmaya çalıştığımız, evlerine bekçilik, çocuklarına arkadaşlık yaptığımız insanlar bizim için ölüm yasası mı hazırlıyorlar gerçekten? Tamam, anlıyorum, bizim aramızda da saldırgan olan, arada insanlara zarar verenler var ama bu evimiz yok ve sokaklarda yaşıyoruz diye hepimizi öldürme hakkını verir mi insanlara? İnsanlar kendilerine, sevdiklerine kötülük eden insanları neden uyutmuyorlar o halde?*

Neden küçücük çocuklara tacizde bulunan insanların, ormanları yakanların, birbirini dolandıran insanların değil de bizim yaşam hakkımız elimizden alınmaya çalışılıyor?

Geçen akşam bizim mahalledeki kedilerden birinin diğerine 'Bir gün fareler, sinekler bütün şehri istila ederse o zaman anlayacaklar değerimizi ama iş işten geçmiş olacak' dediğini duydum. İnsanlar neden bu gezegenin tek sahipleri kendileriymiş gibi bu kadar bencilce yaklaşıyorlar her şeye? Keşke bizleri uyutmak yerine uyuyan insanları uyandırmak için çabalasalar, o zaman bu dünya hepimiz için daha yaşanılır bir yer olurdu.

Söyleyecek o kadar çok şey var ki anlatmaya saatler, yazmaya sayfalar yetmez."

Bir an duraksadı. Sonra gözlerime bakıp *"Peki senden bizim duygularımızın çevirmeni olup sesimizi duyurmanı istesem çok mu şey istemiş olurum?"* diye sordu.

Sevgiyle başını okşadım. *"Söz"* dedim. *"Hem de seve seve, elimden geldiğince, dilim döndüğünce, kalemim yazdığınca sesiniz olacağım."*

İşte böyle dostlar. Ben sözümü yerine getirdim, ötesi herkesin yüreğine, vicdanına, aklına kalıyor. Siz ne dersiniz? •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Enerji, her şeydir!

Enerji kaynaklarını, transfer olanaklarını elinde tutan, dünyayı elinde tutar. Bugün Orta Doğu'da yaşanmakta olan, milyonlarca insana ülkesini terk ettiren, yüz binlercesinin ölümüne neden olan, kimilerince 3. Dünya Savaşı olarak adlandırılan "savaş", enerji kaynakları için yapılan savaştır. 21. yüzyılda enerjinin kanlı tarihi yazılmaya devam ediliyor.

Bu kitapta, "Enerji nedir? Günlük yaşamımızdaki önemi nedir? Ülkelerin gelişimlerinde, hatta var olmalarındaki rolü nedir? Enerji güvenliği ne demektir? ABD, AB, Rusya'nın enerji politikalarının temel unsurları nelerdir? Enerji kaynakları bakımından zengin olan ülkelere yönelik işgallerin, sivil katliamlarının ardında büyük güçlerin ne gibi ihtirasları, kirli planları var? Türkiye'nin bir enerji politikası var mı? Enerji alanındaki sorunlarımız çözümsüz mü? Dışa bağımlılığımız kader mi? Ne yapmalı?" sorularının cevaplarını bulacaksınız.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

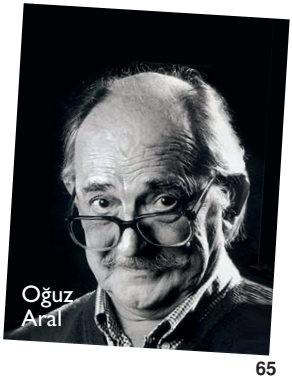
Dr. Tekin Özertem

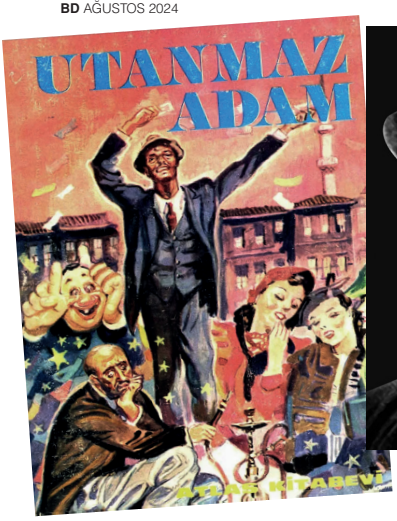

UTANMAZ ADAM

Okurlarım arasında Oğuz Aral'ın 1959 yılında yayımlanmaya başlayan Utanmaz Adam çizgi roman dizisini ve başkişisi Şeref Haktanır'ı anımsayan / hatırlayan var mı bilmem. Oğuz Aral'ın, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1934 yılında yayımlanan Utanmaz Adam romanının esini / ilhamı ile yarattığı bir tiplemedir bu çizgi romanın kahramanı (!) Şeref Haktanır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserinde de Avnussalâh... »

Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Utanmaz Adam adlı romanı

Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş toplum için sanatı, sanatta da mizah / gülmece ve hicvi / yergiyi önceleyen, edebiyatımızın önde gelen gözü pek romancılarımızdan Hüseyin Rahmi Gürpınar,[1] Toplumun her kesiminden farklı karakterlere yer vermiş romanlarında. Avnussalâh da ar damarı çatlamış şantaj, sahtecilik, dolandırıcılık gibi çeşitli ahlâksızlıklar yaparak mal mülk sahibi olmuş bir kişi.

Karikatürist olarak bilinse de ülkemizde ilk pandomim tiyatrosunu kuran; kardeşi Tekin Aral ve Ferruh Doğan ile birlikte kurduğu "Canlı Karikatür" adlı canlandırma / animayon stüdyosunda "Koca Yusuf", "Direklerarası", "Bu Şehri İstanbul", "Ağustos Böceği ile Karınca" çizgi filmlerinin yapımını gerçekleştiren, Müşfik Kenter'in oynadığı "Bir Garip Orhan Veli" ve "Huysuz İhtiyar" adlı oyunlar ile Haldun Taner'in "Keşanlı Ali Destanı" adlı oyununu da sahneye koyan, dünyanın en çok satan üçüncü güldürü dergisi Gırgır'ı kurup yöneten, sanatı gülmece ve yergi ile bütünleştiren çok yönlü bir sanatçımızdı yirmi yıl önce aramızdan ayrılan Oğuz Aral.[2]

Şeref Haktanır da Avnussalâh gibi ar damarı çattt! diye çatlamış bir kişilik. Çattt, çizgi romanın, Şeref Haktanır'ın küçük bir çocukken pek edepli geçinen dedesini, mutfakta hizmetçiyi kucağına oturtup öpüp koklarken gördüğünde iki kaşının arasındaki ar damarının çatlayışı sırasında çıkan ses…

Oğuz Aral'ın çizgileriyle Utanmaz Adam olarak canlandırılan Şeref Haktanır da Avnussalâh gibi ar damarı çattt! diye çatlamış bir kişilik.

Arapçadan dilimize geçer ar sözcüğünün dilimizdeki karşılığı utanma duygusu, utanç duyma, utanma, utanç… Arsız da bunlardan yoksun demek.

"Bütün dünyadaki toplu servetlerin kaynağı, esasen haksızlık, soygunculuk, çapulculuktur. Ben de, benden zayıfın elinde, beni tamaha düşürecek bir şey görünce, derhal ona çengel atıyorum. Buna kanunî bir şekil verebilirsem veriyorum; veremezsem, göz diktiğim o şeyi her türlü vasıta ile elde etmeye uğraşıyorum... Ben şimdi topladığı para ile yaşamak isteyen bir kapitalistim, elimdekileri kimseyle paylaşmak istemem." diyen Avnussalâh, savaş zenginlerinin palazlanıp baş tacı edildikleri, Şeref Haktanır da 1950'li yıllarda arsızlığın giderek daha da yaygınlaşıp siyasete de bulaştığı bir toplumun simgesi...

Şeref Haktanır 1950'li yıllarda arsızlığın giderek daha da yaygınlaşıp siyasete de bulaştığı bir toplumun simgesi...

İnsana özgü, var olanla olması gereken arasındaki ayrımı ortaya koyan, çeşitli duyguların, özlemlerin, yengi ve yenilgileri dile getirmenin yanı sıra toplumların aynası olagelmiş geçmişten günümüze sanat. Geçmişi sadece tarih bilimi aracılığı ile anlayıp değerlendirebilmek yetmez. Toplumbilim açısından da ele almak gerekir. Bu nedenle sanat geçmişi doğru bir şekilde algılayıp değerlendirmemiz için de vazgeçilmezdir. Sanatın toplumun aynası olabilmesi de toplumcu bilim insanlarının, düşünürlerin yanı sıra sanatçıların yaşadıkları toplumu her yönü ile ele alıp yansıtmaları / yansıtabilmeleri ile mümkün.

Arsızlık / utanmazlık sevgi-saygı, hoşgörü, özgürlük, adalet-eşitlik, kardeşlik, yardımlaşma, doğruluk, çalışkanlık, misafirperverlik, şefkat ve merhamet sahibi olmak ve kültürel miras gibi değerlerin yitirildiği toplumlarda ortaya çıkıp bulaşarak yaygınlaşır. Yasalar da din iman da umursanmaz olur.

Çocukluğumuzda yeniçerilerin fethettikleri ülkelerde bağlardan üzüm kopardıklarında parasını asma dallarına bağladıkları söylenirdi. Ne kadar doğrudur bilinmez. Fakat olması gerekeni, doğru olanı içeren önemli bir söylenceydi bu. O günlerden *"Çalıyor, ama çalışıyor,"* demenin yaygınlaştığı, çalınanın çalanın yanına kâr kaldığı günlere gelmemizin nedeni toplumsal değerleri yitirmemizin nedeni bu. Unutulmaması

gereken utanmaz arlanmazların göğüslerini gererek ortalarda dolaşıp baş tacı edildiği, adaletin yozlaştığı bir ülkede toplumsal çürümenin önünün alınamayacağı.

Sokağı edebiyata taşıyan yazar olarak tanımlanan Hüseyin Rahmi Gürpınar gibi Oğuz Aral da dokuz fasikülden oluşan Utanmaz Adam adlı romanın kahramanı (!) Şeref Haktanır'ı futbolcu, boksör, şarkıcı, iş adamı, servet peşindeki damat adayı gibi farklı kimliklere büründürüp mizah / güldürü aracılığı ile akıl yürütmemizi sağlayarak düşündürür bizi. Çünkü gülmek aynı zamanda düşünmeyi de içerir. Olması gerekeni, normalin dışındaki olaylar, davranışlar, söylemleri farkında olmadan anormal olanla karşılaştırınca güleriz…

Mizah / gülmece sözcüğü bana hep Berthold Brecht'in ünlü deyişini hatırlatır:

"Mizahı olmayan bir ülkede yaşamak korkunçtur. Her şeyin her an mizahı gerektirdiği bir ülkede yaşamak çok daha korkunçtur."

Açacak olursak her şeyin anormal - alışılagelenin, kurala uygun olmayan, şaşılacak şeylerin meydana geldiği bir ülkede yaşamanın korkunçluğunu vurgulamış 20. yüzyılın ünlü düşünür ve düşündürmeyi amaçlayan epik tiyatronun öncüsü olan Berthold Brecth bu deyişiyle…

Günümüzde hak tanımazlık ve başkalarını sömüren Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Avnussalâh'ı, Oğuz Aral'ın Şeref Haktanır'ı gibi utanmaz arlanmaz biri olmak toplumda insanı "şerefsiz" yapmıyor. Sömürdükleri çoğunluk da sürdükleri şatafatlı yaşamlarına karşı çıkmayıp, ya da karşı çıkacak cesarete sahip olmadıkları için boyun bükerek, birçoğu da onlara imrenip öykünerek yaşıyorlar. Bu da utanılası, üzerinde önemle durulup düşünülmesi gereken önemli hem de çok önemli bir sorun.

Utanmaz adamlar kadar utanmaz kadınlar söz konusu günümüz toplumlarında kuşkusuz, ama sayıları onlar kadar çok değil. Utanmazlık, arlanmazlık, onursuzluk değişik ve farklı boyutlarda olsa da toplumun farklı kesimlerinden kişiler için de söz konusu. Fakat en korkuncu

bürokrasideki sülükler ile kendi çıkarları için siyasete soyunup gücü eline geçirenler.

Milattan önce beşinci yüzyılda "hukuk güçlünün ve diğerlerinden daha üstün olanların işine yarar," demiş Chalcedonlu / Kadıköylü Thrasymachus. Doğru söylemiş, asırlardır kanıtlana gelmiş ve halen de kanıtlanarak sürmekte bu öngörüsü görünen köy kılavuz istemez misali…

Arapça "hak" kökünden gelen hukuk, bu sözcüğün çoğuludur.

Türk Dil Kurumuna göre anlamı: "Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünü."

Avnussalâh ve Şeref Haktanır gibileri de gücü ele geçirip hukuku / yasaları diğerlerini kendi iradelerine boyun eğdirmek için kullananların hükmettikleri ülkelerde boy gösterip korunur ve kollanırlar. Göz göre göre buna ses çıkarmamak da toplumun / ülkenin köküne kibrit suyu dökmektir. •

tekinozertem@butundunya.com.tr

[1] Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864 -1944)
[2] Oğuz Aral (1936 - 2004)

BİLİYOR MUYDUNUZ?

Bitki yaşamının çoğu okyanusta bulunur.

Okyanusta bilinen toplam 228.450 civarında tür vardır ve keşfedilmemiş yaklaşık 2 milyon tür daha vardır. Okyanusta bulunan bitkilerin çoğu yosun, deniz yosunu ve alglerdir.

Bir kedi hayatının çoğunu uyuyarak geçirir.

Bir kedi günde ortalama 15 saati uyuyarak geçirir. Bazı kediler günde toplam 20 saate kadar uyuyabilir. Kedigiller genellikle geceleri aktif oldukları için günlerinin çoğunu uyuyarak geçirirler.

Örümcekler böcek değildir.

Tüm böcekler, başları, göğüsleri ve kanatları olan altı ayaklı canlılar olarak sınıflandırılır. Örümcekler eklembacaklılardır ve yalnızca iki vücut parçasına sahiptirler: sefalotoraks ve onun sekiz bacağı ve karnı.

Elma, sabah kahvesinin yerini tutabilir.

Bunun nedeni, elmada bulunan yüksek miktarda şekerdir.

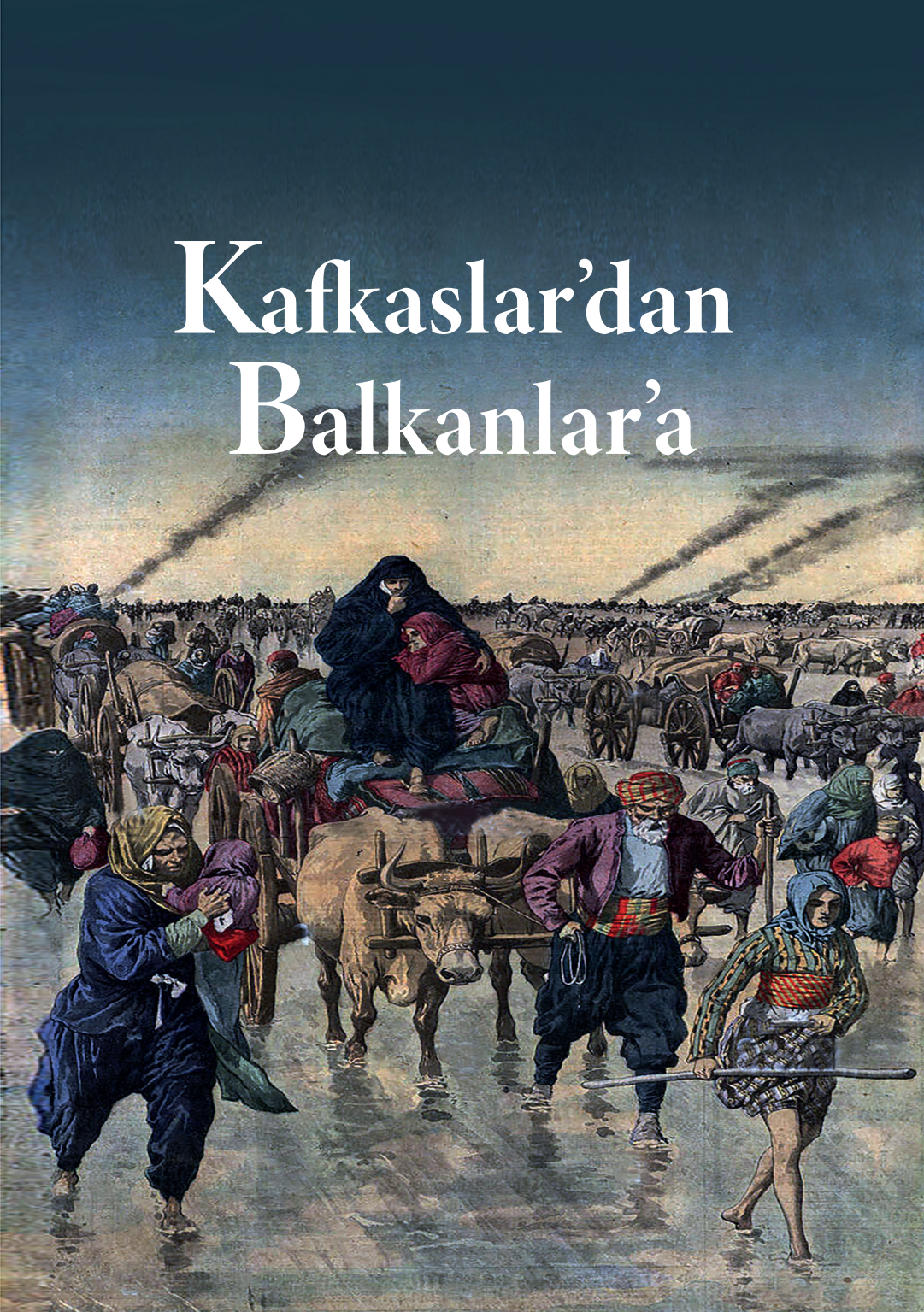
Elmadaki vitaminler de kafeine benzer etkilere sahiptir, bu da kendinizi daha uyanık hissetmenizi sağlar.

Sinek kuşu geriye doğru uçabilen tek kuştur.

Ayrıca hızla uçabilir ve uçuş yönünü değiştirebilirler. Öyle yeteneklidirler ki, bu özellikleri nedeniyle uçan ninja olarak anılırlar.

Kafkaslar'dan Balkanlar'a

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

Tarih kitaplarında Türklerin Anadolu'ya gelişlerinin 1071 yılındaki Malazgirt Zaferi'yle başladığı yazılsa da son yıllarda ulaşılan arkeolojik buluşlar bu gelişin çok daha eskiye dayandığını gösterdi.

Memleketimizin çeşitli yörelerindeki kazılarda çıkartılan ve Orta Asya Türk uygarlıklarındakilerle büyük benzerlik gösteren buluntular bu tarihi binlerce yıl geriye çekiyor. Anadolu yarımadası coğrafi konumu gereği asırlar boyunca doğudan batıya olan göçlerin köprüsü olmuştur. Nüfusumuzun önemli bir kısmının ataları tarih boyunca süregelen göçlerle Orta Asya ve Kafkaslar'dan yola çıkıp Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Bu elbette zorlu ve uzun bir süreçti. Çocukluğumda aile büyüklerimden, atalarımın çok zaman önce Kafkasya'dan Anadolu'ya, oradan da bir Balkan ülkesi olan Romanya'ya olan göçlerini heyecanla dinler, o uzun ve çileli süreç boyunca yaşadıkları bana adeta bir macera filmi gibi gelirdi.

Babamın ataları 13. yüzyılda tüm Asya'yı kasıp kavuran Moğol saldırılarının baskısıyla Kafkaslar'dan yola çıkarak Anadolu topraklarında, bugünkü Konya ilinin Karaman bölgesine yerleşmişler. Zamanla güçlenerek bölgede kurdukları Karamanoğlu Beyliği, Konya'ya yayılarak Türkçe dilinin Anadolu'ya yerleşmesini sağlamıştır. Hatta Karamanoğlu Beyi Mehmet Bey, Anadolu'da Türkçeden başka dil konuşulmayacak diye emir yayımlamıştır. 16. yüzyılda Balkanlar'da önemli topraklar fetheden Osmanlı İmparatorluğu bugün Romanya olan bölgeyi de ele geçirip kendisine bağlı bir vilayet olarak ilan ettikten sonra oraya Türk kökenli nüfusun yerleştirilmesi için çalışmalara başlamış. Bu amaçla yakın dönemde topraklarına katmış oldukları Karamanoğulları Beyliği'nde yaşayan Türkleri günümüzde Bulgaristan ve Romanya'ya ait olan bölgeye topluca göç ettirmiştir. Karaman'dan Romanya'ya yollanan Türkler arasında atalarımın da olması bu tarihi olayı »

benim için her zaman ilginç bir konu haline getirmiştir.

Bu göçle Romanya'nın Köstence bölgesine yerleştirilen büyük büyük dedelerim en iyi bildikleri meslek olan tarım ve hayvancılıkla geçinmeye çalışmışlar, zamanla bölgeye göç ettirilen diğer ailelerle birleşerek orada kayda değer sayıda bir Anadolu, Kafkas ve Kırım Türkleri toplumu oluşturmuşlar. Evlilikler yoluyla sayıları artan Romanya Türkleri, Kuzey Bulgaristan ve Romanya'da (Köstence, Dobruca) sözü geçen bir toplum oluşturmuş, zamanla başta mandıracılık olmak üzere diğer mesleklere de el atarak bölgedeki varlıklarını perçinlemişlerdir.

Rumeliden Anadolu'ya göç

Köstence'de büyük bir çiftlik kurup mandıracılığa başlayan atalarımın bu işte tutunarak ciddi bir servet edinmeleri bu konuda güzel bir örnektir.

1878 yılında Romanya'nın Osmanlı'dan kopup bağımsızlığını ilan etmesi o topraklarda yaşayan Türkler için hiç de iyi olmamış. Zamanla daha çok Rusya etkisi altına giren ülkede ortaya çıkan aşırı milliyetçilik akımının ardındaki yerel güçler bölgedeki Türkleri hedef alarak onların sosyoekonomik durumlarının sarsılmasına neden oldukları gibi can güvenliklerini de tehlikeye atmışlar. Bu zorlu yıllarda Romen ordusunda askerlik hizmeti de dahil olmak üzere tüm vatandaşlık görevlerini yerine getiren dedelerim karşılaştıkları tüm baskılara karşın Köstence'deki aile yaşamlarını ve mesleklerini sürdürmüşler.

1878 yılında Romanya'nın Osmanlı'dan kopup bağımsızlığını ilan etmesi o topraklarda yaşayan Türkler için hiç de iyi olmamış.

Aşırı milliyetçilerin neden olduğu olaylar sonucu üstlerinde kurulan baskılara 1939 yılına kadar direnen atalarım bu tarihten sonra sahip oldukları mülkleri ve serveti geride bırakarak genç Türkiye

Cumhuriyeti tarafından yollanan bir gemiye binerek Tekirdağ'ın Şarköy ilçesine gelmek zorunda kalmışlar. Bu üzücü göçün en hüzünlü yanıysa ailenin bölünmesi, yani babam ve amcalarım Türkiye'ye gelirken, Romen hükümetinin baskısı nedeniyle halamın orada kalmasıdır. Zorunlu bir göç ve zorunlu bir ayrılık sonucu yaşanan bu bölünme ailemizin fertlerinde büyük bir hüzün yaratmıştır.

Çalışmaktan ve mücadeleden hiç yılmayan akrabalarım, Şarköy'e yerleşir yerleşmez kendilerine yeni bir hayat kurmak için koşuşturmaya başlamışlar. Tarım ve mandıracılık konusunda uzun yılların deneyimine sahip oldukları için hiç kimseye yük olmadan ailelerini geçindirmenin yollarını aramışlar. O sıralar devletimizin onlar için sağladığı araziler bu konuda en büyük yardımcıları olmuş. Çoluk çocuk canla başla çalışarak bu topraklarda tutunmuşlar, genç Cumhuriyetimizi yeni ve vazgeçilmez vatanları olarak benimsemişler.

Söz konusu araziler bir süre sonra genişleyen aileleri için yeterli gelmemeye başlayınca İstanbul'a göç ederek bir fabrikada hatta bir devlet memurluğunda görev almanın yollarını aramaya başlamışlar. Özellikle çocuklarının büyük bir kentte eğitim alarak yeni vatanlarında bir meslek sahibi olmaları arzusu onları bu konuda düşünmeye zorlamış. Sonunda aile meclisinin kararına uyan babam ve amcalarım İstanbul'a göç ederek var güçleriyle yeni bir iş bulma derdine düşmüşler. Babam bir fabrikada işe girerken amcalarım çeşitli iş kollarında emekçilik yaparak yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlar. Hepsi de bekâr olan bu genç insanlar bir an önce bir aileyi geçindirecek kadar para kazanıp bir yuva kurmak ve çoluk çocuğa kavuşma arzusundaymışlar.

Hayat böyle sürüp giderken bir tatil sabahı sahil yolunda yürüyüş yapan babam, sonradan annemiz olacak cici hanımla karşılaşınca yüreği çılgınca çarpmaya başlamış. Hayatının kadınını bulduğunun ayrımındaymış. İstanbul'da doğmuş ve büyümüş olan annem de onun duygularına karşılık verince bir yuva kurmak için ilk adımlarını atmışlar. Tek çekinceleri, o zamanlar tüm bölgeyi sarsan II. Dünya Savaşı'nın devam etmekte oluşuymuş. Savaşın bitmesine yakın evlenip İstanbul'un şirin bir semtine yerleşmişler ve peş peşe doğan çocuklarıyla yeni bir hayata başlamışlar.

Ne yazık ki ailenin en küçük çocuğu olarak babamla çok fazla vakit geçirme şansım olmadı. Babamın koşuşturmalı ve çileli yaşamı bir kalp krizinin ardından sona erdiğinde küçük bir çocuktum. Yine de atalarımın yüzlerce yıl önce Kafkaslar'dan yola çıkıp önce Anadolu'ya, ardından Romanya'ya ve uzun yıllar sonra son kuşağın temsilcileri olarak anavatana dönüşlerinin öyküsünü babam ve amcalarımdan dinleyecek vaktim oldu. Hepsini rahmetle anıyorum. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Sözle ve bakışla telkin yapılarak sağlanan bir çeşit uyku durumuna ne ad verilir?
a-Hipotermi
b-Horoskop
c-Telepati
d-Hipnoz

2-Yalnızca baş harflerle atılan kısa imzaya ne ad verilir?
a-Damga b-İmza
c-Paraf d-Mühür

3-İnsan bedenindeki en küçük üç kemik nerededir?
a-Kulak b-Topuk
c-Burun d-Diz kapağı

4-Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için izlenen yola ne ad verilir?
a-Liderlik
b-Strateji
c-Taktik
d-Paradigma

5-Halk arasında" meyve şekeri "olarak bilinen ve meyvelerde bulunan şekerin adı nedir?
a-Fruktoz b-Galaktoz
c-Glukoz d-Fraktoz

6-Bir şeyin üstünü kaplayan ve onu dış etkenlerden koruyan, kendiliğinden oluşmuş, sertçe bölüme ne denir?
a-Çekirdek
b-Sap
c-Kabuk
d-Göbek

7-"Sipsi" nedir?
a-Bir av hayvanı
b-Bir tür kumaş boyası
c-Bir hastalık adı
d-Bir müzik aleti

8-Pirinç yetiştirilen tarlalara ne ad verilir?
a-Çırçır b-Çeltik
c-Satsuma d-Sera

9-Türkiye'nin uzaydaki haberleşme uydusu hangisidir?
a-Bayraksat
b-Türk TV
c-Satelit Türk
d-Turksat

10-Sumo güreşinin yapıldığı ringe ne ad verilir?
a-Dohyo b-Gyoji
c-Shio d-Banzuke

11-herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazı veya eserlerin bütününe ne ad verilir?
a-Linguistik
b-Retorik
c-Literatür
d-Satirik

12-Hangisi ünlü çizgi roman karakteri"Şimşek tanrısı"nın adıdır?
a-Gordon
b-Thor
c-Diabolic
d-Conan

Yanıtlar: 151. sayfada

Ali Tekin Çam

Türkü Türkü Türkiyem

Odam Kireç Dutmeyyo!

Her milletin mutlaka, halk müziği ve halk şarkıları vardır. Ancak, her milletin "türkü"sü yoktur. Çünkü "türkü" Türk'e has bir müzik yapısını işaret eder. Bilim adamı ve araştırmacıların bilgi ve görüşlerinden hareketle, türkülerin tarihinin, Türk tarihinin oluşum dönemlerine kadar gittiği yönündedir. »

Kökeni; dinî ve sihrî Kam törenlerine dayanan, zaman içinde, içeriği ve anlamı bakımından değişen, şekillenen ve gelişen; Türk müziği bünyesinde geleneğe bağlı olarak çeşitli mahfillerde üretilen; "kırık-kıvrak", "uzun", "sözlü", "sözsüz", "oyun havası", "ağıt", "ilahî", "nefes" "tekerleme" ve "sayışmaca" gibi bütün müzik eserlerine türkü denir. Tarihsel derinliği, gelenekleri ve toplumsal olayları, hasılı, hayata dair hemen her şeyi türkülerde görmek mümkündür. Bu bakımdan, *"Türkü, Türk milletinin hafızası gibidir, Türk'ü tanımak isteyenlerin, türküyü tanıması yeterli olacaktır."* tespiti son derece isabetlidir.

Tabii söz konusu türküler olunca, ifadelerimizin başında çok fazla "galiba" sözcüğünü de bulundurmak durumundayız. Çünkü, kültür tarihi; göçler, yayılmalar, savaşlar, buluşlar yoluyla toplumların, birbirlerini kültürel yönden sürekli olarak etkilemelerinin örnekleriyle doludur. Kimi durumlarda bu etkilenme daha da yoğunlaşır. Üzerinde yaşadığımız bu topraklarda tarih boyunca çok fazla iç ve dış göç yaşanmıştır. Göç eden topluluklar, yanlarında kültürel miraslarını, adetlerini, geleneklerini ve elbette türkülerini de taşır ve gittikleri yerlerde kendi türkülerini söylemeye devam ederler. Bu süreçte, türküler; o bölgenin mevcut müzik kültürüyle etkileşime girerek, kültürel, sosyal ve ekonomik koşullarına uyacak şekilde yeniden yorumlanabilir. Aynı türkünün farklı bölgelerde farklı şekillerde söylenmesi, her bölgenin kendi yaşam tarzını ve duygusal yapısını türküye yansıtma çabasından kaynaklanır.

Coğrafi ve kültürel farklılıklar, farklı yörelerde konuşulan lehçeler ve yerel ağızlar da, türkülerdeki sözlerin değişmesine neden olabilir.

Türküler, genellikle sözlü olarak nesilden nesile aktarılmıştır. Bu süreçte, her yeni kuşak, kendi deneyimlerini ve duygularını bu eserlere ekleyerek onları yeniden yorumlar. Bu nedenle, türkünün

orijinal sözleri zamanla değişebilir veya eklemeler yapılabilir. Ya da bir türkünün sözleri zamanla unutulabilir veya yanlış hatırlanabilir. Bu durumda, yeni sözler eklenir veya mevcut sözler değiştirilir. Aynı türkünün farklı dönemlerde, farklı topluluklarda, farklı şekillerde ve farklı sözlerle söylenmesinde, bu unutma ve yeniden yorumlama sürecinin çok büyük etkisi vardır. Coğrafi ve kültürel farklılıklar, farklı yörelerde konuşulan lehçeler ve yerel ağızlar da, türkülerdeki sözlerin değişmesine neden olabilir. Bu faktörlerin ortaya çıkardığı çeşitlilik Türk halk müziğinin zenginliğini ve derinliğini gösteren önemli bir özelliktir.

Buraya kadar anlattıklarımı çok bilinen "Odam Kireç Tutmuyor" türküsüyle örnekleyelim.

Yeni neslin kireç kültürünün, çamaşır, bulaşık makineleri ya da insanlardaki eklem problemleri ile sınırlı kaldığı düşüncesinde olduğum için, bu türkünün başrol oyuncusu "kireç"in hayatımızdaki yeriyle ilgili kısa bir bilgi vermekte yarar görüyorum. En azından park, bahçelerde sadece estetik amaçlı değil, güneş yanığı, yara iyileşmesini destekleme, hastalık ve zararlılara karşı koruma amacıyla ağaçların bir bölümünün kireçlenme nedeninin farkına varılacağını umut edelim.

Evlerde olduğu kadar ağaçlarda da hastalık ve zararlılara karşı koruma amacıyla kireç kullanılıyor.

Bağlayıcı maddelerin en eskisi olan kireç, insan hayatına milattan birkaç bin yıl kadar daha erken girmiş en önemli kimyasal bileşiklerden biridir.

Çocukluğumdan hatırlıyorum, inşaat yapılacak alanın bitişiğine geniş ama derin olmayan bir çukur kazılır, su ile doldurulan bu çukura boşaltılan kireç taşları su ile reaksiyona girer ve ısı salımıyla çözünürdü. Bu işlemin adına da "kireç söndürme" denirdi. Bir süre bekletilince suyun bir kısmı toprağa, bir kısmı da buharlaşarak havaya karışır ve kalan sönmüş kireç, süzme yoğurt kıvamında olurdu. Bu çözelti akabinde, harç yapımı, sıva malzemesi, su yalıtımı, beton katkı maddesi olarak o inşaatta kullanılırdı. Günümüzde yüksek mukavemet ve kuruma hızı gibi avantajlar sağlayan çimento bazlı harç ve sıvaların yaygınlaşmasıyla kireç, genellikle tarihi yapıların restorasyonu gibi özel durumlarda kullanılmaktadır.

Uzun bir dönem parlak rengi ile iç mekanları aydınlatan ve düzenli görünmelerini sağlayan, yapıları böceklere ve küflere karşı daha uzun süre koruyan kirecin, tıp, tarım, su arıtma, çevre koruma, çelik üretimi ve gıda endüstrisi gibi birçok farklı alanda da kullanımı halen sürmektedir.

Toplumun en önemli ihtiyaçlarından barınma için binlerce yıldır kireç söndürülür de, üzerine türkü yakılmaz mı? Odam Kireç Tutmuyor, işte bu türkülerin en yaygını, en bilinenidir.

Türkünün giriş mısraları olan *"Odam kireç tutmuyor, kumunu katmayınca / Sevda baştan gitmiyor, sarılıp yatmayınca"* ifadeleri bu türkünün, tüm versiyonlarının da demirbaşıdır. İlk olarak kimin tarafından kullanıldığı tabii ki belirsiz, yani anonimdir. İlk mısra bu sözleri yazan kişinin, sevdasını dile getirdiği ikinci mısraya sanki kafiye olsun diye uydurulmuş gibi duruyor. Belki de türkülerde sıkça rastlanan mecazi bir anlatım söz konusudur. Yani *"Odam kireç tutmuyor, kumunu katmayınca"* ifadesi, evin (veya yaşamın) düzenini sağlamak için gereken özen ve emeği mecazi olarak ifade ediyordur. Bu, türkünün ana teması olan sevdanın (aşkın) yaşanabilmesi için gereken çaba ve bağlılığa bir gönderme yapılmaktadır.

Son 50 yılda Cem Karaca'dan Zeki Müren'e, Ahmet Kaya'dan Cem Adrian'a kadar pek çok sanatçımız tarafından, sevgilisine kavuşamamış birinin ağıdı gibi yorumlanan bu türkü, Doğu bölgelerinde daha hüzünlü ve ağır bir temayla icra edilirken, Batı bölgelerinde oyun havası formuna bürünmektedir.

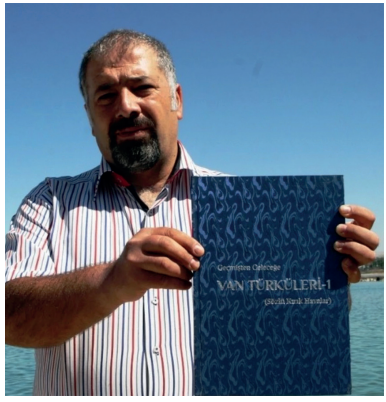

Özay Gönlüm, kendi icat ettiği Yaren isimli sazıyla *(üstte)*
Zeki Müren'in "Odam Kireç Tutmuyor" türküsü için yapılan tanıtım kapağı *(altta)*

Kaynak kişisi Satı Yeşil olan Seyitgazi-Kırka versiyonu 9 / 8'lik neşeli, fıkır fıkır bir türküdür mesela:

Odam kireç tutmuyor (öf aman)
Biraz kum katmayınca
Gönül rahat etmiyor (öf aman)
Yare laf atmayınca (yarini görmeyince)
Haydi yarim evde misin evde misin
Silinmeyen camlara perde misin

Odam kireçtir benim (öf aman)
Yüzüm güleçtir benim
Hangi taşa sarılsam (öf aman)
Emeğim boştur benim
Haydi yarim evde misin evde misin
Silinmeyen camlara perde misin

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Görevlisi M. Murat Oto, 245 Van türküsünü derlediği kitabında Odam Kireç Tutmuyor türküsünün Van yöresine ait olduğunu iddia ediyor.

Rahmetli Özay Gönlüm aynı türküyü Denizli şivesiyle *"Odam kireç Dutmeyyo"* şeklinde söylüyor, nakarat bölümünde ise *"Haydi yavrum gül bahri gül bahri, Çekilmiyor el gahri, el gahri"* ifadeleri yer alıyor.

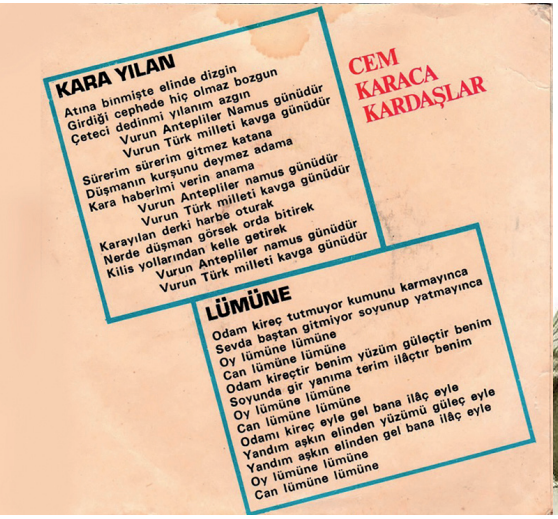
Bursa yöresinin, kına gecelerinde gelin ağlatmak için söylenen, oyun havası formundaki, "Kam Ana" türküsünde sözler daha değişik kullanılsa da benzer anlamlar içerdiği görülüyor: *"Odam sıva dutmayor / İçine kum gatmayınca,/ Seviler baştan gitmeyor da, / Ah Kam Ana, sarılıp yatmayınca."*

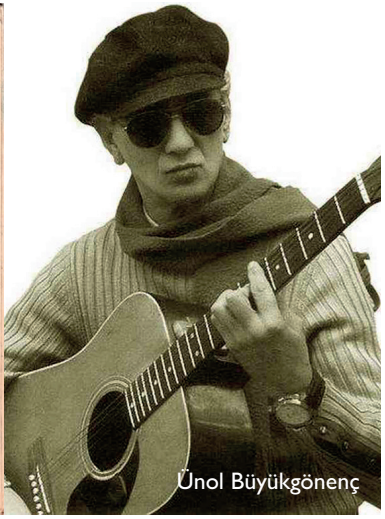
Niyazi Emre'nin kaynak kişi olduğu aynı türkünün Manisa-Gördes yöresine ait olanı var.

Nakarat bölümü, *"Hadi gızımız oyna da gel yanıma / Sarı liralar takayım gerdanına"* şeklinde.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğretim Görevlisi Murat Oto, Van türkülerini araştırırken, "Odam kireç tutmuyor" türküsünün Van'a ait olduğunu ortaya çıkardığını iddia ediyor. Buna karşılık ise, Caz Sanatçısı Yıldız İbrahimova Balkanlardan ses veriyor. "Annemden Rumeli Türküleri" albümünde türküye farklı bir yorum getiriyor. Odam kireç tutmuyor olarak başlayan sözlerin nakarat bölümü *"Aman gel, yavaş gel / Tahtalar oynamadan gel.."* olarak devam ediyor.

Sanıyorum bu türkünün en yaygın bilineni ve günümüz yorumlarına en yakın olanı da Bayburt yöresine ait olanı! Bayburt yöresinde bu türkü "Baba Ben Derviş Miyem" ismiyle biliniyor. Derlemesini

Ünol Büyükgönenç

Cem Karaca'nın seslendirdiği 45'lik plağının arka yüzünde "Lümüne" ismiyle anılan Odam Kireç Tutmuyor türküsünün sözleri

Muzaffer Akgün'ün yaptığı bu türkünün "Odam Kireç Tutmuyor" kıtası, türkünün sadece bu versiyonda ikinci sıraya alınmış.

Baba ben derviş miyem
Kürkümü giymiş miyem
Ben sevim eller ala
Niye ben ölmüş müyem
(Ah limini limini / Can limini limini)

Bu yöresi çok anonim türkü 1971 yılında, ilk olarak, Cem Karaca'nın Kardaşlar Gurubu'nun beyni sayılan Ünol Büyükgönenç tarafından keşfediliyor ve Cem Karaca tarafından bir yüzünde Kurtuluş Savaşı kahramanı "Kara Yılan"ın anlatıldığı 45'lik plağın öbür yüzüne "Lümüne" ismiyle okunuyor. Tabii sözlerde yine farklılıklar var.

O yıllarda pek kimsenin dikkatini çekmemiş sanıyorum. 1979 yılına gelindiğinde, bu sefer de Ünol Büyükgönenç türküyü kendi albümüne alınca türkünün bir anda talipleri çoğalıyor. Ama sonra 12 Eylül oluyor ve darbeciler birçok türkünün yanında "Odam Kireç Tutmuyor" türküsünün, *"Soyun da gir koynuma"* sözlerini uygunsuz bularak yasaklıyor. Uzun bir süre de yasaklı kalıyor.

Türküler... Sesimiz, nefesimiz.

Ne demişti büyük üstat Aşık Veysel Şatıroğlu? "Türküz türkü çığırırız."

Mekânı cennet olsun. •

alitekincam@butundunya.com.tr

"Ben diyorum ki, insan ve insanoğlu var.
Ayrımcılığın sonu kavgadır, kavganın kârı var mı?"
Neşet Ertaş

Odya Yılmaz Güller

Cehaletin Kör Bıçağı

Çocukluğunda köyün havasını suyunu tadarak büyümüş biri olarak şehrin gürültülü kalabalığından sıyrılıp bir yol köye uzanmak olgunluğumda beni en keyiflendiren etkinliktir. Hafta sonu kendimi yine limon bahçesinin tam ortasında göğe bakarken buldum. Yer yeşil gök mavi ve etrafımı saran envai çeşit mini mini çiçekler…

Başımı çevirip çiçekleri kendine sayeban etmiş yavru kaplumbağayı görünce elim uzanıp sırtını sıvazlamak istedi ama çocukluktan kalma batıl inançlar silsilesi durdurdu beni; neymiş efendim kaplumbağaya dokunursan sığil atarmış. »

Sadece bu mu? Kara kedi görmek uğursuzluk getirirmiş, kediye sırf renginden dolayı böyle betlik yüklemek reva mıdır? Araştırmadan bilgi sahibi olmadan körü körüne inanmak kolaydır lakin cehaletin kör bıçağını bilgiyle bilemek işte o gerçekten zor. Batıl inançlar, bilginin kaynağına inilmedikçe maalesef hep var olacak.

Hal böyle iken diyorum ki, yere çöp atarsan evinin bereketi kaçar, hayvanlara eziyet edersen ömrü billah uğursuzluk yakanı bırakmaz, kadına kalkan el döner gelir... (sonu sizden olsun) gibi batıl inançlar olsa ne güzel olurmuş. Hem illa bağlanacaksak körü körüne, insanlığın gereklerine bağlanalım, doğaya tutulalım, sevgi saygı aşılayalım, iyilik derip etrafımıza yayalım.

Batıldan atıldan uzaklaşıp içimizde ve dışımızda devinim yaratalım.

Laf olsun diye değil iş olsun diye çalışalım. İnsanlık ancak insanın kendini düzeltmesiyle yeniden inşa edilir. O nedenle düşüncelerimiz de eylemlerimiz de sağlam, sugötürmez bilgiye dayanmalıdır. O zaman bize bahşedilmiş şu kocaman evimizde ne huzurlu yaşardık düşünsenize. Hayali bile umut vadediyor.

Bahçeden ayrılmadan önce tabii ki minik tosbağanın sırtını sıvazlayarak dedim ki *"Helal olsun sana, evini sırtında taşıyorsun bir ömür! Dünya da bizim evimiz ama onun bizi sırtında taşımaktan kamburu çıkmış. Bir gün silkeleyip atacak bizi ya, dur bakalım ne zaman!"* •

odyayilmaz@butundunya.com.tr

İlla bağlanacaksak körü körüne, insanlığın gereklerine bağlanalım, doğaya tutulalım, sevgi saygı aşılayalım, iyilik derip etrafımıza yayalım.

Batıldan atıldan uzaklaşıp içimizde ve dışımızda devinim yaratalım.

Sabriye Aşır

Barbara McClintock ve Zıplayan Genlerin Keşfi

Genetik alanındaki en önemli keşiflerin bazıları, bilim insanları tarafından yaygın olarak bulunmaları, bakım ve çoğalma kolaylıkları nedeniyle tercih edilen çeşitli model organizmaların yardımıyla yapılmıştır. Bu model organizmalardan biri de, özellikle değişken renkli taneler üretebilen bir bitki olan mısırdır. Her tane döllenmeden üretilen bir embriyo olduğundan, tek bir koçanda yüzlerce yavru elde edilebilir ve bu da mısırı genetik analizler için ideal bir organizma haline getirir. »

Nitekim mısır, yirminci yüzyılın ortalarında Amerikalı bilim insanı Barbara McClintock tarafından keşfedilen, "zıplayan genler" olarak da bilinen transpozon elementlerinin (TE'ler) incelenmesi için mükemmel bir organizma olduğunu kanıtladı. McClintock'un yaptığı araştırma, bir organizmanın genomunun sabit bir yapı olmadığını, aksine değişime ve yeniden düzenlenmeye açık olduğunu öne sürmesi bakımından devrim niteliğindeydi. Çalışmasının ortaya koyduğu sonuçlar, o dönemde bilim camiasının eleştirileriyle karşılanmıştı. Ancak, transpozonların rolü zamanla yaygın olarak kabul gördü ve McClintock, hem transpozonların keşfi hem de genetik alanına yaptığı diğer katkılardan dolayı 1983 yılında Nobel Ödülü'ne layık görüldü.

Barbara McClintock, bilimsel kariyerine Cornell Üniversitesi'nde başladı ve burada 1930'larda yeni bir alan olan sitogenetik çalışmalarına öncülük etti ve mısırı model organizma olarak kullandı. Sitoloji (hücre biyolojisi) ve genetiğin birleşimi 1931 yılında sonuçlarını verdi ve Barbara McClintock ile lisans üstü öğrencisi Thomas Hunt Morgan, kromozomal gen değişimi ve genetik rekombinasyonu tanımlayarak, genlerin kromozomlar üzerinde nasıl yerleştiğini deneysel biçimde açıkladılar.

McClintock en çok mısırla yaptığı deneylerle transpozon elementleri keşfetmesiyle bilinir.

● McClintock, mısırdaki kromozom kırılması üzerine yaptığı araştırmalar sırasında, kromozom içindeki konumunu değiştirebilen bir lokus keşfetti. McClintock araştırmalarının devamında, daha sonra transpozon olarak adlandırılan diğer hareketli elemanları keşfetti. McClintock ayrıca, bu hareketli elemanların kromozomda nereye yerleştirildiklerine bağlı olarak, diğer genlerin ifadesini tersine çevrilebilir biçimde değiştirebildiğini de ortaya koydu. Keşfettiği ilk hareketli elemanlar olan Ac ve Ds ile ilgili elde ettiği verileri PNAS'ta, 1950 tarihli "Mısırdaki değişken lokusların kökeni ve davranışı" başlıklı makalesinde yayımladı.

Ancak, McClintock'un gözlemlerini ve transpozon elementleri (TE'ler) keşfetmesine yol açan mantığı anlamak için, öncelikle McClintock'un incelediği fenotipik sistemin -mısır tanelerinin alacalı renk deseni- normalde iki yerine üç aleli içerdiğinin farkında olmak gerekir. Yani çekirdeğin alevron tabakasını oluşturan renkli (veya duruma göre renksiz) doku diploid değil triploiddir.

20. yüzyılın büyük bölümünde genlerin, tıpkı bir ipteki boncuklar gibi, kromozomlar üzerinde bir doğrusal düzende dizili, sabit yapılar olduğu kabul ediliyordu. 1940'ların sonlarında Barbara McClintock, bazı genlerin hareketli olabileceğini keşfettiğinde, genlerin ne yapabileceğine dair mevcut kabullere meydan okudu.

Barbara McClintock, mısır üzerinde Ac/Ds sistemi olarak bilinen bir yöntemle çalıştı ki bu yöntemi de yine kendisi, alışılmadık bir fenotip ile standart genetik üreme deneyleri uygulayarak keşfetti. McClintock, bu deneyler sayesinde, kırılmanın mısır kromozomlarında belirli bölgelerde meydana geldiğini fark etti. Keşfettiği ilk transpoze edilebilir element, kromozom kırılmasının olduğu bir yerdi ve McClintock bunu "ayrılma" (Ds) olarak adlandırdı.

McClintock bazı transpozon elementlerin otonom olarak "zıplayabildiğini" bulsa da, Ds'lerin hareketlerinin "aktivatör" (Ac) adı verilen otonom bir eleman tarafından düzenlendiğini ve bu elemanın kendi transpozisyonunu da teşvik edebildiğini fark etti. McClintock bununla birlikte, Ds'nin fenotipik etkisinin Ac adını verdiği başka bir elementin varlığına bağlı olduğunu göstermek için ek deneyler de yaptı. Daha ileri deneyler Ds'nin sadece kromozomları kırmadığını, aynı zamanda bir kromozomal konumdan diğerine hareket edebildiğini gösterdi.

McClintock'un Ac/Ds sistemini keşfetmesinden yıllar sonra, bilim insanları sonunda her iki TE'yi de çok daha fazla moleküler ayrıntıyla inceleyebildiler. Bugün, Ac elementlerinin yaklaşık 4 bin 500 baz çifti uzunluğunda olduğunu ve yapı olarak diğer DNA transpozonlarına benzediğini biliyoruz.

Transpozonları keşfetmesinin

ve devrim niteliğindeki sitogenetik araştırma tekniklerinin ötesinde Barbara McClintock aynı zamanda, epigenetiğin (DNA dizilerindeki değişikliklerden kaynaklanmayan gen ifadesindeki kalıtsal değişiklikler) temelini ortaya koyan ilk bilim insanıydı.

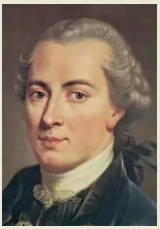
Barbara McClintock'un mısır üzerindeki araştırma ve deneyleriyle yürüttüğü çalışmalar sonucu transpozonları (zıplayan genler) keşfetmesi, bilim insanlarının kalıtımın genetik kalıpları hakkında düşünme biçimini değiştirdi. Öncü bilim insanının transpozonları keşfi başta bilim çevrelerinde kuşku ve eleştirilerle karşılansa da, zaman içinde yaygın biçimde kabul gördü ve McClintock'a 1983 yılında Nobel Ödülü verildi. McClintock bugün, (çığır açan sitogenetik tekniklerinin yanı sıra epigenetiğin temeline ilişkin teorisiyle de tanınmasıyla birlikte) hem transpozonların keşfi hem de genetik alanına yaptığı diğer katkılardan dolayı modern genetikteki öncü figürlerden biri olarak görülmektedir. •

Öncü bilim insanının transpozonları keşfi başta bilim çevrelerinde kuşku ve eleştirilerle karşılansa da, zaman içinde yaygın biçimde kabul gördü ve McClintock'a 1983 yılında Nobel Ödülü verildi.

Genetik olarak özdeş hücrelerde mitoz bölünme sırasında gen ekspresyonu ya da genomik baskının gerçekleştiğini öne süren McClintock, bu teorisini DNA'nın moleküler yapısı henüz tam anlamıyla ortaya çıkmadan önce ifade etti. Bu teori aslında epigenetiğin temeliydi fakat epigenetiğin bilimsel bir alan olarak resmen tanınması 40 yılı aşkın bir süre gerektirecekti.

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Çeviri kaynağı: "Barbara McClintock and the Discovery of Jumping Genes (Transposons)", 2008, Leslie Pray ve Kira Zhaurova, nature.com

"Bizler sırlarla dolu bir evrende bir rüyanın rüyasını görmekteyiz. Gerçekte bildiğimiz hiçbir şey yoktur. Bildiğimizi sandığımız şey sadece olaylardır. O olaylar ki, bilmediğimiz bir objeyle asla bilemeyeceğimiz bir sujenin birbirlerine olan ilgisinden doğmuştur.

- Immanuel Kant

Demir Aytaç

“Bir soğan, ziyafet sofrasından daha iyidir!”

TED Ankara Koleji’nde 1970’li yılların başı… Lise 1. sınıftayım. O yıllarda eğitimde edebiyatın ağırlıklı bir yeri vardı; haftada dört saat edebiyat, iki saat de kompozisyon dersi alıyorduk. Her ikisine de aynı öğretmen girerdi. Kompozisyon dersinde güzel yazı ve ifade üzerinde durulur, çeşitli konularda düz yazı metinleri kaleme almamız istenirdi.

Öğretmenimiz bu dersi bizler için çok zevkli hale getirmişti, hepimiz o saatleri heyecanla beklerdik. Hiç unutmam bir keresinde, elinde tebeşir kara tahtanın önüne geçmiş, bizlere aklımıza ilk gelen kelimeleri sormuştu:

“Hurşit, sen bir kelime söyle.”

“Ev.”

“Serap, sen bir kelime söyle.”

“Fırtına.”

“Gülay, sen bir kelime söyle.”

“Çanta.”

Böyle sora sora, tahtaya on kelime yazmış, sonra da bizden bu on kelimeyi kullanacağımız anlam bütünlüğü olan bir kompozisyon yazmamızı istemişti. “Kelimeyi kullandığınız zaman altını çizin,” diye bizi uyarmayı da unutmamıştı. Hepimiz 45 dakikada metinlerimizi

tamamlamıştık. Hocamız bir sonraki derse yaratıcılığımızdan ötürü bizleri tebrik ederek başlamış, seçtiği bazı metinleri de örnek olarak yüksek sesle okutmuştu.

***

Bir başka kompozisyon dersimizde ise, bizleri başka bir sürpriz bekliyordu:

"Çocuklar, kâğıdı kalemi çıkarın; adınızı, soyadınızı ve numaranızı yazın. Şimdi size bir pasaj okuyacağım, satır satır siz de aynısını kâğıda aktaracaksınız."

Sonra da her zamanki o güzel diksiyonu ve Türkçesiyle metni bize dikte ettirmişti.

Metin şöyelydi:

"Huysuz, hırçın bir kocakarı varmış, günün birinde ölmüş. Ömründe küçük bir hayır bile yapmamış. Şeytanlar kaptıkları gibi ateş gölüne fırlatmışlar onu. Koruyucu meleği ise durmuş, düşünüyormuş: Ah yaptığı bir iyiliği anımsasam da Tanrı'ya söylesem. Anımsamış sonunda, söylemiş Tanrı'ya: Bir gün bostanından bir baş soğan koparıp dilenciye vermişti. Tanrı şöyle yanıt vermiş: O soğanı al, göldeki kocakarıya uzat, ucundan tutup oradan kurtulmaya çalışsın, başarırsa varsın cennete girsin, soğan koparsa şimdi bulunduğu yerde kalacak kocakarı. Melek kocakarının yanına koşmuş, soğanı uzatmış: Tut ucundan, kadın, tut da oradan kurtulmaya çalış. Melek yavaş yavaş dikkatlice çekiyormuş onu gölden, yarı beline dek çekmiş ki!.."

Öğretmenimiz okurken birdenbire durmuştu. Sıra bizdeydi; hikâyenin devamını biz yazacaktık.

Hepimiz kendimizce bir şeyler karalamıştık, ancak hiç birimiz metnin devamını doğru tahmin edememiştik.

Bir sonraki ders, sınıfta bizim yazdıklarımızı arkadaşlarımıza okutmuş ve sonunda kendisi metnin devamını paylaşmıştı. Metnin devamı şu şekildeydi:

"Göldeki öbür günahkarlar görmüşler onu, kurtulmak için kocakarının eteğine yapışmışlar. Ne var ki, kocakarı hain olduğu için tekmelemeye başlamış onları: 'Beni çekiyor yukarı, sizi değil; soğan benimdi, sizin değil.' Bunu söyler söylemez soğan kopuvermiş. Kocakarı da gene göle düşmüş, o gün bugündür yanarmış orada. Melek ağlayarak uzaklaşmış yanından."

Yıllar sonra, dünya edebiyatının en güzel romanlarından birisi olan Karamazov Kardeşleri okurken, bu

hikâyeyle karşılaştığımda çok şaşırdım. Demek ki, ben Dostoyevski ve ünlü romanıyla, farkında olmadan, lise 1. sınıfta, edebiyat öğretmenim sayesinde tanışmıştım.

***

Rus edebiyatı dünya üniversitelerinde hem öğretim üyelerinin hem araştırmacıların hem de öğrencilerin ilgisini çeken alanların başında geliyor. Profesör Gary Saul Morson'un Rus edebiyatçılarını incelediği dersler bu ilginin en önemli göstergelerinden biri kanımca. Morson'un Northwestern Üniversitesi amfilerinde ünlü Rus yazarlarının romanları üzerine devamlı olarak verdiği dersler dersler, her yıl yüzlerce öğrencinin ilgi odağı oluyor. Geçtiğimiz yıl bu derslerden birine bizzat katıldım. Karamazov Kardeşler'in işlendiği bu derste, Morson bu soğan hikâyesi üzerinde durdu:

"Bu hikâyenin iki ahlaki değeri var:

Demir Aytaç Prof. Gary Saul Morson

1-En küçük bir iyilik eylemi bile büyük farklar yaratabilir. Hayat tahmin edileceği üzere ve Dostoyevski'nın de bize öğretmekte olduğu

2006 yılı Nobel Edebiyat Ödülü sahibi değerli yazarımız Orhan Pamuk, Karamazov Kardeşler romanı için,

Orhan Pamuk

"Bana göre geçen bin yılın kitabı Dostoyevski'nin Karamazov Kardeşleri'dir. Bu dünyada yaşamın, öteki insanlarla birlikte olmanın ve öteki dünyayı düşlemenin bütün sorunlarını, neredeyse ansiklopedik bir boyuta varan bir genişlik ve yürekten gelen böylesine sarsıcı bir yoğunlukta dramlaştırabilen bir başka kitap bilmiyorum. (…) Bu roman öylesine bir ahenk ve güçle gidip gelir ki; insan, okumanın verebileceği en büyük armağanı alır: Kendi hayat deneyimimizin de insanoğlunun deneyiminin bir parçası olduğunu derinden hissetmek."

Rus edebiyatı ve Dostoyevski konusunda otorite kabul edilen Prof. Victor Terras ise, Karamazov Kardeşler'I "Temiz kalbin, akıllı insana üstün gelmesinin romanı" olarak tanımlıyor.

Hocam, Prof. Gary Saul Morson'a göre de, "Dostoyevski'nin Karamazov Kardeşler romanı, bugüne kadar yazılmış en iyi roman olabilir."

Dostoyevski yaşamı boyunca maddi sıkıntı çekiyor. Onun için romanlarının bir çoğunu, taslak hazırlığı yapamadan, alacağı avansı düşünerek acele ile yazmak zorunda kalıyor. Bunun bir istisnası, son romanı Karamazov Kardeşler'dir. O dönemde Dostoyevski'nin göreceli olarak maddi durumu iyi ve bu romanı taslak hazırlayarak, aceleye getirmeden yazabiliyor.

Türkçe tercümelerde yer almayan, detaylı İçerikler Tablosu bile, taslağın ne kadar detaylı düşünüldüğünü gösteriyor. Bölüm bölüm okudukça olay örgüsü gelişiyor, adeta şiir gibi de okunuyor.

gibi, devasa büyük konular değil, basit soğanlar içermekte.

2- Bizler, her birimiz, hayatımızı yeniden şekillendirme ve nadiren de olsa en iyi davranışlarımızla özdeşleşmeyi seçme gücüne sahibiz! Bu yaşlı kadın bu seçeneğe sahipti, kurtulabilirdi. Ama en kötü haliyle özdeşleşmeyi seçti."

Morson dersinin bu bölümünü ve vermek istediği mesajı espirili bir şekilde tamamlamıştı: "Bazen bir soğan, ziyafet sofrasından daha iyidir!"

***

Soğan öyküsü, romanda kasabada kötü repütasyonu olan Grushenka ile, yazara göre romanın baş kahramanı Alyoşa arasında geçiyor.

Karamazov Kardeşler'in en genci, 20 yaşındaki Alyosha diğer kardeşlerinin aksine, babasından izin alarak, manastır yaşamını seçiyor. Dostoyevski'nin anlatımıyla, "Onu manastır hayatına hayran bırakan, orada karşılaştığı ve kanısınca, olağanüstü bir insan olan manastırımızın ünlü Staretzi, Zosima" idi.

O dönem Rusya'sında, "ihtiyar, dede, tarikat babalığı" anlamı taşıyan Staretzilerin sayısı çok azalmıştı. Yine Dostoyevski'nin anlatımıyla, "Alyosha, Staretz Zosima'nın tam etkisi altındaydı. Onunla aynı hücrede kalıyor, manastırda yatıp kalktığı halde manastırla resmi bağlantısı yoktu, dilediği yere çıkıp günlerce dışarıda kalabiliyordu."

Alyosha, Staretz Zosima'nın görüş gücünden herkese hayranlıkla söz eder. Gerçekten de, kasaba halkı ve çok uzaklardan gelenler, Staretz Zosima'ya içlerini döker, endişelerini paylaşır ve ondan, deva bekler, öğüt alırlardı.

Ziyaretine gelen, inançsızlık acısı çeken kadınlardan biri ile arasında geçen konuşma şöyleydi:

"Neyiniz var?"

"İnançsızlık acısı çekiyorum."

"Tanrı'ya mı inanmıyorsunuz?"

"Ölüm ötesindeki hayat bana korku, dehşet veriyor. Kime başvuracağımı bilemiyorum. Ben ancak çocukken hiçbir şey düşünmeden, körü körüne inanırdım. Şimdi nasıl, neyle bir kanıt bulabilirim? Bir kanıt, inandırıcı bir kanıt arıyorum."

"Şüphesiz çok acı. Fakat kanıtlanması imkansız; tecrübeyle

aklınıza yatabilir."

"Nasıl? Ne şekilde?"

"Yararlı bir sevgiyle… Yakınlarınızı hep artan bir çabayla sevmeyi deneyin. İçinizdeki sevgi çoğaldıkça Tanrının varlığına da, ruhun ölmezliğine de aklınız yatmaya başlar. Yakınlarınızı sevmekte tam bir nefis feragatine varabilirseniz, inanırsanız, ruhunuz artık hiçbir şüpheyle kararmaz. Bu denenmiştir, tartışmasız böyledir."

***

"...Yakınlarınızı hep artan bir çabayla sevmeyi deneyin. İçinizdeki sevgi çoğaldıkça Tanrı'nın varlığına da, ruhun ölmezliğine de aklınız yatmaya başlar. Yakınlarınızı sevmekte tam bir nefis feragatine varabilirseniz, inanırsanız, ruhunuz artık hiçbir şüpheyle kararmaz. Bu denenmiştir, tartışmasız böyledir."

Alyoşa'nın kriz anı, Staretz Zosima öldüğünde gerçekleşir. Kasabada onun azizliğine inananlar, geleneksel mucizeyi beklemektedirler. Bu mucizeye göre, ölüm sonrası Zosima'nın bedeni çürümek yerine hoş bir koku yayacaktır. Ancak, Staretz Zosima öldüğünde, tam aksine bedeni normalden daha önce kokmaya başlamış, ve Alyoşa'nın tüm inancı sarsılmıştı.

Bu skandalı öğrenen, Staretz Zosima'yı manastırda sık sık ziyaret eden ve inancı konusunda ona danışmakta olan, absürt karakter Madam Haklokova, ölümü sonrası, mucize gerçekleşmediğinde, Staretz Zosima için, "Ondan asla böyle bir davranış beklemezdim," diyecekti. Prof. Morson, "Kullandığı kelime tam da budur: 'Davranış.' Sanki bir ceset nasıl çürüyeceğini seçebilirmiş gibi!" diyerek dikkatimizi çekmişti.

Alyoşa bu beklenmedik durum karşısında, çaresizlik içinde isyan ediyor. Adeta, inancını yitiriyor. Uzun zamandır Alyoşa'nın, bir zaaf anını bekleyen ve başarısız olduğunu görmek isteyen Rakitin de onu ünlü Gruşenka'ya götürüyor.

Gruşenka, ağızdan ağıza dolaşan söylentilere göre, 17 yaşında bir subay tarafından iğfal edilmiş, sonrasında da hemen bırakıldığı için sefillik ve rezalet içinde kalmıştı. Daha sonraları, koruyucusu konumundaki bir kişi tarafından kasabada bir eve yerleştirilmiş ve dört yılda, "doğru – eğri yoldan bir servet sahibi" olarak, bir Rus dilberine dönüşmüştü.

Ancak o gün, Grushenka da telaşlıydı. O sabah subayından bir mektup almıştı; Gruşenka'yı götürmek için yola çıkmıştı. Gruşenka şık giyinmiş, subaydan gelecek haberi

beklemekteydi.

Rakitin işte böyle bir ortamda, Alyosha ile Gruşenka'yı buluşturuyordu.

***

Gruşenka, hoş bir sohbetin ardından sonra, neşeli bir gülümsemeyle Alyoşa'ya cilve yapmaya başlıyor. Uzun zamandır onu düşündüğünü ve Rakitin'e onu kendisine getirmesini söylediğini ve gelmesine çok sevindiğini söylüyor. Sonra da, ani bir sıçramayla "Şımarık bir kedi gibi nazlı bir hareketle, gülerek," Alyoşa'nın kucağına oturuyor ve "Gör nasıl neşelendireceğim seni, sofu çocuğum benim! Kızmıyorsun ya kucağında oturmama, darılmıyorsun değil mi? İstemiyorsan hemen kalkarım," cümleleri ile onu baştan çıkarmaya çalışıyor.

Alyosha, Gruşenka'nın "lstemiyorsan hemen kalkarım," dediğini duyduğu halde, dilini yutmuş gibi yanıt veremiyor.

Kitapta anlatıcı, Alyosha'nın duygularını okuyucusuyla şöyle paylaşıyor:

"O anda ruhsal durumunu tam olarak inceleyebilseydi, her çeşit kötülüğe, günaha karşı kalın bir zırh içinde olduğunu anlardı. Üstelik, ruhunda bu şuursuz karışıklık sürüyor, keder içini kemiriyordu ya, gene de yüreğinde, kendi kendine doğuveren yeni, tuhaf duyguya şaşmaktaydı: Bu kadın, bu 'ürkünç' kadın, eskiden bir kadını düşündüğünde ruhunu saran o dehşet verici duyguyu uyandırmamakla kalmamıştı içinde, tam tersine, en çok korktuğu, şimdi kucağında oturmuş, onu kucaklayan bu kadına karşı bambaşka bir duygu, olağanüstü, yüce, tertemiz bir merak doldurmuştu içini bir anda. Artık hiç korkmuyordu ondan, önemli olan, Alyoşa'yı şaşırtan buydu işte."

O esnada bu manzarayı haz ile seyretmekte olan Rakitin ise, şampanya kadehlerini doldurmaktaydı.

Alyoşa bir yudum aldıktan sonra sessiz ve gülümser ve "İçmesem daha iyi olacak!" diyerek kadehi bırakır. Gruşenka da ona eşlik eder. Rakitin ise Gruşenka'yla alay etmek için bu fırsatı kaçırmaz: "Oh, oh, bu ne düşkünlük Alyoşa'ya! Kucağında oturduğun da yetmedi demek! Hadi o kederli, ya senin neyin var?"

Aralarında şu diyalog geçer:

Gruşenka: "Ne oldu ki?"

Rakitin: "Zosima dedesi öldü bugün, kutsal Zosima dedesi."

O zamana kadar profesyonel davranmakta olan Gruşenka, Staretz Zosima'nın ölmesine çok şaşırır. Dindar bir tavırla haç çıkartır, "Tanrım benim haberim bile yoktu" diyerek Alyosha'nın kucağından özür dilercesine hemen kalkar.

Alyoşa gözlerinin içi gülerek hayretle ona bakar. Artık karşısında kendisine acıyan, bu kötü gününde ona iyi davranan, "Seven bir ruh"; başka bir Gruşenka görür ve ona "Kızkardeşim" diye hitap etmeye başlar.

Grushenka ise, Alyosha'nın kendisi için ifade ettiği güzel sözleri "Övme beni Alyoşa, iyi insan deme

benim için, kötüyüm ben, hainim; översen utandırırsın beni." diyerek bertaraf etmeye çalışır. Sonra da bu davranışını haklı göstermek istercesine soğan hikâyesini anlatır:

"Bir masaldır bu ama güzel bir masal. Şimdi benim mutfakta çalışan Matrena, daha ben çocukken anlatmıştı onu bana. Anlatayım da dinle."

Grushenka hikâyeyi, kendi ile ilişkilendirerek, "Ömrümde bir baş soğandan başka hiçbir sadaka vermedim," cümlesi ile sonlandırır.

Gruşenka aslında, çirkin niyetinden vazgeçerek, Alyosha'ya bir soğan vermişti: "Yaptığım bütün iyilik budur işte."

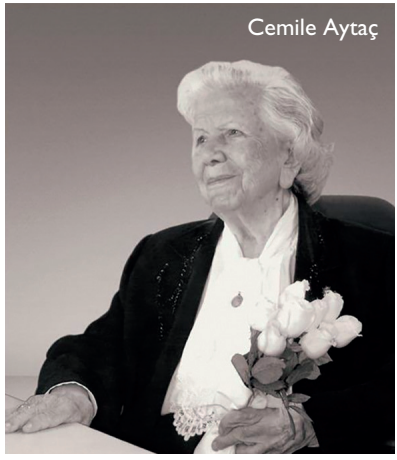
Aralarında geçen konuşma soğan hikâyesinin özüydü:

Gruşenka "Niçin daha önce gelmedin bana ruhum? Ömrümce hep seni bekledim. Senin gibi birinin gelip beni bağışlayacağını biliyordum. Bu iğrenç kadını da seven bir insanın çıkacağına inanıyordum!"

Alyosha: "Ne yaptım sana ki? Bir baş soğan verdim, küçük bir baş soğan, hepsi o kadar!

Karamazov Kardeşler romanında Alyosha ve Gruşenka, birbirlerine yardım eder. Birbirlerini dinler ve şefkat gösterirler. Birbirlerine birer soğan verirler.

Prof. Morson'a göre; "Burada verilmek istenen mesaj, başkalarının sorunlarını çözemesek bile, doğru ve samimi bir ilgi gösterebiliriz. Ama genelde insanlar bunu yapmaktan kaçınır."

Cemile Aytaç

***

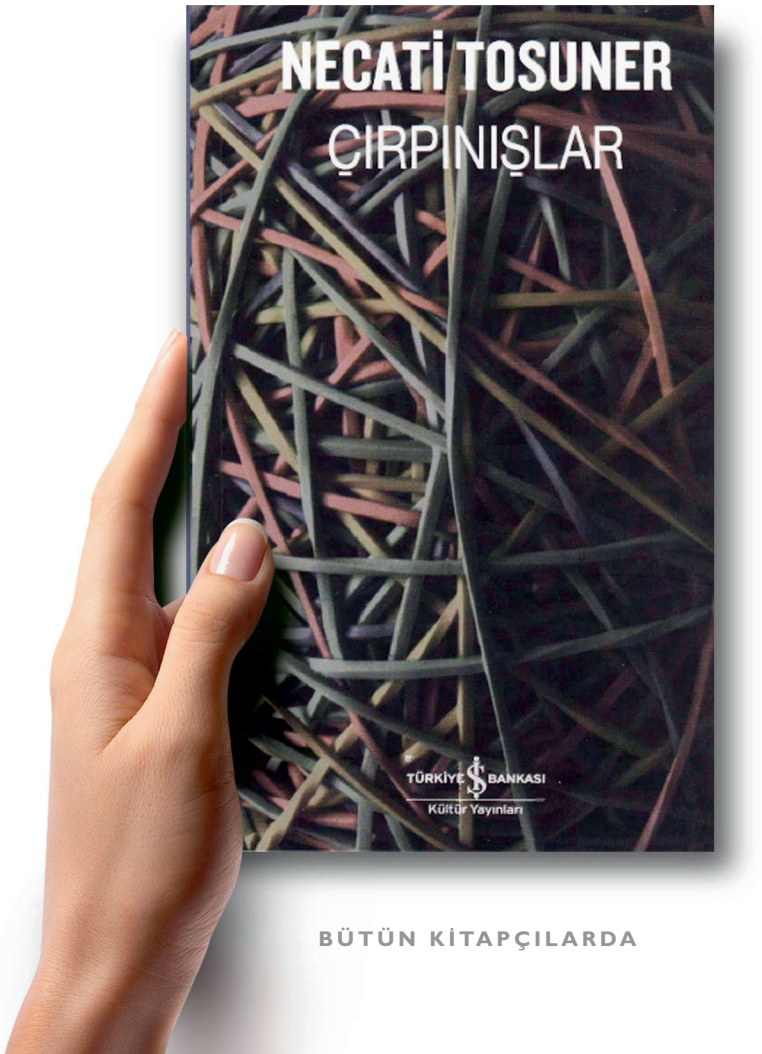
Yazımın sonuna bir not düşmek isterim. Lise 1. sınıf edebiyat öğretmenim, benim hayatta değer verdiğim, heyecanını duyduğum ve kendime ilke edindiğim bütün güzel duygu ve düşüncelerimin ilk sahibi, babaannem, rahmetli Cemile Aytaç'tır.

"Pederlerim ve hocalarım, bazen, "Cehennem nedir?" diye düşündüğüm olur. Bence cehennem, sevememekten doğan bir acıdır."

- Fyodor Mihailoviç Dostoyevski
(Karamazov Kardeşler)

Sen yoksun.
Ve ben, bir şeye yaramayı boşu boşuna bekleyen boş posta kutusu gibi tozlanıp duruyorum burada.

Şimdi: Üzünç.
Şimdi, geçmiş gitmiş bir trenin hiç de uzaklaşmak istemeyen o doyulmaz kokusu güzel güzel girmiş olsun aramıza.
Evet ama, niçin bir tren?..
Akasya ile tren kokusuna benziyor çünkü yoksunluk.
Kalmış akasya.
Gitmiş tren kokusu...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Durak

Op. Dr. Murat Molu

Sosyal Medya Bağımlılığı - SMB

Eskiden insanlar evde, sokakta, parkta, kamuya açık ya da kapalı alanlarda bir araya gelir, sohbet ve muhabbet ederlerdi. İnsanlar tokalaşır, yeri gelince sarılıp kucaklaşır, göz göze gelir, bazen diz dize oturarak yakınlaşır ve sosyalleşirdi. Telefon rehberleri, fihristler olur, insanların telefonları ve adresleri oraya kaydedilirdi. »

Hâlâ kullanılan kartvizitlikler var, modası geçmiş değil. Farklı tasarımlardaki kartlar kişinin ya da firmanın imajını belirliyor. Diğer taraftan, günümüzde sosyal medya (SM) denen uçsuz bucaksız bir dünyada cep telefonları, dizüstü bilgisayarlar, notebook ve minipad'ler ile dijital ortamda sanal olarak çok hızlı olarak görüntülü bile görüşülür oldu. Rahmetli büyüklerimiz bunları görseler / görebiliyorlarsa çok şaşarlardı sanırım. Amacına uygun olarak kullanıldığında iş, bilim, kültür ve spor alanlarında saymakla bitmeyen faydaları olmakla birlikte, sosyal medyada bağımlılık düzeyinde bağlı kalınması bir çok sorunu beraberinde getirmektedir.

Japonların çocuklar ve gençlerin internet bağımlılığı için kullandıkları bir kavram var; Hikikomori. Bu durum sosyal medyadan ziyade oyunları içeriyor. Toplumsal yaşamdan çekilerek, odaya kapanarak bilgisayar başında, münzevi bir hayat yaşama sebebi ile bu bağımlılığın depresyon ve sınırda kişilik bozukluğu gibi duygulanım bozukluğuna eşlik ettiği ve bir psikopatolojik durum olduğu kabul ediliyor. Oyunlar dışında, insanlar sanal ortamda sosyalleştiğini zannederken, tam tersine yalnızlaşırken uzaktan kumandalı tele-insana dönüştüğünün farkına varmıyor, ailesi ve yakın arkadaşlarıyla bile yüzyüze konuşmaz oluyor.

Japonların çocuklar ve gençlerin internet bağımlılığı için kullandıkları bir kavram var; **Hikikomori.** Bu durum sosyal medyadan ziyade oyunları içeriyor.

Sigara ve alkol bağımlılığı ile yarışır hale gelen bu durum, kişilerin çok zamanına mal olurken, sosyal medyada gezinmeler, yazışmalar ve konuşmalardan sonra kendilerini yorgun, bitkin hissettiklerini ve çıktıktan sonra daha mutlu ve huzurlu olduklarını söylemektedirler.

Bu nedenle ortaya çıkan

FOMO kavramı; (fear of missing out)(*) fırsatı kaçırma korkusu ile açıklanırken, sosyal medyada çok daha fazla bulunma kaygısına gayreti sonrası, paradoks yaratarak maalesef daha düşük bir yaşam kalitesi ve ruh haline sebep olmaktadır. Bu mecrada trol denilen olumsuz ve yanlış bilgiler paylaşarak insanları manipüle eden kişiler ve gruplara sıkça rastlanmaktadır. Mesajlarla yapılan taciz ve sanal ortam mobbingi ise tehlikeli boyutlara ulaşabilmektedir. Şirketlerin ve devletlerin istihbarat örgütlerinin dışında, terör örgütleri de zararlı ve sınırsız bir şekilde propaganda imkânlarını bu bağlamda kullanabilmektedirler. Tüm bu olumsuzluklar göz önüne alındığında, SM'da sınır koyamamak, zamanınızın büyük kısmını orada harcamak aile ve iş hayatınızı olumsuz etkilemektedir. Kısır döngü içinde yaşananan yalnızlık aynı zamanda insanı kendine de yabancılaştırmaktadır.

Sosyal medyadan bir süreliğine uzak kalmanın, kaçınmanın keyfini yaşamak JOMO diye adlandırılıyor

Bu nedenlerle, gereksiz uygulamalardan, zorunlu olunmayan topluluklardan kurtulmak iyi bir başlangıç olabilir. Sosyal medyanın cafcaflı ve albenisi olan çok renkli ortamından etkilenmemek tam mümkün olmasa da, ekran ayarlarında daha soluk tonlar kullanmak faydalı olabilir. Belirli saatlerde bilgisayarınızı kapalı tutmak, sürekli elektronik posta kontrolü yapmaktan vazgeçmek, gereksiz sanal gezintilere (surf) son vermek sizi bir nebze rahatlatacaktır. Ayrıca, spor yaparken, yemek ve dost sohbetlerinde iken ve yatak odanızda telefonunuzdan uzak durmak sizi hem daha huzurlu kılacaktır hem de ilişkilerinizde, sportif performansınızda ve uyku düzeninizde olumlu katkılara sebep olacaktır.

Sosyal medyadan bir süreliğine uzak kalmanın, kaçınmanın keyfini yaşamak JOMO diye adlandırılıyor (joy of missing out).(*) Haftanın bazı günlerini, hatta hafta sonlarını cep telefonsuz, bilgisayarsız geçirmek yalnız yaşam / yaşama anları, insanların mutluluk hormonlarının salınması ile paralel gitmektedir.

Yürüyüş yapmak, kitap okumak, müzik dinlemek, farklı hobiler edinmek, meditasyon eğitimlerine katılmak, sanal olmayan gerçek sosyal çevre ve doğa ile sizleri

başbaşa bırakacaktır. Sade, minimalist ve sosyal medyanın kargaşasından mümkün olduğunca uzak yaşam tarzı daha sağlıklı ve gerçek sosyal ilişkiler yaşamanızı sağlayacaktır. Böylelikle sanal ortamın sahteliğinden uzaklaşırken, kendinizi başkaları ile kıyaslamaktan vazgeçecek, ayrıca kendinize daha fazla yabancılaşmadan gerçek güleryüzlü dünyanıza döneceksiniz. Cenap Şahabettin'in dediği gibi " Hayat bir aynadır. Sen ona gülersen, o da sana güler."

Ayrıca sanal ortamda paylaşılan düşünceler, yazılan yazılar, yapılan konuşmalarda etik değerler, düşünce özgürlüğü ve hoşgörünün önemi unutulmamalıdır. Bu noktada, sınırların, etik değerlerin belirlenmesi ise güncelliğini korumaktadır ve hatta zorunluluğun ötesine geçmiştir. •

muratmolu@butundunya.com.tr

*Kaynakça: "Sosyal Medyaya Hayır De!", Chloe Ramsden, Çeviren: Ayşegül Gürsel, Pika Yayın.

TEŞEKKÜR

Başkent Üniversitesi Ankara Hastanemiz'de gecikmeden yapılan koroner anjio sonrası, geçirmiş olduğum başarılı by-pass ameliyatı için vesile olan, başta Sayın **Prof. Dr. Mehmet Haberal** Hocamız olmak üzere, **Prof. Dr. Ali Haberal** Hocamız'a **Prof. Dr. Haldun Müderrisoğlu**'na, **Prof. Dr. Alp Aydınalp**'e, **Prof. Dr. Atilla Sezgin**'e, İstanbul Hastanemiz'deki kontrollerimi yapan **Prof. Dr. Vedat Bakuy**'a ve ailem olarak gördüğüm bu güzel camiada emeği geçen herkese teşekkür ederim.

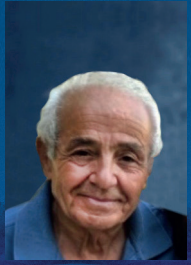
Op. Dr. Murat Molu

Sosyal Medya (SM) Sözlüğü:

Hashtag: (#) işareti belirli bir kelimenin önüne getirilerek etkileşime geçmek için kullanılır.
DM: Sosyal medya platformlarında mesajlar anlamına gelmektedir.
Like: Beğeni anlamında kullanılmaktadır.
İnfluencer: Bir markayı, hizmeti, ürünü ya da kampanyayı SM'da tanıtan kişidir.
BİO: Kişiye ya da markaya ait biyografidir.
Story: SM platformlarında kullanıcıların 15 saniyeye kadar olan video veya slaytlarını paylaşmalarıdır.
Post: Bu kavram SM'da paylaşılan tüm gönderiler için kullanılır.
Follower: Bir hesabı veya kullanıcıyı takip eden kişilerdir.
Tag: Etiketleme, bir kullanıcı veya kişiyi gönderide işaretlemektir.
Viral: SM'da hızla yayılan, çok ilgi gören içerik, reklam, kampanya ve videolar için kullanılır.

Kabuklarınızı Kırın

Olay, 1940 yılının Temmuz ayında yaşanmıştır.

Rauf İnan, Çifteler'e müdürlük önerisini aldıktan sonra gecikmeden Manisa'ya dönmüş, kısa ve geçici bir süre için eşini Manisa'da bırakıp Çifteler'e doğru yola çıkmıştı. Yönetimi devraldığında ilk iş olarak bir durum saptaması yapmıştı: *"Çifteler Köy Enstitüsü'nün bina ve arazileri, aralarında 10 km uzaklık bulunan Hamidiye ve Mahmudiye köylerindeydi. Hamidiye'de 50 metre uzunluğunda üç katlı ana binadan başka yeni yapılmış geniş bir tavla, yapıcılık, marangozluk, demircilik işlikleri, ikisi yapılıp bitmiş, ikisi de bitmekte olan 4 öğretmen konutu, birkaç yıl önce yapılmış bir eğitmenli okul binası bulunuyordu.* »

Çifteler Köy Enstitüsü öğrencilerinin yaptığı 1. Okul Binası

Mahmudiye'de işlikler, caminin yanında, onun bölümlerinden olan büyükçe üç odadaydı. Enstitüye alınmış ve alınmakta olan öğrenciler Eskişehir, Ankara, Afyon, Kütahya ve Konya illerindendi.[1] *Bu iller, Enstitünün kesimi idi. Hamidiye'de Köy Öğretmen Okulu'nun 2. ve 3. sınıflarına geçmiş 120 kadar öğrenci, Mahmudiye'de de 45 kadar yatılı ilkokul son sınıf öğrencisi vardı."*

Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü Rauf İnan

Rauf İnan Mahmudiye'yi bir yıl önce ziyaret etmiş, oradaki öğretmenlerin durumlarını incelemiş, hangi evlerde hangi koşullarda kaldıkları konusunda bir fikir edinmişti. Gerek Mahmudiye'de gerek Hamidiye'de oturacak ev bulmak kolay değildi. Var olan öğretmen konutları gereksinimi karşılamaktan uzaktı. Durumu bildiğinden eşini ve çocuklarını Çifteler'e getirmemişti. Önceki Müdür Remzi Özyürek'in oturduğu eve epeyce bir zamandır ev aramakta olan bir öğretmen geçmişti.

Uzun arayışlardan sonra Mahmudiye'de bir yanı yıkık bir ev kiralayarak eşini ve çocukları getirip oraya yerleşmişlerdi.[2]

Temmuz sıcakları iyiden iyiye bunaltmaya başlamıştı. Rauf İnan nedenini tam olarak bilemediği bir iç sıkıntısı içindeydi. Tüm ülke gibi enstitüler de zor günler yaşıyordu. Büyük bir savaş sınırlarımızın bitişiğinde sürüp gidiyordu. Çifteler Köy Enstitüsü maddî sıkıntılar içinde boğuluyordu. Tüm bunları düşünmek başını da ağrıtmıştı. Biraz hava alırsa belki açılabilirdi. Dışarı, kapının önüne çıktı.

Gerindi. Açık hava iyi gelmişti sanki. Biraz açılır gibi oldu. Saatine kaydı gözü. Çevreye bakınırken bir öğrenciye takıldı bakışları. Öyle ağır aksak yürüyordu ki garipsedi. Öğrenci demircilik işliğinden çıkmış, santral binasına doğru yol alıyordu. Daha doğrusu yol almıyordu da sanki ayak sürüyordu. İzlemeyi sürdürdü. Öğrenci santral binasına ulaştığında yeniden baktı saatine. Evet, biraz önce de bakmıştı. Aradan dört dakika geçmişti. İşlikle santral binası arasındaki yolu dört dakikada yürümüştü o yaştaki bir delikanlı. Üşenmedi Rauf İnan, aynı yolu bir de kendi yürüdü. Öyle koşturarak falan değil, normal adımlarla yarım dakikada ulaştı işlikten santrale. Neydi bu çocuğun sorunu? Kişisel bir şey miydi, yoksa genel bir sorun muydu? Buldu öğrenciyi:

"Hasta mısın?"

"Hayır direktorum."

"Bacakların mı ağrıyor?"

"Hayır direktorum."

"Peki, niçin ağır ağır yürüyorsun?"

"Acele edecek bir vaziyet yok da onun için."

"Yani zaman çok, iş yok diyorsun."

...

Manisa Millî Eğitim Müdürlüğünü bırakıp Çifteler'e "direktör" olarak geleli daha birkaç ay olmuştu. İşi sıkı tutmalıydı ilk baştan.

Öğrencilerde gördüğü gevşekliğin, uyuşukluğun önüne geçmeliydi. "Gençlik bu kadar uyuşuk olursa, memleket batar." diye düşündü içinden. Cumartesi günüydü. Bayrak töreninden sonra merdiven sahanlığına çıktı.

"Arkadaşlar!" diye başladı sözlerine.

Öğretmenler ve öğrenciler dikkat kesildiler. Cumartesi konuşmalarından tüm okul personeli çok yararlanıyordu açıkçası. İple çekiyorlardı cumartesi günlerini. *"Acaba bu hafta neler diyecek?"* diye geçirdi içinden Talip. Dersten iyi geliyordu ona müdürün konuşmaları. Gözünü müdüründen ayırmadan kulağını verdi ona. Rauf İnan, yutkunarak gırtlağını temizledikten sonra girdi konuya:

"Ünlü bir ilim adamı, aynı zamanda bir yazar, Halep demiryolu boyunca Arabistan'dan Almanya'ya kadar bir yolculuk yapmış." dedi. *"Sonra tren penceresinden gördüklerini olduğu gibi yazmış. Arabistan'da insanları, ağaç gölgelerinde, boylu boyunca yatmış, horul horul uyuyorlarken görmüş.*

Suriye'ye doğru bakmış ki insanlar oturmuşlar, yüzlerinde bir tembellik, bir miskinlik... Anadolu'da insanların uyumadıklarını, oturmadıklarını, ayakta olduklarını ama gene tembel ve isteksiz olduklarını, gidecekleri yere sallana sallana gittiklerini belirlemiş.

Tren, Bulgaristan'a girmiş. Yazar, insanların yürüyüşünün değiştiğini fark etmiş. İnsanların yürüyüşünde bir canlılık olduğunu görmüş.

Çifteler'e yeni kayıt olan öğrenciler öğretmenleriyle

Avusturya' ya geldiklerinde insanların hareketlerindeki gözle görülür canlılığa şahit olmuş.

Hele Almanya' da insanlar yürümüyorlar, sanki koşuyorlarmış. Hatta öyle ki yürüyen, döner merdivenler yapmışlar, gidecekleri yere bir an önce ulaşabilmek için bu merdivenlerden faydalanıyorlar.

İşte arkadaşlar, Arabistan' dan Almanya' ya doğru insanın görünüşü, medeniyetin yükselişi budur. Bir de kendimize bakalım. Biz ne yapıyoruz? Acelemiz var mı? Yoksa işi ağırdan mı alıyoruz? Uyuşuk muyuz, diri miyiz?"

"Uyuşuğuz, uyuşuğuz!"

"Üzerimize ölü toprağı serilmiş!"

"Tosbağadan farkımız yok!"

"Fakat arkadaşlar, biz ayakta uyuklayacak bir millet değiliz. Öyle olmamalıyız. Kanlı canlı, diri, dipdiri olmalıyız. Milletimize bu şahsiyeti kazandırmalıyız. Biz işte o zaman kalkınırız. Bu gerilikten ancak dipdiri olarak kurtuluruz.

Geçen gün gördüm, bir arkadaşınız demircilik işliğinden çıktı, santral binasına gidiyordu. Fakat nasıl bir gidiş! Adımımı atsam mı atmasam mı der gibi... Atsam ne olur, atmasam ne olur, der gibi... Süklüm püklüm, zavallı, aciz, sanki hasta! Saat tuttum. Tam dört dakikada vardı santrale. Oysa kaç metrelik yol ki işlikle santral arası? Ben yarım dakikada yürüdüm. Sizin gibi gençler, yarım dakikadan daha az zamanda kat eder bu arayı. Ama arkadaşınız yarım dakikalık yolu dört dakikada yürüdü.

"Avrupa'yla aramızı kapatmak için hızlı hızlı yürümek bile yetmez, koşmaktan başka çaremiz yok."

Böyle mi halledeceğiz meselelerimizi? Bu hızla mı faydamız olacak köylülerimize? Bu uyuşuklukla mı inkılâpları yayacağız memleket köşelerine?

Sadece yürürken değil, konuşurken, okurken, çalışırken, hatta yemek yerken, çabuk olacağız. Daha çabuk olacağız. Daha çabuk.

Biz Avrupa'dan tam iki yüz yıl gerideyiz arkadaşlar. Bu mesafeyi bu süratle mi kapatacağız? Avrupa'ya kavuşmak, onu geride bırakmak için yürümek yetmez, hele ağır aksak yürümek hiç mi hiç yetmez. Koşmalıyız, en öne geçmek için son sürat koşmalıyız!"

Öğrenciler tek bir ağızdan gür bir sesle bağırdılar:

"Koşacağız, durmak yok, koşacağız!.."

Rauf İnan her cumartesi bıkmadan usanmadan bu konu üzerinde kararlılıkla durdu. Bir süre sonra amacına ulaştı, bir enstitü ruhu, bir enstitülü kişiliği oluşmasını sağladı. Artık Çifteler'de mırın kırın konuşmak yasaktı. Herkes birbiriyle canlı, capcanlı konuşacaktı.

"Avrupa'yla aramızdaki açığı kapatmak için hızlı hızlı yürümek bile yetmez, koşmaktan başka çaremiz yok."

Hatta haklı olanlar bağıra bağıra konuşacaklardı. Boyun eğen, yalvaran miskin insan olmayacaklardı. Haklarını tırnaklarıyla koparıp alacaklardı. Kimseden korkmayacak, çekinmeyeceklerdi. Yüzyıllardır kula kul olmuş bir ulusun çocuklarıydılar. Ama artık kula kulluğu geride bırakacaklardı. Bundan kurtulacaklardı, bu kabuğu kıracaklardı. İnsanlar eşitti. Kimse kimseden üstün değildi. Bunu kafalarına bir iyice yerleştireceklerdi. Konuşmaları, davranışları, çalışmaları ona göre biçimlenecekti. Kendilerine güvenecekler ve güvenilir insan olacaklardı. •

• Talip Apaydın, Köy Enstitüsü Yılları, 1983, s. 47, 48.) (M. Rauf İnan, Bir Ömrün Öyküsü, 1988, s. 22, 23)

1. Bu illerin arasında Uşak da vardı. Ancak o tarihte Uşak, Kütahya'nın ilçesi olduğundan Enstitü kesimine giren iller arasında adı geçmemektedir.

2. Mahmudiye'de ve Hamidiye'de ne zaman yeni bir ev yapılsa ya da boşalsa orayı kiralamak işi öncelikle sırada bekleyen öğretmene bırakılıyordu. Rauf İnan da daha iyi bir eve taşınmak için sıranın kendisine gelmesini bekledi. Sıradaki öğretmenler zaman içinde uygun evlere yerleştiler. İlk uygun eve geçme sırası müdüre (Rauf İnan'a) geldiğinde ilkokul bölümünden bir öğretmen görevden ayrıldı, oturduğu ev boşaldı, müdür de o konuta yerleşme mutluluğuna kavuştu.

"Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefe, mutluluğa eriştirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin istikbalini yoğuran kültür ordusu. Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir, yücedir, verimlidir, saygıdeğerdir. Fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi diğerine üstün tutulur? Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de hayatîdir." (1923)

Mustafa Kemal

İLAHİ KOMEDYA

Dante, cehennemin girişinde Araf Dağı'nın yedi eteğinde ve Floransa'da, üstte cennet küresi, elinde İlahi Komedya'yı tutuyor. *Fresk: Michelino*

İtalyan ve dünya edebiyatının en önemli eserlerinden biri.

“ ‘Başkasının ekmeğinin ne denli tuzlu, başkasının merdiveninden çıkmanın ne denli zor olduğunu göreceksin.’

‘Geçmişteki mutluluğu anımsamak kadar büyük acı yoktur.’

‘Sana hepsinden ağır geleni, uçurumun içine beraber yuvarlanacağın fena ve budala insanlarla bir arada bulunmak olacak.’

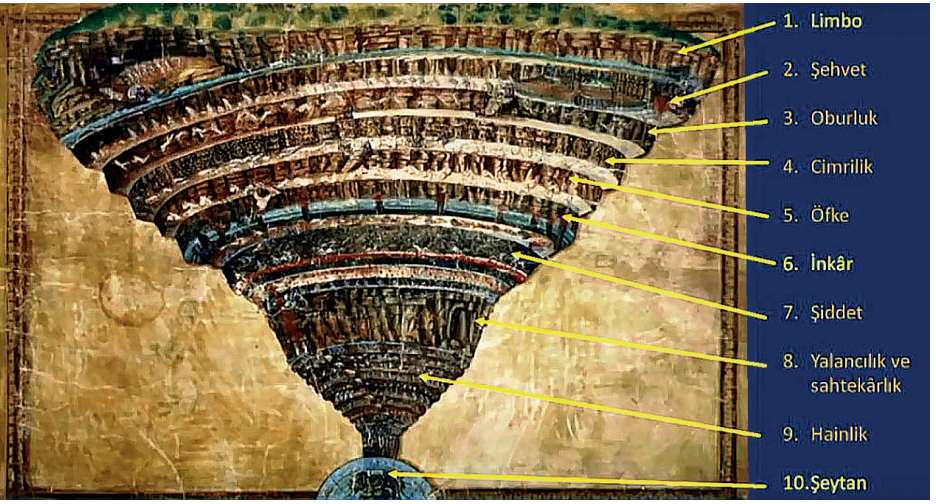
‘Ey sabır, bütün bu şeylere göz yumman için, sen ne kadar tahammüllüsün.’

‘Ruhunun dinleneceği bir iyilik tasarlar her insan ve onun peşinde koşar; ona erişmek için çaba harcar.’ ”

İlahi Komedya - Dante

İtalyan yazar ve politikacı Dante Alighieri 1265’te Floransa’da doğup, 1321’de sonsuzluğa göç etmiştir. En bilinen eseri, dünya edebiyat tarihinin en büyük eserlerinden biri İlahi Komedya’dır.

“Bu eser Cehennem, Araf ve Cennet isimlerinde üç bölümden oluşmuş ve Dante’nin Cehennem, Araf ve Cennet’e yaptığı hayalî bir seyahatin öyküsüdür. Dante’nin İlahi Komedya’sında anlatılan ışığı arayan her bireyin yapması gereken üç sembolik yolculuktur. Bu eser, baştan aşağı ezoterik bilgilerin sembolizm içinde verildiği bir yapıttır. Eserde yer alan doğaüstü dünyalara yolculuklar, “Eleusis” ve “Thebes” gizemlerine giriş törenlerini andırmaktadır. Hristiyan dogmalarına, Kabalacı simge ve sayıları cesurca uygulayarak, bu dogmalarda bulunan tüm mutlak »

Dante'nin cehennemi (Günahlar ve cehennemin katları)

değerleri inkâr eden gnostik özellikler göstermektedir."

"Cehenneme iniş" mitolojilerde ve masallarda işlenmiş önemli bir semboldür. Izdıraplı deneyimler geçirmek üzere "yeraltına iniş" olarak da ifade edilir. Cehennem adlı bölümünde Dante şöyle demektedir:

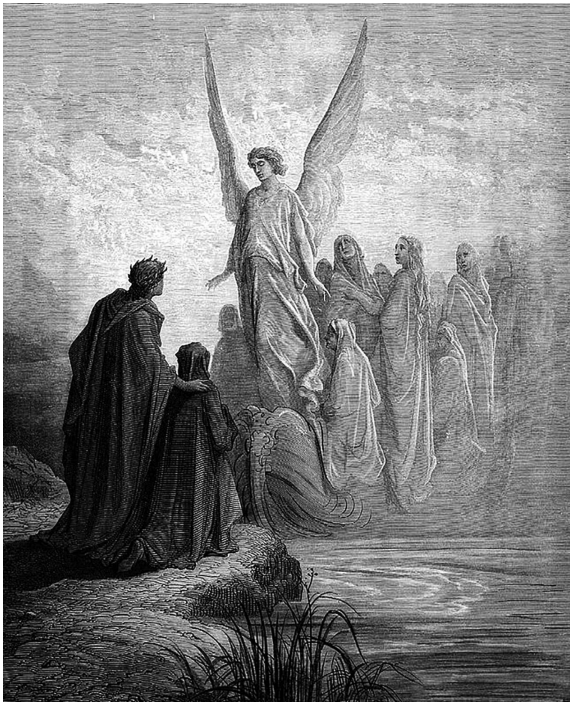
"Sağlıklı bir akla sahipseniz, şu tuhaf dizelerin arasında saklı öğretiyi kavrayınız."

Dante'nin yapıtındaki "cehenneme iniş" aslında inisiyasyonlarda yaşanan bir deneyimdir. Birçok kadim öğretide bu deneyimi yaşayan inisiye adayı, nefsanî ögelerden arınarak "yeniden doğuş" diye adlandırılan saf bilinç halini, yaşarken elde etme ayrıcalığına erişir. "Ayrıca kendi ile kendi içinde hesaplaşır ve kendini yeniden yaratarak yüzeye döner." Platon ve Orfe, "vicdani hesaplaşma" da denilen bu deneyimin ilk etabını, her insanın öldükten sonra zaten yaşayacağı "kendi kendini

Dante'nin yapıtındaki "cehenneme iniş" aslında inisiyasyonlarda yaşanan bir deneyimdir.
Birçok kadim öğretide bu deneyimi yaşayan inisiye adayı, nefsanî ögelerden arınarak "yeniden doğuş" diye adlandırılan saf bilinç halini, yaşarken elde etme ayrıcalığına erişir.

yargılama" ve kefaretini ödeme olarak betimler. Bu deneyim bazı ezoterik öğretilerde de 'Ejder'ini öldürme sembolüyle simgelenir."

Kişi, vicdani hesaplaşmasını yaptıktan, hatalarını ve geçmişini inceleyip değerlendirdikten sonra, doğmadan önceki temiz, saf şuur halini yeniden elde etmiş olacaktır. Arınan ve saflaşan birey, bir bakıma yeniden doğmuş olmaktadır. Geçmişiyle yüz yüze gelmek ve kendini gerçekleştirmesi için, ışığı arayanın derin bir trans haline girmesi gerekmektedir. Sarsıcı olan bu deneyim için, birey uzun bir süre yalnız başına bırakılmaktadır. Kişi kendi putlarını yıkar, zekâsını esaretten kurtarır, ayna ile yüzleşir ve kendini bilme sürecine girer. Her birey kendi yolunca farklı biçimde kendini gerçekleştirir. Sembolizmanın zenginliği de bu sebeptendir.

Dante - Araf betimlemesi / Gustave Dore

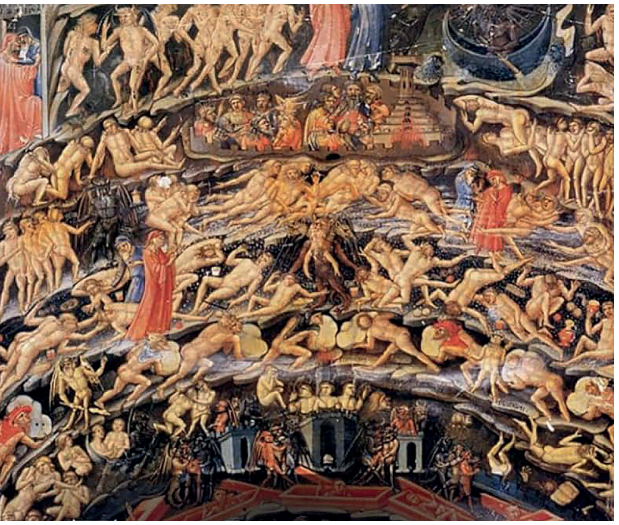
Ezoterik öğretilerde yön bellidir ancak "bu budur" şeklinde bir öğreti veya tebliğ yoktur. Arayışta olan içten dışa kendini yeniden tanımlar ve yaşarken değişir. Zaten bir kere kıvılcımı yanan birey, bir daha asla eskisi gibi olmayacaktır. Yaşamın kıymetini anlayacak ve kendi görevini üstlenip bu sorumluluğun gereğini yapacaktır.

Dante eserinde dünyadaki cennete giden yolda sırasıyla arınılması gereken günahları merdiven basamağı olarak nitelendirmiş ve şu şekilde sıraya koymuştur:

Gurur, kıskançlık, öfke, tembellik, açgözlülük, oburluk ve şehvet.

"Dördüncü kısım İlahi Komedya'nın Araf kısmında bulunmaktadır. Yani ana geçiş bölümüdür, vücudumuzda aşağıdan yukarı enerji merkezlerini düşünecek olursak boğaz bölümü bir köprü olarak düşünülebilinir."

"Hayat ağacı sembolizması Dante'nin İlahi Komedya eserinde de mevcuttur. Bu eserde değinilen cennetteki ağaç terstir. Dante, Cehennem çukurundan, başının ve ayaklarının yerlerini değiştirerek,

Dante: Cehennem

yani klasik öğretinin tam tersini uygulayarak kurtulmakta ve Şeytan'ı bir merdiven gibi kullanarak yeniden ışığa doğru yükselmektedir. İbranî tradisyonu olan Zohar'da ve Kabala'da, Türk ve İslam tradisyonlarında Tuba ağacı olarak, Hint tradisyonlarında Upanişadlar'da Brahma'nın tezahürü olan Aswattha ağacı olarak, Vedalar'da da ters yaşam ağaçları prensipten tezahüre doğru yoğunlaşmayı simgelemektedir. Yaşam ağacının kökleri yukarıda, dal ve yaprakları ise aşağıda olarak da tasvir edilmiştir ve tekâmül de, basitten karmaşığa bir merdiven silsilesi olarak yükselerek devam eder şekilde tasvir edilmiştir."

Cehenneme sırt çevirerek ondan kurtulabileceğini sanan kişiler cehennemden kurtulamayacaklardır. Cehennemin zincirlerinden ancak cehennemle yüz yüze gelme ve yüzleşme cesareti olanlar kurtulabileceklerdir. Ezoterik gelenekte cehennemde yanma sembolü de bu bağlamda değerlendirilir. Cehennem ateşinde yanma, bireyin olumsuz unsurlarından arınmasıdır, yani bireye zarar verici bir işlem değil, aksine yararına bir süreç betimlenmektedir.

"'Açgözlülük insanın doğasını aşağılayarak başka şeyler ararken, sevgi diğer her şeyi aşağılayarak insanı arar.'

'Her karanlık kendisini sonlandıracak şafağın tohumlarını içinde taşır.'

'Böyle bir aşk önceden görülmüş bir şey değildir.'

'Sana yetenden fazlasını isteme.'" **Dante**

Goethe ise şöyle diyor:

"Nedir ölümsüzlük?
Neden üzüyorsun bunca kendini?
Önce tanı kendi benliğini...
Bulamaz isen ölümsüzlüğü kendi özünde
Bil ki hoşnut etmez seni hiç kimse...
Tanımak mı istiyorsun ölümsüzlüğü?
Önce tanı her yönü ile ölümlüyü...
Kendine doğru ol, çevrene de
Özlemin şefkate yönelsin,
Yaşamın eyleme..." •

berkyuksel@butundunya.com.tr

Prometa
Necdet Pamir

Cumhuriyet Dönemi Başlarında Petrol Faaliyetlerimiz ③

Raman-8, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ticari petrol keşfi olarak tescil edilmiştir; ulusal petrol faaliyetlerimizde, sembolik ve çok onurlu tarihsel bir yeri vardır. Ancak bu "ticari" değerdeki ilk kuyunun öncesindeki adeta "yoktan var edilen" ulusal petrolcülük faaliyetleri olmasa, kuşkusuz Raman 8'de bu başarı elde edilemezdi. »

Nitekim, Raman sahasında bile (daha önce de mütevazı keşifler olmuştu), ilk keşif, Raman 1'de ve 20 Nisan 1940'ta, "matkabın petrole bulaşmış olduğunun görülmesiyle" gerçekleştirilmiştir. Bölgenin jeolojik etüdü, 1934'te başlatıldı; 1937 ve 1938'de devam edildi. 24 Temmuz 1939'da Raman Dağı'nda Raman-1 sondajına başlandı. Keşif (Raman 1), 1940'ta gerçekleşti.

Parasal sorunlar ve teknik olanaksızlıklar; inançla, yurt sevgisiyle ve o dönemde ulaşılabilen bilgi birikimiyle aşılabilmiş, Cumhuriyet'i kuran kadroların güveni ve desteğiyle de başarıya ulaşılabilmişti. Petrol İşleri Genel Müdürlüğü raporlarında (son yıllarda, madencilik faaliyetlerini de kapsayacak biçimde, MAPEG olarak yapılandırıldı), Cumhuriyet dönemi faaliyetlerinin 1954 yılına kadar olan dönem anlatılırken, şu bilgiler yer almaktadır: **"Bu devrede Hükümet, Türkiye sınırları içindeki petrol olanaklarını bizzat kendisi araştırmayı bir prensip olarak ele almıştır."**

Raman 8'de kuyunun üretime alınması için yapılan "kuyu tamamlama" işlemleri, 1945 yılı sonunu buldu. Depolama kapasitesinin yetersizliği nedeniyle, uzun süre üretim yapılamadı. **Gerekli yatırımlar yapılıp, dönemin Cumhurbaşkanı sayın İsmet İnönü'nün de Raman'a gelmesiyle, resmi olarak 3 Mart 1948'de üretime alındı.**

Raman 8'in yanı sıra, daha verimli bir kuyu olarak devreye giren Raman 9 ve 10'un lokasyon tespitlerini yapan Dr. Necdet Egeran[1], Raman 8'in ilk verimini, günde 5 ton[2] olarak vermektedir.[3] Sayın Egeran, "1948'de tamamlanan Raman 9'un günde 40-50 ton verimi olduğunu, daha sonra 12 tona düştüğünü; asitleme işlemi sonrasında 60 tonda sabitlendiğini" söylemektedir.

Bu noktada, 2017 yılında Bütün Dünya dergimiz için yazdığım "Raman-8 Kuyusu: Vefalı İhtiyar" başlıklı yazımdan bazı alıntılarla devam edelim: "Petrol Mühendisleri Odası Başkanlığı görevim sırasında (1990-94); zorlu bir eğitim, çalışma ve çoğu zaman büyük özveri gerektiren petrolcülük faaliyetlerinin, kamuoyunda bilinirliğini arttırmak, bu tarihi değerdeki keşifte emeği geçenleri; hayatta iseler bir araya getirmek, değilse anmak amaçlarıyla bir çalışma başlattık.

Özellikle MTA Genel Müdürlüğü arşivlerinde yaptığımız araştırmalarımıza göre; Raman keşfinin yapıldığı dönemde MTA Genel Müdürü, sayın İhsan Ruhi Berent'ti. Kuyunun lokasyonunu, Jeolog Dr. Necdet Egeran vermişti. Sondajı yöneten, iki petrol mühendisi vardı: Hulusi Berilgen ve Abdurrahman Durukal. Atatürk'ün talimatı ile MTA'nın Avrupa ve ABD'ye "talebe" göndermesi kararı alınmış; onun vefatından sonra 1939 yılında açılan sınavı, Abdurrahman Durukal birincilikle, Hulusi Berilgen ikincilikle kazanmışlardı.[4]

Raman keşfi sırasında, ekipte

jeofizik mühendisi yoktu. (İlk Türk sismik ekibi, 1947'nin yaz aylarında kurulmuştu,[5])

Araştırmamız sırasında, o dönemi yaşayan deneyimli meslektaşlarımıza, "Baş sondörlerimiz kimdi?" diye sorduğumuzda, "O yıllarda baş sondörlüğü Amerikalılar'ın yaptığı ve yanlarındaki Türk işçilerin hem yardım etmeye hem de faaliyetleri öğrenmeye çalıştıkları" söylendi. Amerikalılar bir süre sonra ülkelerine dönünce, kamp şefi Abdurrahman Durukal, Raman Sahası baş sondörlüğüne, işçilerden Muhittin Eren'i, Garzan sahasına da Yusuf Öney'i getirmişti. Sayın Öney ve Eren, sonraki yıllarda, TPAO tarihinin efsane isimleri arasında yerlerini aldılar."

MTA Bursu ile 1939'da yurt dışına gönderilen öğrenciler: (Soldan sağa) Hulusi Berilgen, Adnan Küçükçetin, Turgut Uluğ, Reşit Yonca ve Abdurrahman Durukal

Muhittin Eren, kendisiyle yapılan söyleşide,[6] şunları söylüyor: "Bir kule, iki kule, üç kule derken; biz işi iyice öğrendik. İşi biz yapıyorduk. Yabancılar tıkır tıkır paralarını alıp, başımıza dahi gelmiyorlardı. Yeni sondajlar ortaya çıkınca, artık yabancılara gerek kalmadığını, diğer arkadaşlarla (bunlardan biri de Hasan Hüseyin Ural) beraber karar alıp ortak bir mektup imzalayarak, zamanın yöneticilerine bildirdik. 'Bu işi biz yaparız, yabancılara boşu boşuna para verilmesin' dedik. Biraz bekledik ama amacımıza ulaştık. Artık sondajların işçiliğini biz yürütüyorduk. Daha ne gerek vardı yabancılara?"

Yeniden üretimde sıkıntıların yaşandığı günlere dönelim: Raman 8 ve Raman 9 kuyularının üretimleri, bir süre sonra azaldı. Kulenin sorumluluğunu üstlenen ekip, üretimi arttırabilmek için asitleme yapılmasına karar verdi. Ankara'da bir kısım zevat, bu faaliyetlere, teknik ve/veya ekonomik gerekçeler öne sürerek karşı çıkıyorlardı.

Abdurrahman Durukal anlatıyor: "ABD'den 1945 Temmuz'unda döndüğüm zaman, Raman 8'in sondajı 372 metre derinlikte durmuştu. Kuyuda eski bir Alman sondaj makinesi var. Kullanışı çok güç. Vitesi değiştirmek için 3 kişinin çekmesi

Fotoğraflar, İhsan Ruhi Berent'in arşivinden. 1966'da el yazısı ile alınan notlar da ona ait. Sağ üst köşedeki not: *"Petrol arama ve işletme idaresine ilk aldığım işçiler -Bugünün baş sondörleri. Yüzlerce işçi arasında (1966) yalnız bunlar sebatla, gönülle kaldılar."*

lazım. Biri Yusuf Öney, diğeri Muhittin Eren. Biri kolu çekiyor, öbürü başka kolu, diğeri pedala basıyor! 1372 metrede kuyuyu bitirdik. Boruları indirdik. Testleri yaptık. Neticede günde 4,5-5,5 ton petrol verdi. Petrolü tanklara koyuyoruz; kullanacak yer yok tabi o zaman. Bir süre üretime devam ettik. Bu arada "Çıkan miktarın ekonomik olmadığı, Raman Dağı'nda petrol aramanın manası olmadığı" gibi bazı fikirler de ortaya atıldı.

İhsan ve Necdet beylerle ve genç jeologların iştirakiyle bir toplantı yapıldı. Bizim İhsan bey o zamanki kovboy havasıyla 'Raman'da bir kuyu daha açılacak' dedi ve yumruğunu şiddetle masaya vurdu. Necdet bey 15-20 gün odaya kapandı. Raman'ın jeolojisini çıkardı. O zaman sismik, gravite yok. Tamamen satıhta gördüğü üzere, Raman 9 numaralı yeri tespit etti. MTA'dan topograf geldi. Baktı ki Raman 8 ile 9 arasında kuş uçuşu bir kilometre. Zor geçilebilen, tamamen kaya, yol imkanı olmayan bir arazi. O zaman dozer, grayder yok. 'Uzak' diye itiraz ettik. 'Burada açılacak' dedi. Dinamit atarak, kazmayla kırarak, 9 numara açıldı. Bu kuyu, başlangıçta günde 50 ton verirken, daha sonra 14 tona düştü. Her gün MTA'ya telgraflar geliyor (o zaman telsiz falan yok);

çünkü Bakan her gün İnönü'ye rapor veriyor: 'Bana 50 ton dediniz. Bunu tutturacaksınız' diyor. Kuyuya asit yapmaktan başka çare yok. O güne dek Türkiye'de asit denenmemiş. Biz okulda okumuşuz, 'asit bazı kuyularda üretimi arttırıyor' diye. Bazılarında hiç fark etmiyor; bazısında düşürüyor. Asit yapıldı ve üretim 60 tona çıktı. Raman 8'e de tatbik ettik. O da günde 50 - 60 ton veren ticari kuyu haline geldi.

Bu arada söyleyeyim; "8 numaraya 'OLD FAITHFUL' (Vefalı İhtiyar) denir. Bu ismi, ben verdim." Yeni kuyularla üretim artınca, Temmuz 1948'de, günde 200 ton arıtma kapasiteli Batman Rafinerisi inşaatına başlandı ve Kasım 1948'de tamamlandı. Bu rafinerinin yapılabilmesi için, daha önce İstanbul'da Omuryeri'nde (Umurbey) bulunan ve MTA tarafından satın alınıp Diyarbakır'a getirilmiş olan hurda bir rafinerinin parçalarından, yararlanıldı. Maymune Boğazı'ndaki yetersiz kapasiteli rafineri de sökülüp, bu rafineri de kullanıldı.

Raman sahası 1948 yılında yılda 3,000 ton üretim yaptı. 1949 yılında 16,015 tona çıkan üretim, 1951'de 19,720 tona ulaştı. Daha sonra Garzan sahasında da petrol keşfinin ardından, 1954'te iki sahanın toplam üretimi yılda 58 bin tona ulaştı.[7] Bir önceki bölümde "Vefalı İhtiyar Raman" sahamıza ilişkin paylaştığım güncel bilgiyi tekrarlayacak olursam: Raman sahası, keşfinden yaklaşık 80 yıl sonra hala günde 6400 varil petrol üretmektedir. 80 yılda, ülke ekonomisine, kümülatif 120 milyon varilden fazla petrol üretimiyle katkı koymuştur.

Üç bölümlük yazı dizimizi, gene "Raman - 8 Kuyusu: Vefalı İhtiyar" başlıklı yazımızdan[8] alıntı ile tamamlayacak olursak:

Necdet Egeran anlatıyor: "Sayın **İnönü**, Raman'ı ziyarete geldi. İhsan bey, 'izahatı sen ver' dedi. Kuyuya gittik. 'Hiç olmazsa petrolü akarken görsün' dedim. Pompa çalışıyor ve tanka gidiyor petrol. Vanayı açtım. Petrol akınca; '***Aman kapat. Birkaç damlanın bile zayi olmasını istemiyorum ben'*** dedi."

İhsan Ruhi Berent: "1944'de ben MTA'ya geldim. MTA çok iyi taazzuv etmişti.[9] Dışarıya talebe gönderiyordu. İlk gidenlerden petrolcü olarak gelenler vardı. Rahmetli Reşit, Turgut Uluğ gibi. Sonra ikinci takım geldi. Abdurrahman Durukal, Melih Genca, Kasım Önder, Hulusi, Ali Dramalı, Kenan Manioğlu ve bir de T. S. vardı. Bu T. S.[10] ***'Raman'da eğer petrol varsa, ben diplomamı yerim'*** dedi; sonra diplomasını yemedi, ama profesör oldu!"

Türkiye'deki ilk petrol keşfinin ve sayın Durukal'ın isim babalığı ile "Vefalı İhtiyar Raman 8" kuyusunun öyküsüne dair bir kesit sunmaya çalıştım. Raman 8, günde 10 varil de olsa (Raman sahası, günde 6400 varil de olsa), hâlâ üretiyor. Raman 9'un açılması kararı verilmeseydi, terk edilecek olan **Raman**

sahasından, bugüne dek toplam 120 milyon varilden fazla petrol üretildi.[11]

Amacım, 1990'lardaki etkinliği düzenlediğimiz günlerdekiyle aynı: **(Ulusal) Petrolcülüğün zorluğunun ve yaşamsal değerinin öneminin altını çizmek... Emeği geçenleri saygıyla anmak... Bağımsızlığımız nasıl şehit ve gazilerimizin kanları, canları pahasına kazanıldıysa, Cumhuriyet nasıl o sönmeyen mücadele ateşinin, çağdaş devrimlerin bizlere armağanı ise; yerli petrol üretimimizin sadece bir kısmının adını paylaşabildiğimiz kahramanları, yüreklerimizdeki saygın yerlerinde yaşasınlar. "Yerli ve milli" olmaktan ne anlamamız gerektiğinin, en anlamlı ve onurlu örneklerinden birini verenlere selam olsun... •**

necdetpamir@butundunya.com.tr

1-Önceki yazılarda belirttiğimiz gibi, Raman 8'in lokasyonu da sayın Necdet Egeran tarafından belirlenmişti.

2-1 ton petrol (spesifik gravitesine bağlı olarak değişmekle birlikte) kabaca ortalama 7 varil olarak alınabilir.

3- Raman- 8 Kuyusu: Vefalı İhtiyar; Necdet Pamir, Bütün Dünya dergisi, Temmuz 2017

4- Ulus gazetesi, Eylül 1939 (Aktaran: Halit Edip Özcan)

5- Anlatan: Pertev Bediz; "Ulusal Petrol, 1929-1954", TPAO Arama Dairesi Başkanlığı (Yayına hazırlayan: Halit Edip Özcan).

6- Ulusal Petrol, 1929-1954", TPAO Arama Dairesi Başkanlığı (Yayına hazırlayan: Halit Edip Özcan).

7- Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyeti'nde Petrol Aramaları; M. Kaya Çoban (Tanıtım Basımı: 2005, Birinci Basım: 2009)

8- Raman -8 Kuyusu: Vefalı İhtiyar; Necdet Pamir, Bütün Dünya dergisi, Temmuz 2017

9- Şekillenmek, organize olmak

10- T. S.: Hakkındaki sözler, olumsuz bir yorum içerdiği ve bugün hayatta olmadığı için, tam ismini yazmayı uygun görmedim.

11- Yazının yazıldığı 2017 yılında, kümülatif üretim 102 milyon varil, petrol fiyatı ortalama 50 dolar/varildi. Bugün kümülatif üretim 120 milyon varili geçti; petrol fiyatı (Brent) yaklaşık 83 dolar/varil.

Açık Deniz Petrol Kuleleri Hakkında İlginç Gerçekler

1- ABD'de, yılda 565 milyon varil açık deniz sondajı yoluyla çıkarılıyor. Günde 1,5 milyon varillik üretim Amerikalıların her gün tükettiği petrolün sadece %7'si.

2- Açık deniz platformları kıyıdan birkaç yüz metreden 250 mil açıklara kadar her yerde bulunur. Bazı platformlar yüzeyin 2 kilometre altına kadar sondaj yapar.

3- Meksika Körfezi'nde faaliyette olan yaklaşık 125 petrol sondaj kulesi bulunuyor.

4- Bilinen ilk açık deniz sondajı 19. yüzyılda Azerbaycan'da gerçekleşti.

5- Petrol kuleleri genellikle "yüzen şehirler" olarak adlandırılır, çünkü birçok farklı insan bu kulelerde yaşar. Çoğu açık deniz petrol kulesi dünyanın en büyük gökdelenlerinden daha uzundur.

6- Meksika Körfezi'ndeki petrol platformlarının doğrudan 10.000 ila 12.500 işçiye istihdam sağladığı tahmin ediliyor.

İnsanlığın Lüzumu Yok!

Yazan: TAYFUN YILMAZ

İnsan, geleceğe bir şeyler miras bırakmaya ne kadar hevesli, değil mi? Yeryüzünde doğaya saygı duyarak, canlıların tamamını gözeterek yaşamayı yücelteceğine, mevcut yaşamından ve tüketim alışkanlıklarından ödün vermeden, sonraki nesillere daha temiz, daha yaşanır bir dünya bırakmayı dolamış diline. Ve bunu da, çok yüce bir davranış olarak adlandırıyor. Aslında, mevcut sunulmuş dünya nimetlerini saygılı bir şekilde, açgözlülüğü bir yana bırakıp, ihtiyacı kadar kullansa, sonraki nesillere her şey fazlasıyla yeter.

Kazanmanın ve sahip olmanın bu kadar yüceltildiği bir dünyada, biriktirmekten ve biriktirdiklerini »

korumaya çalışmaktan helak olmuş durumda insanoğlu. İnce bir paranoyaklık yaşayan insanın tek yapabildiği, kişisel hazinesini korumaktan ibaret. Sahip olduklarının tadını çıkarmak yerine, üzerine oturup sonraki nesillere aktarma peşinde hep. Bu durum, sadece kişisel varlıklarıyla sınırlı tabii ki. İnsanlığın ortak varlıklarıyla ilgili olarak, aynı bakış açısı pek mümkün değil. Kendi evinde yere çöp atmayı aklından bile geçirmeyen insan, toplumsal alanlarda, bunu rahatlıkla ve düşünmeden yapabiliyor.

Bir ırmağın yukarı tarafında, geyiğin su içtiğini gören kaç kişi, eğilip aynı anda o ırmaktan su içer sizce? Bu soruyu, "Ben içerim." diye yanıtlayacak kaç kişi tanıyorsunuz?

Halbuki, bunun tersi olduğunda, bu durumu dert edecek bir tane bile geyik bulamazsınız.

Buradan, çok da rasyonel olmayan bir sonuç çıkaracak olursak, "düşünen varlık" doğaya uygun değildir, diyebiliriz. Bu yüzden, doğaya zarar vermek, yeryüzü kaynaklarını tüketmek, diğer canlıları yok sayarak, kaynakları sahiplenmekten asla geri durmayacak. Kaynakları korumak, sorumlu bir şekilde kullanmak, gelecek nesillere daha temiz... bıdı bıdı bir dünya bırakmak lafları, azınlığın romantik söylemleri olmaktan öteye geçemeyecek. İnsanı bu konuda eğitmek, aslanı vejetaryen yapmaya çalışmak kadar boş bir uğraştır.

Bence, bırakalım insan en vahşi haliyle, gerekli gereksiz harcasın dünya nimetlerini.

Çünkü, kendisi de gayet iyi biliyor ki, bu saygı doğasına aykırıdır. Medeniyetin ve düşünen canlının geldiği nokta budur ve katlanarak artacaktır.

Doğaya en uygun tür olan hayvanlar, milyonlarca yıldır benzer bir yaşam sürüyorlar. Birkaç tür dışında, gıda depolamıyor, acıkınca bulduğunu yiyorlar. Dengesiyle oynanmadığı sürece, doğa onlara ihtiyaçları kadar gıdayı sunuyor. Barınmak için de, yine doğanın kucağına yönleniyorlar. Giyinmek gibi bir dertleri yok. Ayı yaz kış aynı postu giyiyor ve hayatta kalabiliyor.

İnsanlığın lüzumu yok bence... •

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

SUDOKU

3	7		2	4		9	6	
	1	9	6	7	3	2		
				9			7	4
		1	5					
7	4							8
2				1		7		
9			7	6	1		3	2
	5	7	3		2	6		9
6	2							7

Sudoku Yapamayanlar İçin

		6						
	9	8	1			7	3	4
			5			6		9
					7	3	4	
	6	7	9	1		5		
	8				4			
	7		3	4	5		6	
	4	9	7		2			1

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

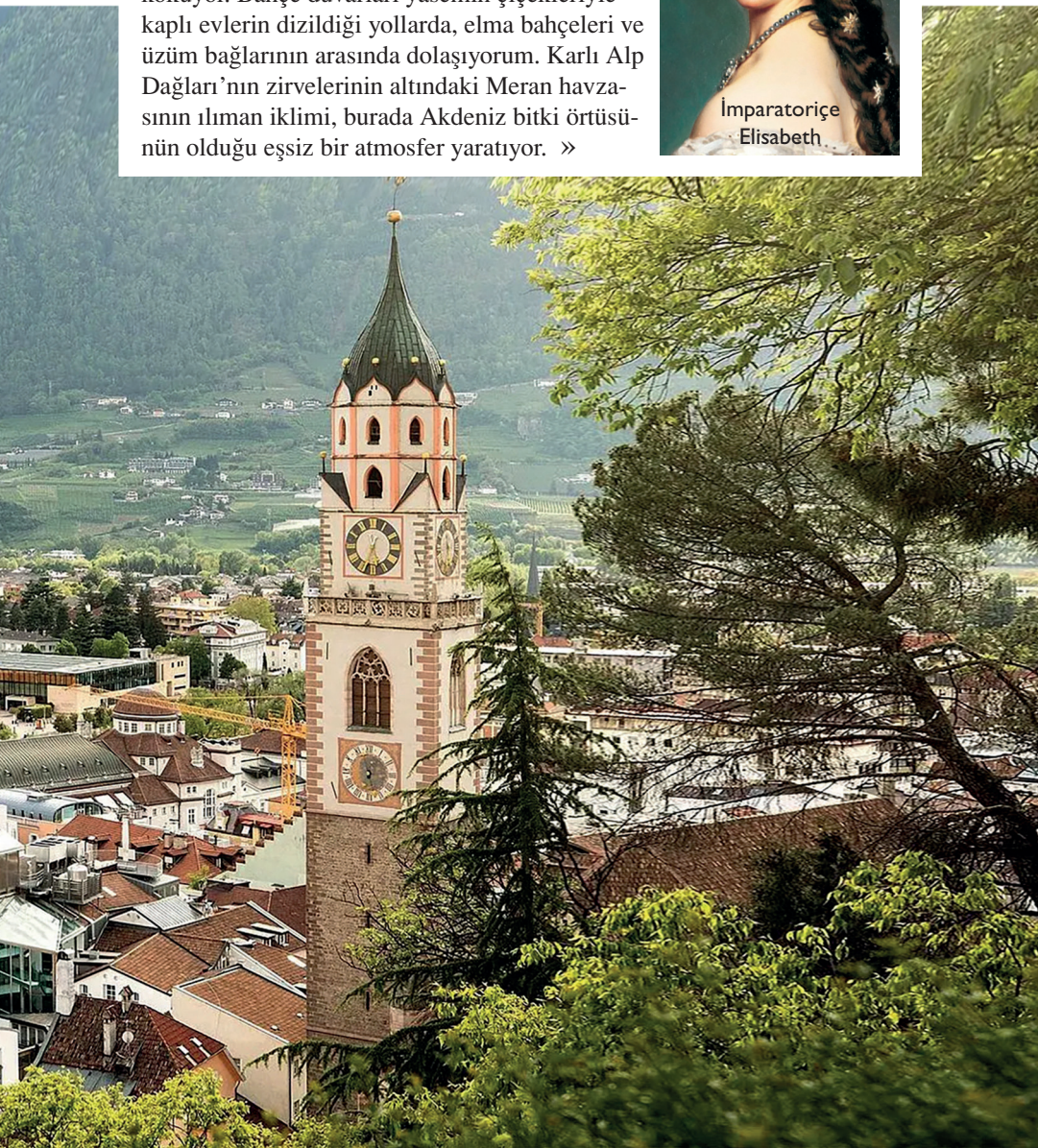
Yasemin Kokulu

Meran

Sisi olarak bilinen Avusturya İmparatoriçesi Elisabeth'in bir zamanlar şifalı sularıyla yıkandığı Meran kasabasında, onun yürüdüğü yollarda yürüyorum. Alp Dağları'nın güneyinde, İtalya'nın Güney Tirol bölgesindeki kaplıca kasabasının sokakları yaz aylarında yasemin kokuyor. Bahçe duvarları yasemin çiçekleriyle kaplı evlerin dizildiği yollarda, elma bahçeleri ve üzüm bağlarının arasında dolaşıyorum. Karlı Alp Dağları'nın zirvelerinin altındaki Meran havzasının ılıman iklimi, burada Akdeniz bitki örtüsünün olduğu eşsiz bir atmosfer yaratıyor. »

İmparatoriçe Elisabeth

Adige (Etsch) Vadisi

İkinci adı Merano olan kasabada hem Almanca hem de İtalyanca konuşuluyor. Yürüyüş yolları, bahçe ve park alanları, kaleler, saraylar, villalar ve güzel manzaraları ile büyüleyici bir yer olan Meran'da Tirol Alpleri gelenekleri İtalyan kültürüyle birleşiyor. Etrafını saran karlı dağların ortasında, Adige (Etsch) Vadisi'nin geniş bir bölümünde yer alan kasabaya "Alplerin Bahçesi" de deniliyor. Meran, Sisi'nin 1870'lerdeki ziyaretinin ardından Avrupa'daki aristokrasi ve burjuvazi için popüler bir kaplıca merkezi haline gelmiş. Lüks oteller, Pavillon des Fleurs, Kurhaus ve Kurmittelhaus gibi önemli yapılar ve tiyatro binası inşa edilmiş. Savaşlar sırasında yerel ekonomi zayıflasa da İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından Meran, tatil beldesi rolünü yeniden kazanmış; müzisyenler, ressamlar, şairler ve yazarlar için bir buluşma yeri haline gelmiş. Günümüzde özellikle Trauttmansdorff

Trauttmansdorff Kalesi ve Bahçeleri

© Karlheinz Stillbauer

Kurhaus

Kalesi Bahçeleri ve Terme Merano termal tesisi kasabayı pek çok turistin ziyaret etmesini sağlıyor.

Meran yürümek isteyenlere çeşitli seçenekler sunuyor. Adını kasabanın içinden akan nehirden alan; çiçek tarhları, palmiyeler, dondurmacılar, kafeler ve Kurhaus gibi çeşitli tarihi binalarla çevrili Passer Gezinti Yolu, nehrin sağ kıyısı boyunca uzanıyor. Onun devamındaki Kış Gezinti Yolu'nda Güney Tirol manzaralarından oluşan bir resim galerisi olan Wandelhalle binası yer alıyor. Nehrin karşı tarafındaki Yaz Gezinti Yolu sedirler, sekoya ağaçları, kavaklar ve çeşitli çam türleri ile sıcak yaz günlerinde

Trauttmansdorff Bahçelerinden bir köşe

Wendhalle Cafe

serinleme olanağı sağlıyor. Subtropikal bitki örtüsüyle ilgi çeken Gilf Gezinti Yolu, nehrin Gilf Boğazı'ndan kasabaya girdiği noktaya kadar her iki kıyı boyunca uzanıyor. Şairler Yolu'nda çeşitli mısralar bir dizi bankın üzerine kazınmış. Dört kilometre uzunluğundaki Tappeinerweg Yolu, meşe, okaliptüs, çam, palmiye, manolya ve zeytin ağaçları eşliğinde Monte Benedetto'nun kıvrımını takip ederek Merano Vadisi Havzası'nın ve Adige Vadisi'nin panoramik manzarasını sunuyor. Sisi'nin Yolu ise Trauttmansdorff Kalesi Bahçeleri'nden başlayarak Pienzenau ve Rubein Kaleleri, Reichenbach Rezidansı, Piazza Fontana, Rottenstein Kalesi ve Bavyera Oteli'nin yanından ve Roma Köprüsü'nden geçerek Sisi Parkı'nda son buluyor. Ben de kasabanın merkezindeki gezinti yollarında dolaştıktan sonra Meran'ın 800 yıllık alışveriş caddesi olan Laubengasse-Portici'de yürüyorum. Cumbalı tarihi yapıları ve kemerleri ile dikkat çeken caddenin iki yanında

Roma Köprüsü

Laubengasse-Portici

izleyebiliyor. Meran ve çevresinin nefes kesici manzaralarını tepeden görmek isteyenler Meran 2000 teleferiği ile yedi dakikalık bir yolculukla 2000 metre yüksekliğe çıkabiliyor.

Meran'ın merkezini gezdikten sonra otobüsle kasabanın en çok ziyaret edilen yeri olan Trauttmansdorff Kalesi Bahçeleri'ne gidiyorum. İçinde saatler geçirdiğim bahçe sanki beni dünyanın değişik yerlerine götürüyor. On iki hektarlık bir alanda, tepedeki Trauttmansdorff Kalesi'nin yamacında, büyük bir nilüfer göletinin etrafını sarmış bir amfitiyatroya benzeyen bahçe o kadar güzel düzenlenmiş ki zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorum. Kalenin içindeki Touriseum adlı Güney Tirol Turizm Müzesi'ne ev sahipliği yapan botanik bahçe, 80 farklı bahçe düzenlemesinin yer aldığı dört bölümden oluşuyor. Toplam uzunluğu yedi kilometreyi bulan kıvrımlı yollarda, güneşli teraslar ve akan

mağaza, kafe ve restoranlar bulunuyor. Cadde üzerindeki bir çeşmeden su içiyorum. Yüzde 95'i kasabayı çevreleyen kaynaklardan gelen musluk suyu çok lezzetli ve kasabadaki 69 çeşmeden gönül rahatlığıyla su içebiliyorsunuz. Meran kaynak suyu, 12 kapalı, 13 açık havuz ve geniş bir sauna alanı bulunan termal tesise de hayat veriyor. At yarışlarına ilgisi olanlar 1935 yılında açılışı yapılan ve Avrupa'nın en güzel at yarışı mekanlarından biri olan Meran Hipodromu'nda uluslararası yarışları ve engelli koşuları

Palm Beach

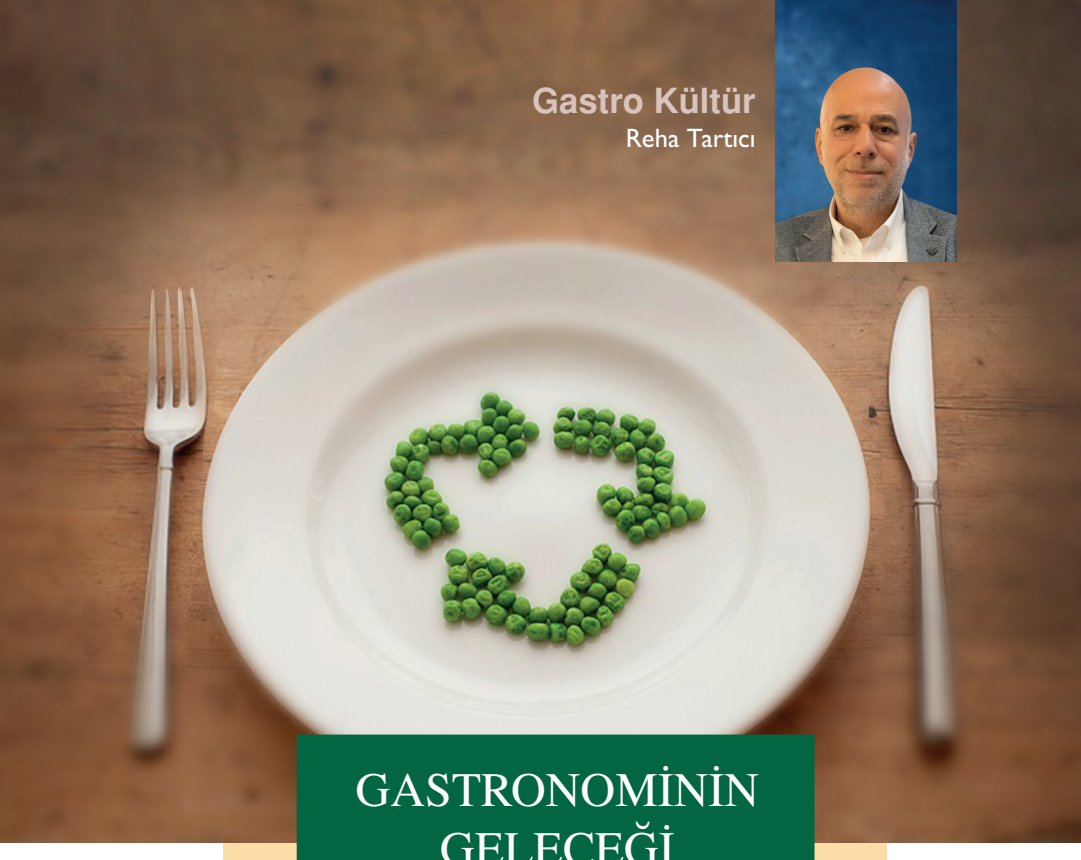

Matteo Thun İzleme Platformu

dereler boyunca yürüyorum. "Dünya Ormanları" bölümünde ağaçlar, şelale ve dereler beni serinletiyor. Cam Ev'deki tropikal bitkiler ve orkidelerin güzelliğine hayran kalıyor, Japon bahçesinin içinden geçiyorum. Palm Beach'te ince kumlu bir plajda palmiye ağaçlarının gölgesindeki bir şezlongda dinlenip karla kaplı dağ zirvelerinin manzarasını seyrediyorum. "Güneş Bahçeleri" bölümü, kokulu çalılar, çam, selvi, limon, portakal, dut, nar, incir ve zeytin ağaçları, kaktüsler, asma, lavanta, adaçayı ve ayçiçekleri ile beni Akdeniz'e götürüyor. "Su ve Teraslı Bahçeler" bölümü, Avrupa peyzaj mimarisinin unsurlarının bulunduğu, çeşitli katları birbirine bağlayan merdivenlerle süslenmiş. Aşıklar Bahçesi, ellinin üzerinde yabani tür ve otuzun üzerinde tarihi gül yetişen gül bahçesi, palmiyeler ve nilüfer göleti bu bölümde yer alıyor. "Güney Tirol Manzaraları" alanında kızılağaç ve söğütlerin arasından elma ve armut çeşitlerinin bulunduğu çayır bahçesinin ve bölgeye özgü şaraplık üzümlerin yetiştiği bağın yanından geçiyorum. Sebzelerin, şifalı otların ve süs bitkilerinin yetiştirildiği Güney Tirol çiftçisinin bahçesini görüp ziyaretçilere yeraltı bitki yaşamının temel botaniklerini öğreten Botanik Yeraltı Dünyası'nı geziyorum.

Güney Tirol'lü mimar ve tasarımcı Matteo Thun'un fikrine dayanan ve yüzde 90'ı şeffaf olan "Matteo Thun'un İzleme Platformu"na çıktığımda sanki bahçelerin üzerinde süzülerek göğe doğru yükseliyorum. 2005 yılında dürbün şeklinde inşa edilen platformda, bahçeler, Meran, Adige Vadisi, Merano Vadisi Havzası ve çevredeki dağların etkileyici manzarasının keyfini çıkarıyorum. Papağanlar, dağ keçileri, kertenkeleler gibi çeşitli hayvanların da olduğu, 29 Mart ve 15 Kasım tarihleri arasında, haftanın her günü açık olan bahçede her ay farklı çiçekler açıyor. Bence 1920 yılında yazar Franz Kafka'nın Milena'ya yazdığı mektuptaki şu ifadeler günümüzde de hala geçerliliğini koruyor: "Buradaki bitki örtüsü ilginç, Prag'da su birikintilerinin neredeyse donduğu bir havada, balkonumun önünde yavaş yavaş çiçekler açıyor." Haziran ayında gezdiğim Meran, kaplıcası ile ünlü olsa da benim hafızamda çiçekler kasabası olarak kalıyor.•

izlensentoker@butundunya.com.tr

Reha Tartıcı

GASTRONOMİNİN GELECEĞİ KİMİN ELİNDE?

Üretim ile tüketim arasındaki dengeyi bulmak önemli. Tabii ki ihtiyaçlarımız var ve tüketmek zorundayız. Ancak sürekli olarak daha fazlasını tüketmek yerine, ihtiyaçlarımızı ve isteklerimizi sorgulamalıyız.

Gerçekten neye ihtiyacımız olduğunu ve bizi gerçekten mutlu eden unsurların neler olduğunu düşünmeliyiz.

Kendi yeteneklerimizi keşfedip geliştirerek üretken olmalı ve bu üretimlerimizi paylaşmalıyız.

İnsanların yaşam tarzları ve değerleri giderek değişiyor.

Tüketim çılgınlığıyla kapitalist sistem bize sürekli olarak daha fazla tüketmeyi ve daha fazla mal sahibi »

Tüketerek yaşamak, sınırsız taleplerin karşılanması üzerine kurulu. Bu yaşam tarzında, sürekli yeni şeylere ihtiyaç duyarız.

olmayı öğütlüyor. Ancak bu durum sorgulanmalı.

Gerçekte tüketerek mi, yoksa üreterek yaşamak mı bizi daha fazla mutlu ediyor?

Tüketerek yaşamak, sınırsız taleplerin karşılanması üzerine kurulu. Bu yaşam tarzında, sürekli yeni şeylere ihtiyaç duyarız. Her yeni ürün çıktığında ona sahip olmak isteriz.

Ancak bu doyumsuz tüketim alışkanlığı, çevresel ve sosyal sorunlara yol açıyor.

Doğal kaynakların tükenmesi, atıkların birikmesi, gelir eşitsizliği gibi sorunlar tüketim toplumunun kaçınılmaz sonuçlarıdır. Maddi şeyler bizi geçici bir süre tatmin eder. Ancak uzun vadede içsel tatmini sağlamazlar.

Öte yandan, üreterek yaşamak, insanın kendi yeteneklerini kullanarak üretim yapmasına dayanır.

Bu yaşam tarzında, sadece tüketmek yerine üretir yeteneklerimizi kullanarak yeni şeyler yaratır, değer katarız. Üretkenlik bizi tatmin eder, özgüvenimizi artırır.

Aynı zamanda, sürdürülebilir bir yaşam için de önemlidir.

Topluma fayda sağlayan üretimler yaparak, sosyal ilişkilerimizi güçlendirir ve toplumun gelişimine katkıda bulunuruz.

Gastronomi dünyasında sürdürülebilirlik kavramı giderek daha fazla önem kazanıyor. Artan çevre sorunları ve kaynakların tükenmesi,

Sadece "tüketerek yaşam" yerine "üreterek yaşam" tarzını benimsediğimizde yeteneklerimizi kullanarak yeni şeyler yaratır, hayata değer katarız. Üretkenlik bizi tatmin eder, özgüvenimizi artırır.

Mutfaklarda malzemelerin tümüyle kullanılması, artıkların kompostlanması veya enerji üretimi için geri dönüştürülmesi gibi adımlar sıfır atık hedefine ulaşmada önemli rol oynar.

tüketicileri daha bilinçli tercihler yapmaya yönlendiriyor.

Bu bağlamda, gastronomide tüketici olmak yerine türetici olmak, sıfır atık, yerel ürünlerin kullanımı ve geliştirilmesi, geleceği tüketmeden üretme yaklaşımlarıyla uyumlu bir şekilde hareket etmek anlamına geliyor.

Sıfır atık yaklaşımı, israfın en aza indirilmesi ve kaynakların verimli kullanılması üzerine odaklanır.

Restoranlar ve bireyler, gıda atıklarının azaltılması ve geri dönüşümünün teşvik edilmesi için önlem alabilirler.

Mutfaklarda malzemelerin tümüyle kullanılması, artıkların kompostlanması veya enerji üretimi için geri dönüştürülmesi gibi adımlar sıfır atık hedefine ulaşmada önemli rol oynar.

Yerel ürünlerin kullanımı ve geliştirilmesi de gastronomide sürdürülebilirliğin bir parçasıdır.

Yerel çiftçilerin ürünlerini kullanmak, ekonomik olarak onlara destek olmanın yanı sıra, ürünlerin daha taze ve doğal olmasını sağlar.

Böylelikle, uzun mesafelerden taşınan gıdaların yol açtığı enerji tüketimi ve karbon salınımı azaltılmış olur. Aynı zamanda, yerel ürünlerin kullanılmasıyla geleneksel lezzetlerin korunması ve yerel kültüre katkı sağlanması da mümkün olur.

Geleceği tüketmeden üretme yaklaşımları da gastronomide önemli bir yere sahiptir.

Bu yaklaşım, doğal kaynakları aşırı kullanmadan ve çevreye zarar vermeden üretim yapmayı hedefler.

Yerel üreticilerin ve organik tarım yöntemlerinin tercih edilmesi, su

ve enerji tasarrufu sağlayan teknolojilerin kullanılması gibi uygulamalar geleceğin kaynaklarını korumak adına hızla hayata geçirilmelidir.

Tüketici olmaktan ziyade türetici olmak, gastronomi dünyasında sürdürülebilirliği teşvik etmek için önemli bir dönüşümü temsil eder.

Restoranlar ve bireyler, sıfır atık hedeflerini benimseyerek israfı azaltabilir. Yerel ürünler tercih edilerek yerel ekonomiye katkı sağlanabilir.

Restoranlar ve bireyler, sıfır atık hedeflerini benimseyerek israfı azaltabilir. Yerel ürünleri tercih ederek yerel ekonomiye katkı sağlayabilir ve geleceği tüketmeden üretme yaklaşımlarıyla çevre dostu uygulamaları benimseyebilirler.

Bu dönüşüm, gastronomi sektöründe büyük bir değişim ve farkındalık yaratma potansiyeline sahiptir.

Tüketici olarak tercihlerimizi sürdürülebilirlik temelinde yaparak, gastronomi alanında çevre dostu bir gelecek için adım atmış oluruz.

Hem bireyler hem de işletmeler olarak sorumluluklarımızı yerine getirerek, gastronomi dünyasında sıfır atık, yerel ürünlerin kullanımı ve geleceği tüketmeden üretme yaklaşımlarını yaygınlaştırabiliriz.

Tüketim çılgınlığına kapılmadan, daha sürdürülebilir bir yaşam için üretkenlik ve tüketim arasında bir denge kurmamız gerektiği açıktır.

Kendi yeteneklerimizi kullanarak üretmek, gerçek mutluluğu ve toplumsal faydayı sağlayabilir.

Böylelikle, daha dengeli ve tatmin edici bir yaşam sürebiliriz. •

rehatartici@butundunya.com.tr

"Nankör insan, her şeyin fiyatını bilen fakat hiçbir şeyin değerini bilmeyen kimsedir."

Oscar Wilde

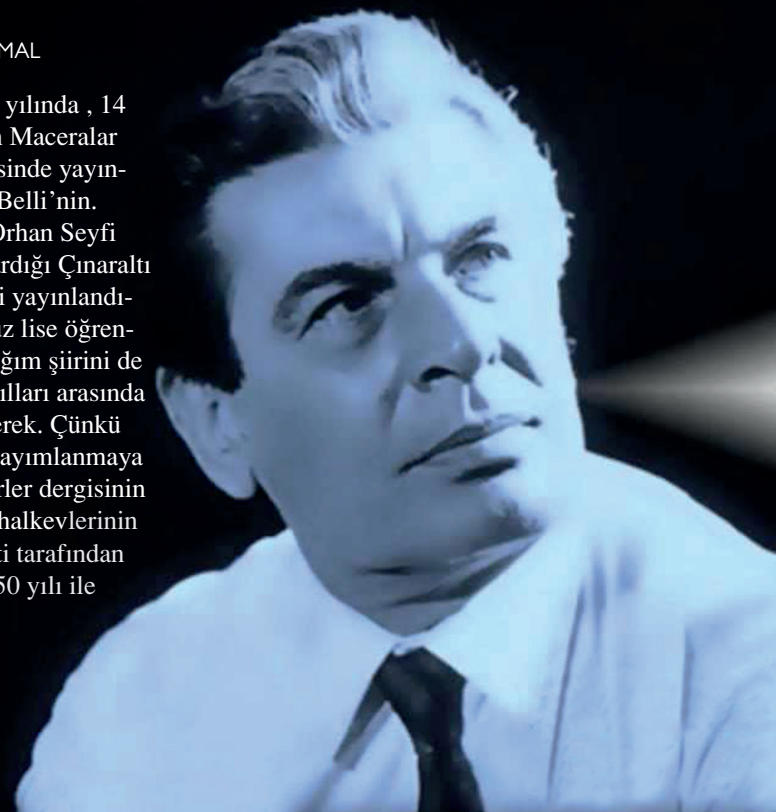
Şiirin
DORUKLARINDA

ŞEMSİ BELLİ

Gençlik yıllarımda, ciltlenmiş tüm sayıları sıra sıra evimizin kitaplığında yanyana dizilmiş İzmir Halkevi tarafından yayımlanan Fikirler dergisinin birinde okumuştum Şemsi Belli'nin çok kısa bir şiirini. O günden bugüne hep anımsarım *"Bir gün / Sen de mutlu olursun / Unutursun çocuğum / Şiirler yazdığın Burgaz adası / Kalır sana bir gençlik hatırası..."* dizelerini.

Yazan: SABRİ KEMAL

İlk şiiri 1939 yılında , 14 yaşındayken Maceralar Dünyası dergisinde yayınlanmış Şemsi Belli'nin. 1943 yılında Orhan Seyfi Orhon'un çıkardığı Çınaraltı dergisinde şiiri yayınlandığında da henüz lise öğrencisi. Anımsadığım şiirini de 1947 – 1950 yılları arasında yazmış olsa gerek. Çünkü 1947 yılında yayımlanmaya başlayan, Fikirler dergisinin yayım hayatı halkevlerinin Demokrat Parti tarafından kapatıldığı 1950 yılı ile sınırlı.

1956 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra avukatlık yapan, Vakit, Cumhuriyet, Ulus, Son Havadis, Milliyet, Hürriyet, Dünya gazetelerinde çalışan; Vefa Lisesi, İstanbul Kız Lisesi, Çapa Öğretmen Okulu ve Gazetecilik Yüksek Okulu'nda edebiyat dersleri veren Şemsi Belli, ilk şiirlerini halk şiiri geleneği etkisinde yazıp, serbest şiire sonra yönelmiş. Adını da 1968 yılında yurdumuzun yoksul insanlarının yaşadığı sıkıntı ve çaresizliği yerel ağız kullanarak şiirleştirdiği Anayaso adlı şiiri ile duyurmuş.

Adım Adım Anadolu, Kırk Gözlü Heybe, İçimizden Biri, Şiir Bahçesi adlı radyo ve televizyon programlarının yanısıra Kervan, Çadır, Anayasso, Şiir Defteri dergileri ile Memleket ve Son Posta gazetelerini çıkardı. Şiirleri İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Arapça ve Azeri Türkçesine çevrilen; kendini *"Aramayın beni başka yerlerde, / Küllenmiş mangalda yatan kor benim, / Pırlantadan taşan renk benim değil, / Heybedeki yeşil benim, mor benim"* diyerek tanımlayan şair 1995 yılında İstanbul'da yaşama veda etti.

UNUTTUM

Seni sevdiğim zamanlarda
Sevda gönlümde hevenk hevenkti
Güzel bir kadındın amma
Gözlerin ne renkti?
Unuttum....
Başını göğsüme dayadığın an
Saçların ne kokardı?
Ve ilk defa karşılaştığımız akşam,
Üstünde hangi elbisen vardı?
Unuttum....
Hiçbirşeyi unutmayacağımı sanırdım.
Aşk ne tatlı...
Ne yalan şeydi....
İsmin neydi?
Unuttum...

***

ANAYASO

Gul, gurban olduğum Hökümet Baba!
Baa bir alfabe veremez miydin?
Gara dağlar gar altında galanda
Ben gülmezem
Dil bilmezem
Şavata'dan Hakkari'ye yol bilmezem
Gurban olam, çaresi ne, hooy babooov?
Bebek yanir, bebek hasda, bebek ataş içinde
Ben fakiro,
Ben hakiro
Dohdor ilaç, çarşı bazar tam - takiro
Gurban olam bu ne işdir hooy babooov!
Çoçiğ ağliir, çoçiğ öliir, geçit vermiy Zap suyu
Parasizo,
Çaresizo

Ben halsizo, ben dilsizo, şeher uzah, yolsizo
Bu ne haldır, bu ne iştir hooy babooov!
Gara dağda, gar altında ufağ ufağ mezerler
Yeddi ceset hetim hetim Zap Suyunda yüzerler
Hökümata arz eylesem azarlar
Ben ketimo
Ben hetimo
Ben ne biçim vatandaşım hooy babooov?
Şavata'tan Angara'ya ses getmiir
Biz getmeğe guvvatımız hiç yetmiir
Malımız yoh
Yolumuz yoh
Angara'ya ses verecek dilimiz yoh
Ganadımız, golumuz yoh
Bu ne biçim memlekettir hooy babooov?
Yerin, yurdun adresesin bilmirem
Angara'da: Anayasso!
Ellerinden öpiy Hasso
Yap bize de iltimaso
Bu işin mümkini yoh mi hooy baboov?

***

DOST İŞİ

Bir adam vardı
Taş yağmuruna tutmuşlardı dört koldan
Başı,bağrı açıktı
Bir tabanca verdim savunsun diye
İlk kurşunu
Bana sıktı

***

HEYBEMİN GÖZÜNDEKİ TUTKULAR

Sana alafranga şiirler değil
Sana türküler yazmalıyım
Mendil mendil
Nakış nakış deyişler söylemeliydim sana
Dağların doruğunda
Nevruzdan Karçiçeğinden söz açmalıydım
Heybemin bir gözünde tutkularım
Bir gözünde sen varsın
Tezek yaparsın doğan güne karşı her sabah
Kilim dokursun ağlarsın
Sana sevgiden çok önce
Okuma-yazma öğretmeliydim Dağkuşum
Ellere okutmamalıydın betiklerimi
Sana alafranga şiirler değil
Fistanındaki çiçekler gibi türküler demeliydim

***

PARA

- Para! ... dedim.
Kınından sıyrıldı paslanmış hançer
İpek oldu.
- Para! ... dedim.
Yelesini yoldu bütün aslanlar
Köpek oldu.
- Para! ... dedim.
Şeklini unuttu yuvarlak dünya
Dört köşe oldu.
- Para! ... dedim.
Yaldızını döktü altın sürahi
Bir şişe oldu.
- Para! ... dedim.
Namusuyla beraber soyundu kadın
Fahişe oldu.
- Para! ... dedim.
Suratlar değişti, fikir değişti.

Öfkeler neş'e oldu.
- Para! ... dedim.
"Geber, Kahrol! " diyen küflü dudaklar
"Yaşa! ... Çok Yaşa! ..." oldu

***

İSTANBUL MEKTUBU

Bu şehir bıraktığın gibi Hasan.
Martılar
Yine öyle ürkek,
İnsanlar cesur,
Deniz bâzan yeşil, bâzan kurşunî
Liseli gençlerin selâmı var
Yeni bir çete kurmuşlar soygun için.

Çapkın hırsız emekliye ayrıldı.
Vapurlar naylon külot taşıyor Akdeniz'den.
Torpilsiz evlere baskın berdevam
Formalı öğrenciler yakalanmış geçenlerde
Evli kadınlar yakalanmış.
Yatakhaneye oğlan kapatmış kolejli kızlar
Üç gün misafir kalmış.
Bu şehir bıraktığın gibi Hasan.
Câmilerde yine kandiller yanar Ramazanda.
Duraklar boyunca kuyruk,
Sokaklar boyunca şen-dul.
Ocaklar, bucaklar, kucaklar açılıyor
Yine öylesine güzel İstanbul.
Her şey bıraktığın gibi Hasan
Ada'sı, Moda'sı, Şişli'si
Naylon boynuzlusu, altın dişlisi
Ahmed'i, Mehmed'i
Hâlâ aynı oyunu oynuyorlar
Repertuar değişmedi.
Takvimler değişti ama
Hiçbir şey değişmedi inan.
Eyüp Sultan'da dualar ediliyor
Vampirler kan emiyor çocuklardan.
'Boğaziçi şen gönüller yatağı'
Turistik oteller güzel.
Turistik otellerin odalarında
Et pazarları kurulmuş yine.
Koyun eti, ceylân eti
Öküz eti, manda eti
Yavrukuzu eti var
Müzikle sevişiyor bugünkü İstanbul
Aşkın bereketi var, Hasan!
Başka ne yazayım, yeter bu kadar
İstanbul bıraktığın gibi
Martılar ürkek
İnsanlar cesur.
Deniz bâzan yeşil, bâzan kurşunî
Hepinizden dâvâcıyım insanlar!
Hepinizden dâvâcıyım insanlar!
Menekşe dallarında kalmış umutlarınız.
Gözleriniz arzuların cennetinde.
Hâlâ yabanî güller açar çalılıklarda
Hâlâ paslı düşüncelerinizde bahar •

Sindirim Sisteminin Nasıl Çalıştığı Bir Kurşun Yarası Sayesinde Öğrenildi

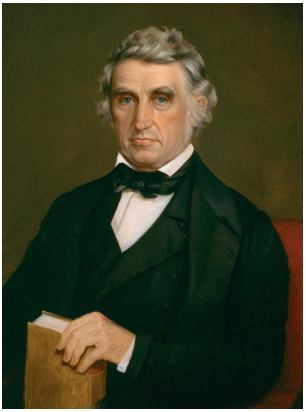
Aldığı bir kurşun yarası sonucu midesine doğru bir delik açılan Alexis St. Martin, bilim insanlarının sindirim sisteminin nasıl çalıştığını anlamalarını sağladı.

Yazan: SABRİYE AŞIR

6 Haziran 1822 günü (bugün ABD'nin Michigan eyaletine bağlı olan) Mackinac Adası'nda, 19 yaşındaki avcı Alexis St. Martin, yakın mesafeden vurulmuş ve ağır yaralanmıştı. O sırada Amerikan ordusunun kullandığı Mackinac Kalesi'nde doktor olarak görev yapan William Beaumont'a götürülen Martin, hemen tedavi altına alındı. Ancak yarası korkunç durumdaydı ve ertesi güne çıkması bile beklenmiyordu. Mucizevi şekilde, Martin ölmedi ve durumu gün geçtikçe iyiye gitti. Ancak vurulması sonucu oluşan delik, küçülse de tamamıyla kapanmadı. Alexis St. Martin'in artık avcılık yapması mümkün değildi ve Kanada'ya dönebile-

1834 yılına kadar midenin yiyecekleri nasıl sindirdiği çözülebilmiş değildi.

cek parası da yoktu. Üstelik sağlık durumu, böylesine uzun bir yolculukta kötüye gidebilirdi. Doktor William Beaumont onu yardımcısı olarak işe aldı ve kendi evinde kalmasını sağladı.

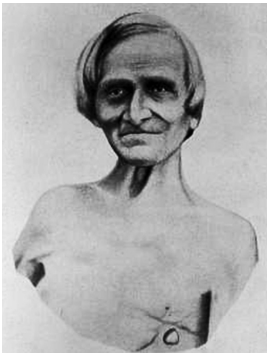

Mide fizyolojisinin babası olarak gösterilen Dr. William Beaumont

Kazadan 3 yıl sonra, Alexis St. Martin'in artık tamamen sağlığına kavuştuğu günlerden birinde, Doktor Beaumont her gün yaptığı gibi yine Martin'in fistülünü temizliyordu ki, bu deliğin sindirim sürecini izleyebilmesi için bulunmaz bir fırsat olduğunu düşündü. İlerleyen süreçte Doktor William Beaumont, hastası Martin'in midesine giden her şeyi kaydetti ve içeride ne olup bittiğini gözlemledi. Ayrıca, mide asidi örnekleri de aldı ve analiz edilmesi için kimyagerlere gönderdi. Doktor Beaumont, Martin üzerindeki deney ve gözlemlerini, 1834 yılına kadar sürdürdü.

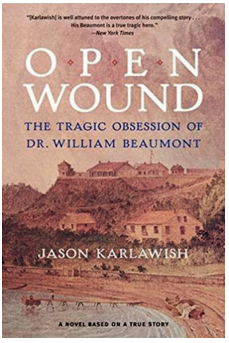
O dönemde, midenin yiyecekleri nasıl sindirdiği çözülebilmiş değildi. Bazı bilim insanları yiyeceklerin kas hareketleri sayesinde öğütüldüğünü, bazıları ise yiyeceklerin tıpkı açıkta kaldığında çürüdükleri gibi midede bekledikçe eridiklerini öne sürüyordu. Oysa Doktor Beaumont, deney ve gözlemleri sonucunda, midedeki güçlü hidroklorik asidin hareket ve ısı yardımıyla, sindirimde kilit bir rol üstlendiği sonucuna vardı. Bir parça eti Martin'in midesindeki delikten içeriye bırakan Beaumont, bir süre sonra etten geri kalanları dışarı çıkardığında, (bugün sindirim enzimleri olarak adlandırdığımız) mide içindeki kimyasal maddelerin yiyecekleri erittiğini gördü.

Beaumont, gözlemlerini 1833 yılında "Mide Sıvısı ve Sindirim Fizyolojisi Üzerine Deneyler ve Gözlemler" adlı kitabında yayımladı. Kitap, sindirim fizyolojisi konusundaki genel tartışmalar ve Beaumont'un deneylerinin ayrıntılı anlatımlarını içeriyordu. Doktor William Beaumont, sindirimin kimyasal bir süreç olduğunu belirtiyordu. Mide sıvısının bileşimi henüz bilinmemesine karşın, Doktor Beaumont hastasından aldığı mide sıvısı örneklerinin analiz sonuçlarına göre, sıvının hidroklorik asit

Alexis St. Martin, Doktor Beaumont'un gözlemlerinden sonra, Kanada'da, 83 yaşına dek sağlıklı olarak yaşamını sürdürdü.

içerdiğini yazıyordu. Bununla birlikte Beaumont, sindirimdeki ikinci bir faktöre de dikkat çekiyordu ki, pepsin enzimi 1836'da keşfedildi. Mide sıvısının, mide boşken salgılanmadığını da saptayan Beaumont, psikolojik etkilerin de mide sıvısının salgılanması ve sindirimi etkileyebileceğini belirtiyordu. Doktor William Beaumont'un 9 yıl boyunca aralıklı olarak yaptığı bu deney ve gözlemleri, mide fizyolojisi ve sindirimle ilgili bilgilerin temelini oluşturdu.

Dr. Beaumont'un, deneylerini eleştirel bir yaklaşımla ele alan Dr. Jason Karlawish'in (Açık Yara: Dr. William Beaumont'un Trajik Takıntısı) isimli kitabı

Beaumont'un, dönemin koşulları içinde yaptığı bu dikkat çekici çalışma, kuşkusuz tıp bilimine ciddi bir katkıda bulundu. Ancak tartışmaları da beraberinde getirdi. Tıp etiği ve doktor-hasta ilişkisi bakımından sorgulanan bu çalışma, aralarındaki karşılıklı fayda-fayda ilişkisini eleştiren, hatta Beaumont'un yarayı bilerek tam anlamıyla iyileştirmediğini öne süren, doktorun insanlığa katkıda bulunma isteğiyle değil de, saygınlık hırsıyla bu araştırmayı yürüttüğünü savunan görüşler ortaya konuldu. •

Pennington Biyomedikal Araştırma Merkezi'nden Sinirbilimci Richard Rogers'a göre, Beaumont'un çalışmaları devrimsel bir yaklaşımdı. 2013 yılında Boston'da düzenlenen Deneysel Biyoloji Kongresi'nde Rogers, Doktor Beaumont'un bu çalışmasının başka bir yönünü de ele aldı ve şöyle dedi: "Doktor William Beaumont, sindirim sürecini gerçek zamanlı olarak izleyen ilk bilim insanıydı. Beaumont, Martin'in ateşi çıktığında sindirim faaliyetlerinin yavaşladığını gördü ve hastalıkla sindirim süreci arasındaki bağlantıyı kuran ilk insan oldu. Onun bulguları, gözlemlerin tanıya rehberlik ettiği modern fizyolojinin de yolunu açtı. Bundan önce doktorlar rahatsızlığın ne olduğuna ya da bedensel fonksiyonların işleyişine (Galen'in 1600 yıllık tıp görüşlerinin temelinde) gözlem yapmadan karar veriyorlardı. Beaumont'un bulguları, doktorların insan bedenine bakış biçimini de değiştirdi. Ayrıca bu deneyler, Rus fizyolog Ivan Pavlov'a da ünlü deneyi için esin kaynağı olmuştur."

Kapak resmi: William Beaumont'u Alexis St. Martin'in midesinden numune alınması. (Dean Cornwell- 1938)
Kaynaklar: Stefan C. Schatzki, "Beaumont and St. Martin", American Journal of Roentgenology-AJR (ajronline.org) / **Tia Ghose**, "Man With Hole in Stomach Revolutionized Medicine", livescience.com / **Alexis St. Martin** Becomes Lıvıng X-RAY, historychannel.com.au / **Abigail Zuger**, "Doctor and Patient, Bound by Mutual Dependency", NewYork Times

Falih Rıfkı Atay

Atatürk'ün Işığını Yansıtan Cumhuriyet Aydını

Cumhuriyet döneminin en etkin gazetecilerinden biri olan Falih Rıfkı Atay 1894 yılında İstanbul'da doğdu. Lisede, edebiyat öğretmeni olan Celal Sahir Bey (Erozan) ile kendisinden bir ileri sınıfta okuyan Orhan Seyfi (Orhon), edebiyat zevkinin gelişmesine yardımcı oldu. İstanbul Darülfünu /Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'den 1912 yılında mezun oldu. Bahriye Nezareti / Denizcilik Bakanlığı Hususi Kalem Müdür Yardımcılığı; Hâkimiyet-i Milliye, Milliyet, Ulus, Akşam gazetelerinde başyazarlık, yazarlık, TBMM II., III. ve IV., V., VI., VII. ve VIII. Dönemlerde Milletvekilliği; IV. Dönem Uluslararası Parlamentolar Birliği Türk Grubu Üyeliği yaptı.

İlk yazıları 1911 yılında Servet-i Fünûn dergisinde yayımlandı. Millî Mücadele'yi destekleyen yazıları nedeniyle 1920 yılında Damat Ferit hükümeti tarafından idama mahkum edildiyse de İnönü Zaferi'nden sonra kurtuldu. İzmir'in'in kurtuluşundan sonra Yakup Kadri ile beraber İzmir'e gitti. Mustafa Kemal ile tanışıp dostluğunu kazanan Falih Rıfkı Atay özellikle Atatürk'ü yakından tanıtan anılarıyla ünlendi. Atatürk'ün ölümüne kadar onun başyazarı olarak kaldı. I. Meşrutiyet Dönemi'inde, 1876 yılında Türk basınında sansürün kaldırıldığı 24 Temmuz gününün 1946 yılından başlayarak Basın Bayramı olarak kutlanmasını sağladı.

Atatürk'ün Bana Anlattıkları, Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri, Babanız Atatürk (Çocuklar için), Çankaya, Atatürkçülük Nedir? ve Atatürk Ne İdi? adlı kitapları ile cumhuriyet döneminde bu türlerin ilk özgün örneklerini verdi. Siyasi fıkra, anı, makale türlerinde birçok kitap yazı ve 1971 yılında yaşama veda etti. •

Yalnızlığın Kolay, Çok Kolay Tedavisi

•Steve Goodier-Richness of the Heart•

İnsanlar kimi zaman, tuhaf şeyler yapıyorlar! Bir adamın, hastaneye kaldırılmasını gerektirecek denli bozuk para yuttuğunu ve bunu bilinçli olarak yaptığını duymuştum.

Merak ettim. Bunun ardında kesinlikle bir neden olmalıydı. Ve üstelik bu neden geçerli bir neden olmalıydı. Ne olabilirdi bu?

Bu soru, bozuk para yiyen adamın kendisine sorulduğunda, konu açıklığa kavuştu.

Onun yanıtı şöyleydi:

"Hastaneye kaldırıldığım zaman hastabakıcılar, hemşireler ve doktorlardan gördüğüm ilgi ve yakınlık çok hoşuma gidiyor."

Çoğumuz gibi, o adam da yalnızdı; ve hastanede gördüğü ilgi ona, yalnızlığını unutturuyordu.

Bir başka yaşlı adam daha tanıyorum. "Yaşamın en büyük yükü nedir?" sorusuna, şöyle yanıt vermişti:

"Taşıyacak hiçbir yükün olmaması…"

Yalnızlığın en etkin tedavisi, kişinin taşıyacak bir yükünün olmasıdır. Yalnız olduklarını bildiğiniz kişileri arada sırada ziyaret edip, onlarla konuşun… Kendileri için birşeyler yapabileceğiniz, size gereksinim duyabilecek kişileri bulup, onların sorunlarını dinleyin…

Göreceksiniz, başka kişilerin yükünü taşımaya yardım etmeniz, aslında sizin yükünüzü de hafifletecektir.

Yaşamımızın çeşitli dönemlerinde, hepimiz acı çekmişizdir. Hepimizin, şu ya da bu düzeyde, bir ya da birkaç yenilgi deneyimimiz vardır. İşte o zamanlarda da yalnızızdır.

Kişi yalnızca, yaşlandığında, çevresindekiler birer birer yok olmaya başladığında düşmez yalnızlığın kuyusuna… Bir dost gülüşünün parlaklığına, bir dost elinin sıcaklığına gereksinim duyduğu her an, yalnızlığının ortasındadır kişi.

Çevrenizden bir gülümsemenizi, bir "merhaba"nızı esirgemeyin… Öyle büyük işler başarıyor ki o bir "merhaba" ile bir gülümseme…

Kişiyi, bozuk para yutmak zorunda kalmaktan bile kurtarabilirsiniz, çevrenize dağıtacağınız bu kadarcık ilginizle bile...•

Gönderi: Şeref Yorgancı

Her çocuk bir bilim insanıdır!

Çeviri: SABRİYE AŞIR

İnsanın doğasına "bilimsel deneyler yapmak"tan daha uygun bir başka iş düşünemiyorum. Nitekim öteden beri biz insanların yaptığı da budur. Ve bunu da, dünya üzerinde bugüne dek karşılaştığımız tüm canlı türlerinden daha iyi ve çok yönlü bir biçimde yapıyoruz.

Bir şiir okumaya mecbur tutulduğumuz çocukluk günlerimizde, çevremizi keşfetmeye bize verilen görevden çok daha fazla ilgi duyuyoruz. Elbette o görevi sonra yapıyoruz. Tüm bunların öncesinde ise, her çocuk bir bilim insanıdır. Bir düşünün; çocuklar neler yaparlar? Henüz zar zor yürüyebilen çocuklar, küçük çocuklar neler yaparlar? Deneyimler yoluyla çevrelerini keşfederler. Ekonomik koşullarınızın, doğduğunuz kentin ya da ülkenin hiçbir önemi yoktur. Eğer bir çocuksanız, etrafınızdaki yetişkinlerin yaşamlarında düzensizlikler yaratma pahasına; çevrenize karşı merak duyar, taşları altüst eder, ağaçların ve çiçeklerin yapraklarını çeker, evire çevire incelersiniz.

Peki yetişkinler ne yaparlar? "Çiçeklerin yapraklarını koparma, onlara para verdik!

Yumurtayla oynama, bak şimdi kırılacak! Yapma…" derler. Her şeye bir "Yapma" vardır.

Aileler bana sık sık, çocuklarının bilime ilgi duyması için neler yapmaları gerektiğini sorarlar. Ve ben de onlara yalnızca küçük bir tavsiyede bulunurum: Onlara engel olmayın, yollarından çekilin! Çocuklar zaten doğuştan meraklıdırlar, nokta.

Çocuklar doğduktan sonraki ilk yılı onlara konuşmayı ve yürümeyi öğretmekle geçirir; yaşamlarının geri kalan tüm kısmında ise "susmalarını" ve "oturmalarını" söyler dururuz. Bu yüzden, onların önlerinden çekilin!

Eşyaları onların erişebilecekleri yere bırakın ve keşfetmelerine olanak sağlayın. Keşfetmelerine yardım edin.

Neden bir dürbün alıp, bir gün öylece yere bırakmıyorsunuz? Ve onların bu dürbünü ellerine alıp, etrafa bakmalarını izlemiyorsunuz? Onunla her şeyi yapacaklardır.

Mesela ben 11 yaşımdayken, bir dürbünüm vardı. Ay'a doğru baktığımda, onu yalnızca daha büyük bir biçimde değil, daha iyi de görebiliyordum. Üzerindeki dağlar, vadiler, kraterler ve gölgelerle bana yaşam dolu gibi gelmişti. Bir dürbünü elime alıp, onun yardımıyla gökyüzüne bakmak benim değişmemi sağladı.

Ve ne zaman bilim üzerine kafa yorsam, onun tam anlamıyla insana özgü bir iş olduğunu düşünürüm. DNA'mıza işlemiş, merak uyandırıcı bir iş.

Merak ve bilim birlikte ilerler. Merak duygusu ve deney arzusu birliktedir. Bilimle uğraştığınızda, neyin doğru neyin yanlış olduğunun nihai karar vericisi doğal yaşamdır. Yapacağınız en iyi şey, bunu destekleyecek düzgün eğitim katmanları oluşturmaktır. Bana göre toplum içindeki en olağanüstü insanlar, bir başka insana benzemeyenler, kendileri olanlardır.

İnsanların yaşamda en başarılı oldukları alanla ilgisiz işlerde çalışmaları ise en büyük trajedidir. Ve bu yüzden, toplumdaki en olağanüstü insanlar, yeteneklerinin birleşimini benzersiz bir biçimde yansıtarak yer edinebilenlerdir.

Ve dünya üzerindeki herkesin yeteneklerinin birleşimini ifade edebilme olanağı olsaydı, insanlık da büyük bir değişim geçirebilirdi. •

Kaynak: Neil deGrasse Tyson (Amerikalı astrofizikçi) -Inspiration Journey (The Most Human Activity)

1905 yılında Nobel Barış Ödülü'nü ilk kez bir kadın alıyordu.

Barış Savaşının İlk Ödüllü Kadını

BERTHA VON SUTTNER

Yazan: SELMA ATABEK

Bertha Von Suttner o güne dek 1859, 1864, 1866 ve 1871 yıllarındaki dört savaşı yaşamış ve bu korkunç yıllardan kendinden ve davasından emin, barış savaşçısı bir kadın olarak çıkmıştı. Yaşadıklarının ardından kendi yazgısını anlattığı "Silahları Bırakın" romanını kaleme aldı. Böylece Bertha Von Suttner adı ulusların tarihinde, savaşı kaçınılmaz bir sonuç olarak gören eski düşüncelere karşı başkaldırının simgesi durumuna geldi.

1905 yılında Nobel Barış Ödülü'nü aldığında kitabı 37'nci baskısını yapmış ve tüm Avrupa dillerine çevrilmişti. Yazar Leo Tolstoy, Bertha'ya yazdığı bir mektupta "Tanrı eserinizin ışığında savaşın ortadan kalktığını bize göstersin" diyordu.

Oysa, yaşamının başında, henüz bir genç kızken Kontes Kinsky olarak düşünceleri, yaşamı, düşleri oldukça farklıydı. 1859 Avusturya-Fransa savaşı sürmekteydi.

Avusturyalı Kontes Kinsky sosyetenin uğrak yeri olan Wiesbaden kaplıcalarında ailesi ile eğlenmekte ve kuzeni ile birlikte, geleceğe yönelik düşler kurmaktaydı.

Bertha bir opera şarkıcısı olmayı ve mükemmel bir evlilik yapmayı umuyordu. Kuzeni Elvira ise çok ünlü bir ozan olacaktı. Kuşkusuz, sürmekte olan savaş, bu gelecek düşlerine gölge düşürüyordu. Ama o yıllarda o da herkes gibi **"Savaş hoş değil ama kaçınılmaz"** diye düşünüyordu.

O yıllarda o da herkes gibi **"Savaş hoş değil ama kaçınılmaz"** diye düşünüyordu.

Yıllar sonra 1889'da yazdığı kitabında bu koşullanmışlığın nereden kaynaklandığını şu cümlelerle anlatacaktı:

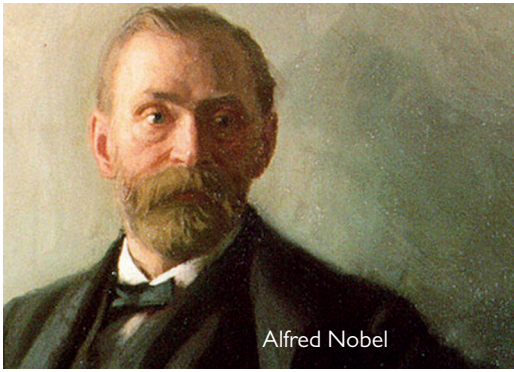
"Okullarda okutulan ders ve okuma kitaplarında yalnızca savaşlardan oluşan uzun bir zincir olarak anlatılan kendi ulusal tarihimizden de, durmadan kahramanca silahlı çatışmalardan söz eden şiir ve hikayelerden de çıkan sonuç budur. Aşırı milliyetçi eğitim sisteminin bir parçasıdır bu. Savaşın dehşetinin doğal olarak meydana getireceği korkuya karşı çocukların yüreğini katılaştırmak için en feci kan banyoları, katliamlar, sıradan ve doğal, üstelik gerekli şeylermiş gibi anlatılmaktadır. Savaş alanına gitmeleri gerekmeyen kızlara da erkek çocukların askerlik için yetiştirilmelerine dayalı kitaplarla ders verilmektedir. Diğer her konuda merhametli, ılımlı olmaları uyarısında bulunulan genç kızlarımıza yeryüzündeki savaşların korkunç resimleri gösterilmekte, kentleri nasıl yıktığımız, insanları nasıl kılıçtan geçirdiğimiz, esirleri nasıl soyduğumuz anlatılmaktadır. Hem de büyük bir zevkle. Bunlar olmak zorunda. En yüce şeref ve namusun kaynağı bu. Savaşı göklere çıkaran şiirler ve tiratlar ezberlemek zorundalar. Subayların taktıkları sayısız nişanlar böyle yaratılıyor işte."

Kontes Kinsky'nin günün birinde **"barış savaşçısı"** Bertha Von Suttner olarak böyle şeyler söyleyeceği kendisi ve çevresi için inanılacak gibi değildi. Gençlik yıllarında kendisini **"kendini beğenmiş ve yüzeysel"** olarak tanımlıyordu. Durmadan yeni hayranları ile flört ediyor, kendisini müzik dünyasının bir yıldızı olarak görüyordu.

Üç kez nişanlandı ama hiçbiri evlilikle sonuçlanmadı.

1873 yazında 30 yaşındaydı. Opera şarkıcısı olma hayallerine artık kendisi de inanmıyordu. Ama iyi bir eğitim aldığı söylenebilinirdi. Çalışmaya karar verdi ve Baron Von Suttner'in evinde 4 kızına mürebbiyelik yapmaya başladı. Evin kendinden 7 yaş küçük oğlu Arthur'a âşık oldu. Arthur da ilgisine karşılık verdi. Ama aile bu durumu kabullenmedi ve evden uzaklaştırıldı. Yeni bir iş aramak zorundaydı. Gazete ilanı ile Paris'te yaşayan ve kendisine sekreter ve ev işlerinde yardımcı arayan İsveçli zengin bir adamla ilişkiye geçti ve Paris'e gitti. Bu ilginç adamın daha sonra dinamit ve patlayıcı jeli bularak savaşları toptan yok edeceğini uman Alfred Nobel olduğunu öğrenecekti. Kısa bir zaman onun yanında çalıştı. Ama çektiği aşk acısı Paris'te daha fazla kalmasını engelledi. En değerli pırlantasını satmak pahasına Viyana'ya geri döndü. Arkasında Alfred Nobel'e bir mektup bırakmıştı. Bu ani ayrılığa karşın Nobel onun yaşam boyu en iyi arkadaşlarından biri olarak kalacaktı.

Viyana'da Arthur Von Suttner ile görüştü ve gizlice evlendiler. Kafkasya'ya kaçarak orada 9 yıl kaldılar ve geçimlerini büyük ölçüde yazarlıktan sağladılar.

Alfred Nobel

Bu yıllarda Bertha 1877-78 Osmanlı-Rus savaşını yaşadı. Ama hâlâ gençliğinde ona aşılanmış duygu ve düşüncelerin etkisi altındaydı. 1885 Mayısı'nda Avusturya'ya geri dönen çift bir çiftlikte yaşamaya başladı.

1886-87 kışını Paris'te geçirdiler. Alfred Nobel'i ziyaret ettiler. Edebiyatçılar, politikacılar ve hukukçularla geceler boyu tartıştılar. Tartışılan konuların başında ise **"Ufukta yeni bir savaş mı var?"** sorusu vardı. O sıralar Fransa-Almanya arası çok gergindi. Bu konuşmalar sırasında Bertha 1880 yılından bu yana Londra'da Uluslararası Uzlaşma ve Barış Birliği'nin yani barış hareketinin varlığını öğrendi. Hemen onlar hakkında tüm bilgi ve belgeleri temin etti; büyülenmişti. Bu sürecin sonunda romanını

Suttner'in Silahları Bırakın adlı kitabının kapağı

Suttner dernek çalışmalarında kendisini destekleyen arkadaşlarıyla

yazmaya başladı. Kitabın gerçek olayları yansıtmasını istediği için gerekli ön araştırmalarını tam olarak yaptı. Sonunda **"Silahları Bırakın"** adlı kitabını yayımladı.

Edebiyat açısından yazdıkları bir şaheser sayılmazdı. Ama içerdiği yeni düşüncelerle bir eğitim kitabı gibi algılandı ve önemli tartışmalar yarattı. Örneğin Avusturyalı yazar Peter Rosegger bu romanı **"çığır açan bir yapıt"** olarak tanımlıyordu. Pekçok tebrik ve destek mektupları alıyordu. Ama onun düşünceleri ile alay edenler de oldukça fazlaydı.

Barış sözcüğünü kullanmak **"Silahları Bırakın"** diye kitap yazmak, silahlanma için büyük paralar harcanan ve savaşın yüceltilmesi için her türlü propaganda yapılan bir dönemde cesaret istiyordu.

Bu cesaret onda fazlası ile vardı. Barış düşüncesi ile kararlı bir biçimde kendini ortaya koymaya devam ediyordu.

"Kitabım sayesinde edindiğim deneyler ve çevreler beni bu hareketin içine daha fazla itti. Öyleki başlangıçta düşündüğüm gibi yalnızca kalemimle değil, tüm benliğimle kendimi bu işe adadım." diyordu.

1891 yılında Barones Viyana'da Barış Derneği'nin Avusturya kanadını oluşturdu. Ardından 1892 yılında Berlin'de Alman Barış Derneği'ni kurdu. Almanya'da pasifistler ilk kez örgütlendiler.

1899 yılında Lahey Barış Konferansı yapıldı. Bertha tek kadın olarak bu toplantıya katıldı. Daha sonra konferans notlarını bir kitap halinde yayımladı. Barış için yapılan her önemli toplantı ve kongreye gider konferans verir ve dönemin eleştirilerini yapardı.

Ölümünden sonra 1917'de bu eleştiriler 2 cilt kitap olarak toplanıp basıldı. "Dünya Savaşının Önlenebilmesi için Verilen Savaş" adlı bu yapıt ile aslında bugünkü barış araştırmalarının temeli atılmıştı denebilir.

Eleştirileri 1891'den itibaren Deniz Filosu'nun kurulmasından, çeşitli savaşlara, Balkanlardaki savaşlardan, kadınların oy hakkı savaşına dek pek çok değişik konuları kapsamaktaydı.

1911'de Avusturyalı işçi kadınların eylemi üzerine şöyle dedi:

"İşçi kadınlar Viyana'da kadınların oy hakkı için dev bir gösteri düzenlediler. Binlerce kadın büyük bir sessizlik ve düzen içinde caddelerden geçtiler." Liderleri yaptığı konuşmada şöyle diyordu. ***"Aynı zamanda cinayetlere, kardeşin kardeşi vurduğu savaşlara milyonlar harcanmasına karşı da savaş vermek istiyoruz.***

Ölümcül silahlanmanın son bulmasını ve bu milyonların halkın halkın ihtiyaçları için harcanmasını istiyoruz. Kadınca politika mı? Hayır, insanca politika."

Avrupa'daki her krizi izliyor ve bu kıtayı ancak uzlaşmanın kurtaracağını önemle vurguluyordu.

O güne dek karşıtlarının sürekli gözden düşürmeye çalıştıkları **"duygusal, sersem barış havarisi"** diye adlandırdıkları Bertha artık eleştirileri ile ünlü bir gazeteci olmuştu.

İsveçli sanayici Alfred Nobel 1896'da öldüğünde bıraktığı servetin bir bölümünü Nobel Barış Ödülü'ne ayırmıştı ve 1905 yılında bu ödüle o layık görülmüştü. Ödül ilk kez bir kadına veriliyordu. Artık 62 yaşındaydı ve tüm saldırılara, düş kırıklıklarına karşın barış için yorulmak bilmeden çalışmalarını sürdürmekteydi.

Yaptıkları ve yazdıkları ile pek çok kadının barış için çalışmasında önder oldu.

Bertha von Suttner'in son sözleri şöyle olmuştu:

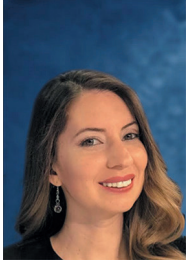
"Silahları bırakın; bunu herkese söyleyin, herkese..."

21 Haziran 1914'de söylediği bu sözler sanki çok yakında gerçekleşecek savaşa karşı bir çığlık gibiydi.

Gerçekten de yedi gün sonra Avusturya Macaristan Prensi Ferdinand Saraybosna'da öldürüldü ve Birinci dünya Savaşı başladı.

Dünyamız o günden bu yana ne yazık ki pek çok savaş daha yaşadı.

Ama Bertha'nın yolunu açtığı kadınlar da kuşaklar boyu, barış savaşımı güçlenerek sürdürdüler. •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

“Mars Simülasyonunda Yaşam” Deneyi Tamamlandı

Dört gönüllü Mars’ta olası yaşam üzerine olan NASA deneyini tamamladı. "Chapea" adı verilen program, iki kadın ve iki erkeğin 160 metrekarelik Mars simülasyon alanını 378 gün sonra terk etmelerinin ardından sona erdi. Ailelerinin yanına dönmeden önce kısa birer konuşma yapan astronotlar mutluluklarını ifade etti. NASA’nın teknik lideri Julie Kramer, projenin karmaşık sistemler hakkında önemli şeyler öğrenilmesini sağladığını, Mars’a gidiş ve dönüş yolculuğunu çok daha güvenli hale getireceğini söyledi. Kramer, 2025 ve 2027 yılları için benzer "Chapea"

görevlerini de duyurdu. Penceresiz "Mars Dune Alpha" bir 3D yazıcı yardımıyla oluşturuldu. Gönüllülerin buradan ayrılmasına izin verilmedi. NASA'nın Houston-Teksas'ta gerçekleştirdiği bu deneyden elde edilen bulgular, uzun süreli uzay yolculuğu koşullarında bireylerin ruh sağlığını araştırdığı için psikoloji alanına önemli ölçüde katkı sağlıyor.

Proje, uzay yolculuğunu daha güvenli hale getirmeyi ve gelecekte Mars'ta kolonileşme çabalarının önünü açmayı hedefliyor.

2 Afrika'da Yeni Bir Konfederasyon Doğuyor

Afrika'da yeni bir konfederasyon doğuyor. Nijer, Mali ve Burkina Faso konfederasyon kurmalarına olanak veren ortak bildiriyi imzaladı. Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'ndan ayrılma kararı alarak, Sahel Devletleri İttifakı'nı kuran 3 ülke, ilk zirvelerini Nijer'in başkenti Niamey'de düzenledi. Zirvede, 3 ülkeden oluşan "Sahel Devletleri Konfederasyonunu" kurmayı öngören ortak bildiri imzalandı. Mali Cumhurbaşkanı, 1 yıl için dönem başkanı seçildi.

Mali, Burkina Faso ve Nijer, Eylül 2023'te AES'i kurmuştu. Bu 3 ülke, 28 Ocak'ta yayımladıkları bildiride, ECOWAS yani Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'ndan çekileceklerini açıklamıştı.

Toplam nüfusu 72 milyonu bulan 3 ülke, kısa adı AES olan Elektronik Verilerin Şifrelenmesi için sunulan standart kapsamında başta güvenlik olmak üzere birçok alanda işbirliği yapacak.

3 İspanya-Uruguay Uçuşunda Türbülans Korkusu

İspanya'nın başkenti Madrid'den Uruguay'ın başkenti Montevideo'ya giden Air Europa'ya ait yolcu uçağı türbülansa girdi. 325 yolculu uçak, Brezilya kıyılarına yaklaştığı sırada Atlantik üzerinde şiddetli hava akımına kapıldı. En az 30 yolcu yaralandı. Uçak Brezilya'ya acil iniş yapmak zorunda kaldı.

Yüz ve baş bölgelerinden yaralanan yolcular, havaalanından

hastaneye kaldırıldı. Geçen Mayıs ayında da Londra'dan Singapur'a giden bir uçak türbülansa girmiş, 104 yolcu yaralanmış,1 kişi hayatını kaybetmişti. Uzmanlara göre, iklim değişikliği nedeniyle şehirler çok fazla ısınıyor ve ısınan hava tekrar çöküyor. Bu nedenle, türbülanslarda iki kat artış görülüyor.

4 İklim Krizi Nedeniyle 2,8 Trilyonluk Zarar

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği iklim krizinin yarattığı sorunlarla ilgili rapor yayımladı. Rapora göre, Dünya, 2000-2019 yıllarında iklim değişikliği nedeniyle en az 2,8 trilyon dolarlık kayıp yaşadı. Milyonlarca kişi evlerinden ayrılmak zorunda kaldı. Maddi kayıpların yanında, yaşam, gıda ve sağlık haklarına erişimde ciddi sorunlar oldu. İşçi ölümlerinin üçte biri iklim değişikliği nedeniyle gerçekleşti. Çalışmada gelecek 5 yıl içinde, küresel yıllık ortalama sıcaklığın sanayi öncesi döneme kıyasla 1,5 santigrat dereceyi aşma ihtimalinin yüzde 80 olduğu vurgulandı. Rapora göre, küresel ısınmanın daha da kötüye gitmesini engellemek için ülkelerin tedbirleri arttırması gerekiyor.

Ayrıca iklim değişikliğinden en fazla sorumlu olan ülkeler, kayıp ve hasarları gidermek için "iklim finansmanı" sağlamak zorunda.

5 Türksat 6A Uzaya Fırlatıldı

Türkiye'nin ilk yerli ve milli haberleşme uydusu Türksat 6A, Amerika'nın Florida eyaletinden, SpaceX'e ait Falcon 9 roketiyle yörüngesine doğru yola çıktı. Uydunun roketten ayrılma süreci başarıyla tamamlandı. İlk sinyal 67. dakikada alındı.

Türksat 6A, Hindistan, Tayland, Malezya ve Endonezya'nın da kapsama alanına girecek. Uydu, televizyon yayıncılığı başta olmak üzere haberleşme hizmetleri ve geniş kapsama alanı ile Türkiye'nin uydu haberleşme ihtiyaçlarını karşılayabilecek. Yüzde 80 yerlilik oranıyla geliştirilen uydunun toplam 84 parçasını Türkiye üretti.

Uydunun faaliyete geçmesiyle Türkiye, kendi haberleşme uydularıyla dünya nüfusunun yüzde 65'inden fazlasına ulaşabilecek. Türkiye'nin uydularının ulaştığı nüfus da 3,5 milyardan 5 milyarın üzerine çıkacak.

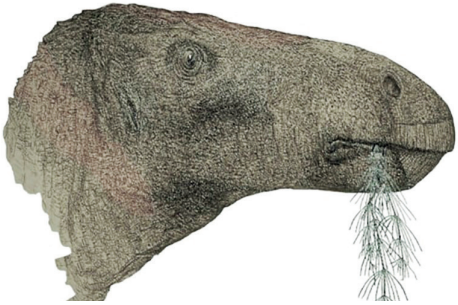
6 Boeing Tazminat Ödeyecek

Boeing'in 737 MAX uçakları 2018'de Endonezya'da ve 2019'da Etiyopya'da düşmüş ve 346 kişinin ölümüne neden olmuştu. Amerikan Adalet Bakanlığı, kazalarla ilgili soruşturmada Boeing ile anlaşmaya varıldığını duyurdu. Suçlamaları kabul eden şirket 243 milyon 600 bin dolar para cezası ödeyecek. Bağımsız denetimciler 3 yıl boyunca Boeing'in güvenlik ve kalite prosedürlerini inceleyecek. Şirket uyum ve güvenlik programları için de en az 455 milyon dolar bütçe ayıracak. Kazalarda yakınlarını kaybeden bazı aileler ise kazalarla ilgili Boeing yetkililerinin de ceza alması gerektiğini belirtiyor.

7 Yeni Bir Dinozor Türüne Ait Fosil Bulundu

İngiltere'nin Wight Adası'nda yapılan kazıda fosiller bulundu. Bu fosillerin yeni bir dinozor türüne ait olduğu açıklandı.

Daha önce de önemli fosil keşiflerinin yapıldığı Wight Adası'nın Compton Körfezi'nde ortaya çıkarılan kalıntıları inceleyen araştırmacılar, kemiklerin yaklaşık 125 milyon yıl önce dinozorların karada yaşadığı Kretase dönemine ait olduğunu belirtti. Uzmanlar, dinozora, kalıntıları bulan Nick Chase'e ithafen "comptonatus chasei" adını verdi.

Çalışmanın başyazarı Portsmouth Üniversitesinden Jeremy Lockwood, türün Amerikan bizonu kadar büyük ve ağır olduğunu ifade ederek, "Fosilin bulunduğu alanın yakınlarında keşfedilen ayak izleri, türün sürü hayvanı olabileceğine işaret ediyor." dedi. Lockwood, keşfin, Kretase döneminde İngiltere'deki tür çeşitliliğini kanıtladığını vurgulayarak, "Yaklaşık 150 kemik bulundu. Bu da türü, son 100 yılda İngiltere'de bulunan iskeleti en eksiksiz dinozor yapıyor." ifadesini kullandı.

8 Gürcistan'ın AB'ye Katılım Süreci Durduruldu

Avrupa Birliği'nin Gürcistan büyükelçisi, ülkenin Avrupa Birliği'ne katılım sürecinin şimdilik durdurulduğunu açıkladı. Kararın AB Liderler Zirvesi'nde alındığını belirten büyükelçi, AB'nin Gürcistan'a 2024 yılı için vereceği 30 milyon avroluk mali yardımın da dondurulduğunu belirtti. Karara, Gürcistan'da yürürlüğe giren "yabancı etkinin şeffaflığı" yasasının neden olduğu belirtildi. Bu yasa tasarısının nisan ayında Parlamento'ya sunulmasından sonra Gürcistan'da gösteriler başlamıştı.

Yapılan düzenleme, fonlarının yüzde 20'sinden fazlasını yurt dışından alan Gürcistan'daki kuruluşların "yabancı bir gücün çıkarlarını gözeten organizasyon" olarak kaydolmalarını, aksi durumda para cezalarıyla karşı karşıya kalmalarını öngörüyordu. 2022 yılı Mart ayında AB üyeliği için başvuran Gürcistan, aday ülke statüsünü 2023'ün Aralık ayında almıştı. •

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

AĞUSTOS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

3	7	8	2	4	5	9	6	1
4	1	9	6	7	3	2	8	5
5	6	2	1	9	8	3	7	4
8	3	1	5	2	7	4	9	6
7	4	5	9	3	6	1	2	8
2	9	6	8	1	4	7	5	3
9	8	4	7	6	1	5	3	2
1	5	7	3	8	2	6	4	9
6	2	3	4	5	9	8	1	7

Sudoku Yapamayanlar İçin

1	3	6	4	7	9	2	8	5
5	9	8	1	2	6	7	3	4
7	2	4	5	3	8	6	1	9
9	1	5	2	8	7	3	4	6
4	6	7	9	1	3	5	2	8
2	8	3	6	5	4	1	9	7
8	7	1	3	4	5	9	6	2
3	4	9	7	6	2	8	5	1
6	5	2	8	9	1	4	7	3

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

YANITLAR

1-(d) Hipnoz
2-(c) Paraf
3-(a) Kulak
4-(b) Strateji
5-(a) Fruktoz
6-(c) Kabuk
7-(d) Bir müzik aleti
8-(b) Çeltik
9-(d) Turksat
10-(a) Dohyo
11-(c) Literatür
12-(b) Thor

YANITLAR

1-(d) El konulmuş
2-(b) Özişler
3-(a) Yansızlık
4-(c) Kurgucu
5-(c) Yönetici
6-(b) Geçer değer
7-(a) Değişken
8-(a) Bağıntı
9-(d) Sağlık bilgisi
10-(c) Serbest vuruş
11-(d) Top sürme
12-(b) Gelecekçi
13-(a) Döküm
14-(c) Savunma
15-(a) Gizlenmiş

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	A	Ş	I	K	R	E	Y	H	A	N	İ	■	E	K	O
2	R	O	R	O	■	L	A	İ	K	■	K	O	R	U	K
3	İ	Ş	A	R	E	T	■	N	E	R	O	N	■	L	A
4	F	E	■	T	R	İ	O	■	L	A	N	O	L	İ	N
5	D	T	O	■	İ	■	B	İ	■	N	A	■	İ	S	■
6	A	■	F	A	K	İ	R	■	V	A	■	İ	M	■	P
7	M	A	L	T	■	T	U	N	A	■	İ	Z	O	L	E
8	A	F	A	L	A	■	K	E	R	İ	M	A	N	■	K
9	R	O	Z	A	■	U	■	S	İ	L	A	H	■	L	A
10	■	R	■	S	E	M	E	N	D	E	R	■	M	A	L
11	T	İ	K	■	B	U	S	E	■	R	■	F	A	■	A
12	A	Z	A	M	E	T	■	L	A	İ	N	■	S	B	■
13	K	M	■	A	R	■	A	■	L	■	A	K	R	A	N
14	L	A	M	İ	■	İ	L	H	A	N	■	L	A	R	A
15	A	■	A	D	A	N	A	■	N	■	K	E	F	İ	R
16	M	E	T	E	■	A	M	A	■	E					
17	A	G	A	■	E	T	A	M	İ	N					
18	K	A	D	İ	M	■	N	E	Ş	E					
19	A	L	O	■	M	E	A	L	■	Z					
20	N	E	R	G	İ	S	■	E	F	E					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotografların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Mete Alp Yazman, *Londra*

Deniz Arda ve Ali Emir Şahin, *Ankara*

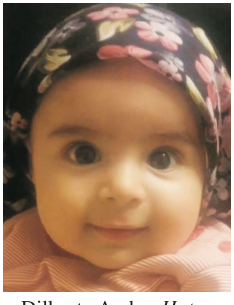
Çağan Tetik, *Bursa*

Mete Ünlü, *Bursa*

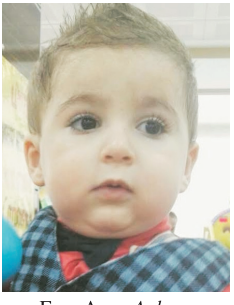
Bilge Deren Aslan, *İzmir*

Dilbeste Aydın, *Hatay*

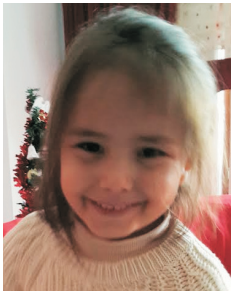
Ekin Yılmaz, *Antalya*

Eren Avcı, *Ankara*

Nil Bük, *İstanbul*

İdil Hedegetöre, *Ankara*

Eylül Yavaş, *Ankara*

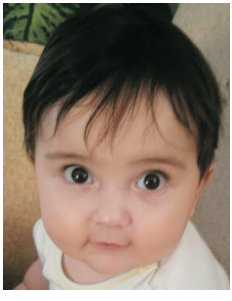
Elif Küçük, *Ankara*

Refik Gök, *Antalya*

Hatice Kübra Gök, *Antalya*

Toprak Ablak, *Ankara*

Yiğit Bayramoğlu, *İstanbul*

Miray İnce, *Ankara*

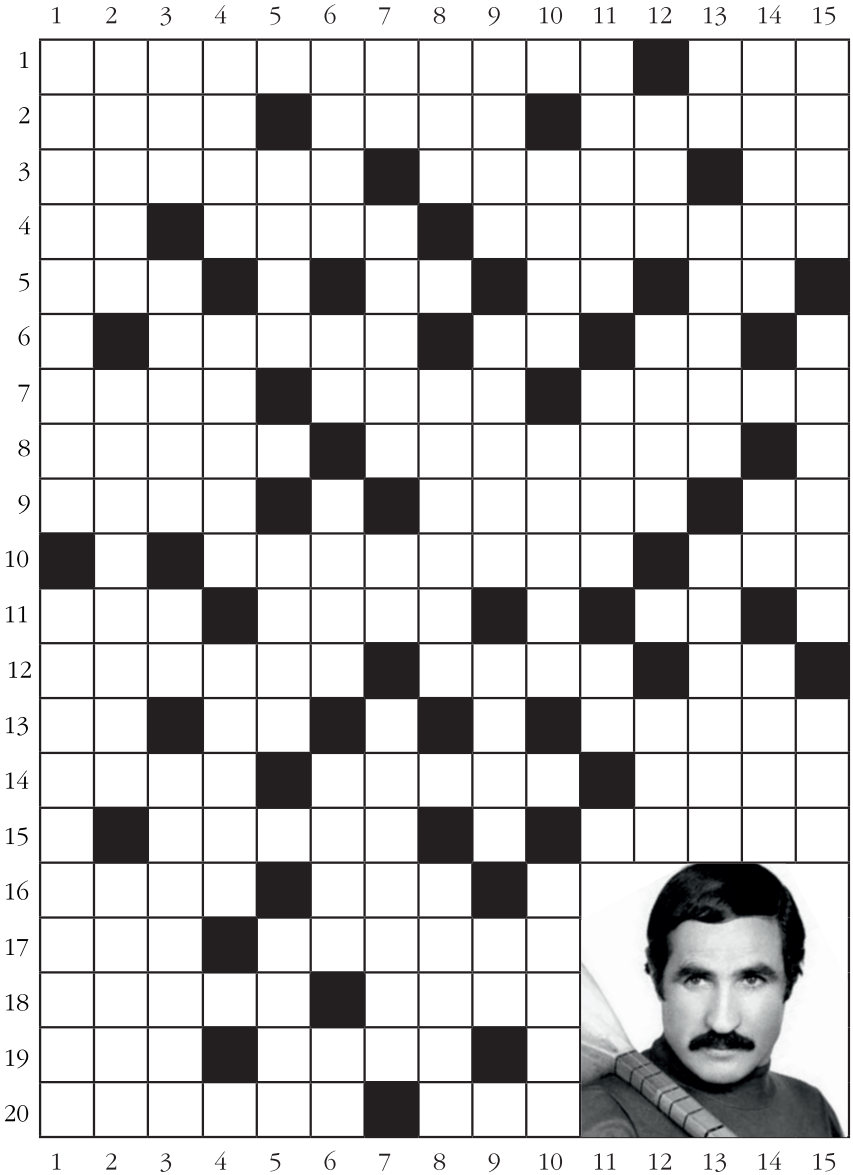
Doğasu Kaygun, *Ankara*

Bartu Balcı, *İstanbul*

Can Baysar, *Ankara*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-1932-2006 yılları arasında yaşamış olup birçok türkümüze hayat vermiş olan fotoğrafta görülen halk ozanımız.-Yankı. **2-**Bir tür deniz taşımacılığı.- Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan.- Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm. **3-**Belirti, emare.- En son hükümdarlık yapmış olan Roma imparatoru. Bir nota. **4-**Demirin simgesi.-Üç kişiden oluşan müzik topluluğu.- Kozmetiklerde kullanılan sulu yün yağı. **5-**Deniz Ticaret Odasın kısa adı.-Bizmutun simgesi.-Olumsuzluk belirten bir ek.-Duman lekesi. **6-**Hindistan'da yokluğa, eziyete kendini alıştırmış derviş.-Voltamperin kısa yazılışı.-İşaret. **7-**Bira yapmak için çimlendirilip kurutularak hazırlanmış arpa.-Avrupa'da bir nehir.- Yalıtılmış, tecrit edilmiş. **8-**Yüz kilo ağırlığındaki yunusbalığı.- Eli açıklar. **9-**Bir tür pembe elmas.- Savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araç.-Lantanın simgesi. **10-**Ateşte yanmadığına, hatta ateşi söndürdüğüne inanılan efsanevi hayvan.- Büyükbaş hayvan. **11-**İstemsizce yapılan kas hareketi.-Öpücük.-Bir nota. **12-**Ululuk, yücelik.- Lanetlenmiş, melun.- Antimonun simgesi. **13-**Kilometrenin kısa yazılışı.-Güzel sanat.-Aynı yaşta olan kişiler. **14-**Parıldayan, parlak.- İran Moğollarında hükümdarın unvanı.-Antalya'da bulunun ünlü bir plaj. **15-**Bir ilimiz.- Keçi sütünden mamul besleyici bir gıda. **16-**Ölçmek, bölüştürmek.-Gözleri görmeyen. **17-**Bazı yörelerde ağabeye verilen ad.- Pamuk, keten veya ipekten, seyrek dokunmuş delikli bir tür kumaş. **18-**Geçmişi uzun zamana dayanan, eski.-Mutlu olmaktan doğan ve dışa vurulan sevinç. **19-**Telefon sözü.-Anlam, mana. **20-**Çiçekleri beyaz veya sarı renkte soğanlı bir süs bitkisi.-Zeybek.

YUKARIDAN AŞAĞI: 1-'Ay Ayakta Değildi', 'Ölüm Yok ki', 'Seslerin Ayak Sesleri' adlı şiirlerinden de tanıdığımız edebiyatçımız.-Çin'de bulunan bir kum çölü. **2-**Kısa çorap.- Bir bilimi veya düşünceyi temel bir şekilde özetleyen kısa ve öz cümle.-Kırılmış bir rekorun tekrar edilmesi. **3-**İrlanda Kurtuluş Örgütünün kısa adı.-Eflatun renginin diğer adı.-Kiloamperin kısa yazılışı.-Boğa güreşçisi. **4-**Tenis oynanan alan.-Bir okyanus adı.-Üzerinde yemek bulunan sofra. **5-**Bir meyve.- Hurmanın budaklanması ve ıslah edilmesi.-Halk arasında amcaya verilen ad. **6-**Erkek kardeş hanımlarının birbirlerine göre durumu.-Köpek.- Ummaktan doğan güven duygusu.-Ayak direme.-Notada durak işareti. **7-**Şaşma belirten bir ünlem.- İçinde su biriken çukur yer, doğal kuyu.- Aynıstaynyumun simgesi.-Büyük balıkçı kayığı. **8-**Kurnaz, cin fikirli kimse..- Bireyin kişisel görüşünden bağımsız olan, objektif.-İşçi. **9-**Doğru, dürüst işler yapan kimse.- Bir şey hakkında çıkan söylenti.-Saha, meydan.- Birinden istenen hizmet veya birine verilen görev. **10-**Güzel kadın.-'Selim …..' (edebiyatçımız).-Cılız, zayıf, güçsüz. **11-**Kiliselerde yer alan kutsal resimler.-Bayındır.-Sodyumun simgesi. **12-**'Yoko ….' (Japon asıllı ABD'li ünlü müzisyen).-Açıklama.-Güreşte bir oyun. **13-**Rütbesiz asker.-'…. Ağacı' (yönetmen Eran Riklis'in 2008 yapımı filmi-Harcanan gider. **14-**Bir amaca ulaşabilmek için ilgili kişiler arasında özel çalışma yapılan yer.-Bir nota.-İtalya'nın Adriatik denizi kıyısında bulunan bir liman kenti. **15-**Anlama, öğrenme.- Dediğin gibi olsun anlamlarında bir sözcük.-Çok taneli bir meyve.

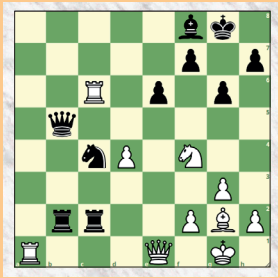
filizoskay@butundunya.com.tr

Mustafa Yıldız

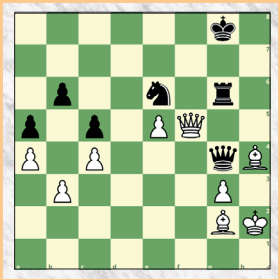
SÜPER LİG MAÇLARINDAN

Venkataraman Karthik (Taşduvar SK) - Nijat Abbasov (Darüşşafaka), 4. Tur

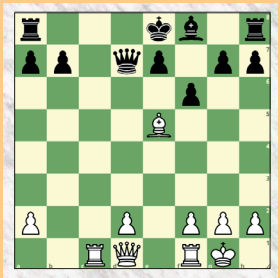
Siyah şah saldırısı için ağır toplarını rakip alana yığmış, harekat başlıyor: **34…Kxf2 35.Kxe6** etkisi az karşı saldırı. Abbasov planını uygulamaya devam ediyor. **35…Kxg2+ 36.Axg2 Vd5 37.Af4 Vxd4+ 38.Şh1 fxe6 39.Vxe6+ Şh8 40.Ve8 Kb8 41.Vxb8 Vxa1+ 42.Şg2 Vb2 43.Vxb2 Axb2** Ağır taşlar değişildikten sonra Siyah 1 fil önde kaldı ve rahat kazandı. **44.h4 Fd6 45.Ae6 h5 46.Ag5 Ac4 47.Şf3 Şg7 48.Ae4 Fb8 49.Af2 Ae5+ 50.Şe4 Ag4** Beyaz terk etti. **0-1**

Zaur Mammadov (Rota Koleji) - S. L. Narayanan (Pamukkale Ün.), 2. Tur

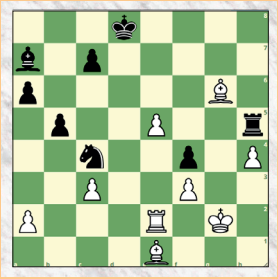
Siyah, kalite önde olmasına güvenip vezirleri değiştirmek istiyor. Oysa şah kanadındaki 2 beyaz geçer piyon oyunun kaderini belirleyecek. **48.Vxg4 Kxg4 49.Fd5 Şf7 50.Şh3 Kg8?** 50…Kd4 denenebilirdi. **51.Ff6 Ke8 52.Şg4 Şg6 53.Fxe6 Kxe6 54.Şf4 Kc6 55.g4 Kc7 56.g5 Kd7 57.e6 Kd1 58.Şe5 Kd2 59.e7 Ke2+ 60.Şd6 Şf7 61.Şd7 Kd2+62.Şd7 Kd3 63.g6+ Şe8 64.g7 Kg3 65.Şxb6 Kb3+ 66.Şxa5 Kg3 67.Şb5** Siyah terk etti. **1-0**

Demre Kerigan (Alaçatı SK) - Kağan Aydınçelebi (Karaman FK), 2. Tur

'Taşa basılmışken taşa basılmaz' diye eski bir söz vardır. Burada da Beyaz, tehdit altındayken **15.Kc7** ile vezire saldırıyor. **15…Vd5 16.Fc3?? Şd8** İşte bu kötü, kalenin yolunu kapattı. Siyah da şahı ile kaleye bastı. Eski sözün haklılığı bir kez daha çıktı. **17.Fa5 Vxa5 18.Kxb7 Vd5 19.Vb1 Şe8 20.Kb5 Vd6 21.Vb3 Kd8 22.g3 Vd3 23.Va4 Şf7** Siyah çok dikkatli oynuyor, Beyaz 24. hamlede terk etti. **0-1**

Batuhan Daştan (THY) - Diyap Büyükaşık (Beyaz Kale), 6. Tur

Siyah, **39…Kh6??** ile filin hedefindeki kaleyle file saldırıyor ama 39…Kxe5 herhalde daha iyiydi **40.h5 Ae3+ 41.Şh3 Şe7 41.Fh4+ Şe6 42.Ff6! Şd5** Artık Siyah 1 kale geri kaldı denebilir. **1-0**

B.Cemre Yıldız Kadıoğlu (Pamukkale Ün.) - Sıla Çağlar, (Hufeder Fenerbahçe), 8.Tur

Beyaz'ın sıkıntısı, a6'da kısıtlı atı. Çatal nedeniyle 23.Axc5 oynayamıyor. Rakibin tehdidi ise 23…Axa6, b5 piyonu açmazda olduğu için 24.axa6 vezir kaybına yol açar. Beyaz, c5 atını ortadan kaldırmaya karar veriyor. **23.Fxc5? dxc5** Bu başka bir kötülük nedeni, a5 atı artık tutsaktır. Ancak 23.Kc1 ile eşit bir oyun sürdürülebilirdi. **24.Vc2 f5 25. Kc1 Va6 26.a4 Fd5** Hemen 26…b6? 27.Ac6 Kxc6 28.b5 çatal nedeniyle oynanamıyor. **27.Ad5 Fxd5 28.Fxd5 b6 29.f3 Ag5 30. h4 Af7 31.e4 bxa5 32.exd5 axb4** Beyaz, atına karşılık fil aldı ama vezir kanadında bağlı geçer piyonlarla başı dertte. **33.h5 b3 34.Ve2 g5 35.d6 exd6 36.Ff6 d5 37.Fe7 Ke8 38.Ke1 Vc6 39.Vb2 a5 40.Va3 Vd7 41.Şf2 b2 42.Vxb2 Kxe7 43.Vb8+ Şg7** Alet geri düşen Beyaz umutsuzca şah çekiyor. **44.Kb1** ve Beyaz terk etti. **0-1**

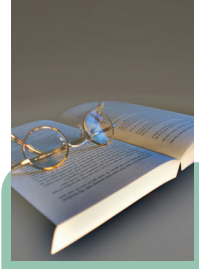

Adar Tarhan (Pamukkale Ün.) - Yağız Kağan Erdoğmuş (Bayegan Pendik), 7. Tur

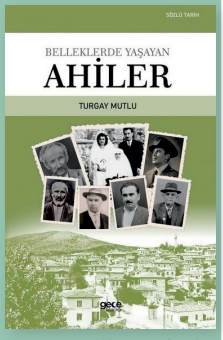

Beyaz, d4'te kısıtlanmış atını oyunda tutmanın yolunu ona saldıran piyonu açmaza almakta buldu: **18.Vc4?!** Bu kuşkulu hamleden daha iyisi 18. f5!? Ad7 19.gxh5 cxd4 idi. Ata karşılık etkili bir şah kanadı atağıyla direniş. **18… hxg4 19.fxg4 Vb7** Siyah vezirini açmazdan kaçırdı, başka oyunlar peşinde. **20.g5?? Axe4 21.Axe6** Bu feda bir hamle önce daha etkili olurdu. Şimdi ise rakibe açarak atak fırsatı sunuyor. **21…Ad2+** Beyaz terk etti. **0-1** 22.Kxd2 Vxh1+ veya 22. Şc1 Axd4 iki yol da çıkmaz.

mustafayildiz@butundunya.com.tr

Belleklerde Yaşayan Ahiler

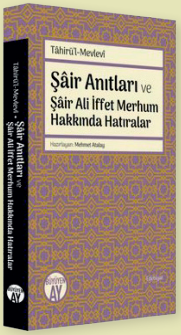

Turgay Mutlu

Gece Kitaplığı

Askerde, vatan hizmetinde böbreklerini yitiren oğluna böbreğini vererek yeniden yaşatan Atatürkçü Turgay Mutlu; bilim, kültür, sanat alanında yetişebildiği her yerde cana can katıyor. "Yatağan'da İz Bırakanlar" kitabıyla gelecek kuşaklara "Kimler geldi, kimler geçti?" anımsatması yaparak geçmişi bugün gelecekle buluşturan yazar bu kez yerel ile ulusal arasındaki kesilmek istenen bağları güçlendiriyor. Yerel belleğinin oluşturulmasında; yerel değerlerinin ulusal kültür içindeki yerinin belirlenmesinde büyük bir eksildiği gideriyor: "Ulusal kültür, birbiriyle farklı; ama ilintili yerel kültür dokularından oluşur. Her obanın, oymağın, mahallenin, köyün, kasabanın ve bölgenin farklı kültürel değerleri vardır. Bu değerler, ulusal kültür ebrusunun zenginlik kaynakları olduğu gibi dinamizmini de yaratırlar. Yerel kültürleri yok sayarak ulusal bilinç oluşturmak olanaksızdır. Yerel değerlerden beslenmeyen ulusalcılık, çoğu zaman afaki ve hamasi olarak kalır. Yerel kültürlerin ve değerlerin öncelikle yöre insanları tarafından bilinmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması gereklidir. Osmanlı, yüzyıllar boyu imparatorluk refleksleriyle, yerel kültürlerin belleğini oluşturma konusunda çalışmalar yapmamıştır." Salgın ile duran hayatı yeniden eski günlerine kavuşturacak ve daha ileriye taşıyacak olan esnaf ve zanaatkarın önemini gözler önüne seriyor.

Şâir Anıtları ve Şâir Ali İffet Merhum Hakkında Hatıralar

Tâhirü'l-Mevlevî,

Büyüyenay Yayınları

Okuma, okutma, yazma, yaşatma, kitap tutkunu, öğretmen, gazeteci, sahaf, kütüphaneci… Tâhirü'l-Mevlevî'nin günışığına çıka-

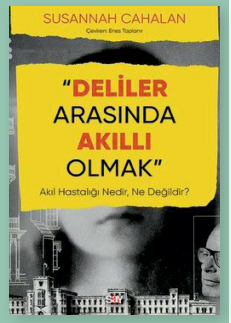
rılan (iki) kitabı 29 şairi günümüze taşıyor. Tarih düşürme ve ebced hesabı konusunda derli toplu bilginin verildiği "Şâir Anıtları"nda yazarın yakından tanıdığı 28 şaire ilişkin değerlendirmeleri; ölümleri münasebetiyle düşürdüğü tarih manzumeleri bulunuyor. Şairler hakkında verilen bilgiler ile ölümleri için düşürülen tarih manzumeleri, edebiyat tarihi, dönemim edebî hayatı açısından belge niteliği taşıyor: "Eski şairlerimiz, olup biten işler için olduğu gibi doğumlar ve ölümler için de tarih yazar, bir mısra yahut bir beyitle ehemmiyetli zevata ebedî bir âbide dikmiş olurlardı. Ben de tanıdığım yahut eserlerini okumakla bildiğim şairlerden otuz kadarına bu yolda birer tarih yazmış, onların öldükleri yılları olsun sonradan geleceklere andırmak istedim." Ali İffet Merhum Hakkında Hatıralar"da yazar, çok sevdiği "emsâline az tesadüf edilir kâmil bir insan, benzerine pek az rast gelinir vefâkâr bir dost idi. Ben onu şairliği için değil, insanlığı ve dostluğu dolayısıyla yürekten sever ve hürmet ederdim" dediği İzmirli şair Ali İffet Gençarap (1869-1941) hakkındaki hatıralarına yer veriyor. İki yazma nüshası bulunan ve biri yazarın hattıyla kaleme aldığı eser, nüshalar karşılaştırılarak hazırlanmış.

Deliler Arasında Akıllı Olmak

Akıl Hastalığı Nedir, Ne Değildir?

Susannah Cahalan

Say Yayınları

24 yaşında migren ile başlayan istemsiz hareketler ve halüsinasyonlarla delirmenin eşiğine gelen gazeteci Cahalan hastaneye yatırıldı. Bulgular psikiyatrik, gerçek sorun 2007'de Dr. Dalmau'nun bulduğu nörolojik bir hastalıktı. Babası endişe etmesiydi Cahalan Dünyada bu derde düşen 217. hasta olarak kayda geçmeyecekti. "Ölümün", "yaşayan ölü" olmanın kıyısından dönen Cahalan'ın yaşadıklarını yazdığı "Beynimdeki Yangın", Gerard Barret'in sinemaya uyarladığı filmle dünya çapında ses getirdi. Nörolojik bir hastalığı varken yanlışlıkla psikiyatri servisine sevk edilen ve bu iki alan arasındaki belirsizliğe kurban olmaktan kurtulan Cahalan, kendi öyküsüyle ilişkilendirdiği eski olayların peşine düştü. Bu yeni kitabında Psikiyatrinin en derinlerine inerek, akıl sağlığı sisteminden ilaç sanayisine, o zamandan bugüne dek yaşananları gün yüzüne çıkarıyor. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: UMUT AKTAŞ, MUĞLA

Evren zalimliğini güçle besliyor...

Gelecek... İnsanlığın Dünya'yı terk ettiği bir gelecek. Tufan başladığında insanlara çok benzer fiziksel özellikler taşıyan Atherionlar tarafından kurtarılan Dünya Halkları, onlar aracılığıyla Zebous Galaktik Birliğine kabul edilir ve koloniler hâlinde pek çok gezegene yayılır. Nihayet huzuru bulduğunu sanan insanlık, daha kaotik bir düzene düştüğünü öğrendiğinde olacaklardan kaçınmak için çok geç kalmıştır. Zamanın Gözü asırlar sonra tekrar hayat bulmuştur ve onun yaşaması için tek bir şart koşulmuştur: Atherionların kutsal tapınağına tutsak bir hayat. Geleceği ve geçmişi gören gözlerin sahibi genç bir kız, Arialleena Darvethi. Emellerine ulaşmak için Zamanın Gözü'ne ihtiyacı olan kötücül varlıkların peşine düşmesiyle Arialleena için mahkûm olduğu hayat biter ve bilinmezliklerle dolu bir kaçış başlar. Galaksinin kaderi genç kızın narin omuzlarına yüklenmişken kendi canavarlarıyla yüzleşen soğukkanlı, esrarengiz bir adamın yardım eline sıkı sıkıya tutunur. Uzayın sonsuzluğunda oradan oraya sürüklenen Aria ile Kean güç ve iktidar hırsının dinmediği Galaktik Halkların arasında ihanet ve tuzaklarla yüzleşirken kendi yollarını çizebilecekler midir?

Bilinmezlik merak doğurur... Merak ise bilinmezliğe muhtaçtır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

RUŞEN EŞREF YILMAZ

Yapıtlarında çoklukla doğayı ele alan, zaman zaman portre çalışmaları da yaparak oluşturduğu kompozisyonlarda güçlü bir anlatıma varmayı hedefleyen Ruşen Eşref Yılmaz: “Plastik kaygı, benim için hep ön plandadır. Nesneler arasındaki ilişkiler benliğimden geçerek yaratısal bir yoruma varırlar. İzleklerimin içeriğini oluşturan görüngeler bütünüyle kurgusaldır. Anlam oluşturarak imgesel bir derinliği yakaladığımda sanatsal gerçekliğe ulaştığımı düşünürüm. Doğaya hep dolaysız bir biçimde bakarım. Nesnelerin özlerine inerek dış gerçekleri yadsımadan onların hakikatini ortaya çıkarmak, kendi tinsel varlığımı yansıtmanın olanağı olur bana. Vaktin suları, ağaçları, toprağın yalınsal derinliği, anlamı, içimde devinen “şeyler”dir. Onların hikayesine kendimi de katarak kendi biçimlerimi oluşturmaya çabalıyorum.”

ISSN 1301-7608